

Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta

Studijní obor: Finance

DŮCHODOVÁ REFORMA NA SLOVENSKU – JEJÍ PŘÍNOSY A RIZIKA

Pension reform in the Slovak republic – its benefits and
risks

Diplomová práce

Vedoucí práce:
Ing. František ŘEZÁČ, Ph.D.

Autor:
Bc. Katarína JANKOVIČOVÁ

Brno, 2011

Katedra financí

Akademický rok 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Pro: JANKOVIČOVÁ Katarína, Bc.

Obor: Finance

Název tématu: DŮCHODOVÁ REFORMA NA SLOVENSKU - JEJÍ
PŘÍNOSY A RIZIKA

Pension reform in the Slovak Republic - its benefits and risks

Zásady pro vypracování

Problémová oblast:

Důchodová reforma na Slovensku.

Cíl práce:

Zhodnocení důchodové reformy na Slovensku na základě analýzy přínosů a rizik vyplývajících z její implementace.

Postup práce a použité metody:

- Charakteristika příčin zavádění důchodových reforem obecně.
- Zhodnocení současného stavu důchodové reformy na Slovensku a jejího vývoje.
- Komparace důchodové reformy na Slovensku s vybranými zeměmi EU.
- Analýza přínosů a rizik vyplývajících ze zavedení důchodové reformy na Slovensku.
- Shrnutí a formulace závěrů práce.

Použité metody:

Deskripce, analýza, syntéza, dedukce.

Rozsah grafických prací: předpoklad cca 10 tabulek a grafů

Rozsah práce bez příloh: 60 – 70 stran

Seznam odborné literatury:

Economic policy for aging societies. Edited by Horst Siebert. Berlin: Springer, 2002. x, 305 s. ISBN 3-540-43227-2.

SLANÝ, ANTONÍN - KREBS, VOJTĚCH. *Sociální ochrana a důchodový systém.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 70 s. ISBN 80-210-3390-8.

Sociální politika. Edited by Vojtěch Krebs. 4., přeprac. a aktualiz. vy. Praha : ASPI, 2007. 503 s. ISBN 978-80-7357-276.

BRDEK, MIROSLAV - JÍROVÁ, HANA - KREBS, VOJTĚCH. *Trendy v evropské sociální politice.* Praha: ASPI, 2002. 251 s. ISBN 80-86395-25-1.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. František Řezáč, Ph.D.**

Datum zadání diplomové práce: **29. 9. 2010**

Termín odevzdání diplomové práce a vložení do IS je uveden v platném harmonogramu akademického roku.

.....
vedoucí katedry

.....
děkan

V Brně dne 29. 9. 2010

Meno a priezvisko autora: Katarína Jankovičová
Názov diplomovej práce: Důchodová reforma na Slovensku – její přínosy a rizika
Názov práce v angličtine: Pension reform in the Slovak republic – its benefits and risks
Katedra: financí
Vedoucí diplomové práce: Ing. František Řezáč, Ph.D
Rok obhajoby: 2011

Anotácia

Diplomová práca „Důchodová reforma na Slovensku – její přínosy a rizika“ sa zaoberá zhodnotením súčasného stavu dôchodkového systému po implementácii jeho reformy. Prvá časť práce obsahuje základné teoretické poznatky a dôvody zavádzania reformou. Druhá časť je zameraná na charakteristiku slovenského dôchodkového systému a analýzu dôchodkových správcovských spoločností a ich dôchodkových fondov. V tretej časti sú opísané základné charakteristiky dôchodkových systémov vo vybraných krajinách Európskej únie a porovnané so Slovenskom. Posledná časť analyzuje prínosy a riziká prezentovanej reformy na základe vlastného zhodnotenia a predchádzajúcich poznatkov.

Annotation

The diploma thesis “Pension reform in the Slovak republic – its benefits and risks” deals with valuation of contemporary pension system state after implementation its reform. First part contains essential theoretical knowledge and reasons for introducing reforms. Second part is based on slovak pension system characteristics and analysis of pension funds management companies and its pension funds. In third part, there are described basic characteristics of pension systems in selected countries of European union and compared with Slovakia. Last part analyses benefits and risks of presented reform based on personal evaluation and previous knowledge.

Klíčové slová

Dôchodkový systém, reforma dôchodkového systému, dôchodkové fondy, piliere dôchodkového systému

Keywords

Pension system, pension reform, pension funds, pillars of pension system

Prehlásenie

Prehlasujem, že som diplomovú prácu *Důchodová reforma na Slovensku – její přínosy a rizika* vypracovala samostatne pod vedením Ing. Františka Řezáče, Ph.D a uviedla v nej všetky použité literárne a iné odborné zdroje v súlade s právnymi predpismi, vnútornými predpismi Masarykovej univerzity a vnútornými aktmi riadenia Masarykovej univerzity a Ekonomicko-správnej fakulty MU.

V Brne dňa 26. apríla 2011

---

vlastnoručný podpis autora

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som chcela poďakovať Ing. Františkovi Řezáčovi, Ph.D. za cenné pripomienky a odborné rady, ktorými prispel k vypracovaniu tejto diplomovej práce a ďalej ďakujem všetkým, ktorí mi akokoľvek pomohli pri jej písaní.

OBSAH

Úvod	8
1. Sociálne zabezpečenie a dôchodkový systém	10
1.1 Dôchodkové systémy a ich financovanie.....	12
1.2 Dôchodkové systémy a ich reformy	16
1.2 Dôchodkové reformy postkomunistických štátov	20
1.4 Legislatíva a dôchodkový systém	24
1.5 Príčiny zavádzania dôchodkových reforiem.....	25
1.5.1 Demografický vývoj	25
1.5.2 Neudržateľnosť priebežného systému financovania.....	29
1.6 Chilská reforma.....	30
2. Dôchodková reforma na Slovensku	33
2.1 Situácia pred reformou.....	34
2.2 Dôchodkové poistenie – I. pilier.....	36
2.2.1 Sadzby poistného	37
2.2.2 Výpočet výšky dôchodku.....	37
2.2.3 Sociálna poisťovňa.....	38
2.3 Dôchodkové sporenie – II. pilier	39
2.3.1 Formy starobného dôchodku	40
2.3.2 Dôchodkové správcovské spoločnosti	41
2.3.3 Dôchodkové fondy.....	42
2.3.4 Dohľad nad dôchodkovým sporením.....	43
2.3.5 Otvorenie druhého piliera	43
2.4 Analýza dôchodkových správcovských spoločností pôsobiacich na Slovensku a ich fondov	44
2.4.1 Výnosnosť dôchodkových fondov	47
2.4.2 Zloženie konzervatívnych dôchodkových fondov	48
2.4.3 Zloženie vyvážených dôchodkových fondov	48
2.4.4 Zloženie rastových fondov.....	49
2.5 Doplnkové dôchodkové sporenie – III. pilier	50
2.6 Pripravované zmeny v dôchodkovom systéme.....	52
3. Dôchodkový systém v krajinách Európskej únie	55
3.1 Maďarsko	55
3.2 Veľká Británia	58
3.3 Česká republika.....	61
3.4 Porovnanie dôchodkových systémov.....	64
4. Prínosy a riziká dôchodkovej reformy na Slovensku	67
4.1 Prínosy	67
4.2 Riziká	70
4.3 Zhrnutie.....	73
Záver	75
Zoznam použitej literatúry	77
Zoznam použitých symbolov a skratiek.....	83
Zoznam grafov	84
Zoznam tabuliek	85
Zoznam obrázkov	86

Úvod

Aktuálnosť problematiky dôchodkového systému a jeho reformy na Slovensku, ale aj v iných krajinách je dôvod prečo som si vybrala práve túto tému. Súčasná demografická prognóza obyvateľstva robí vrásky viacerým krajinám v súvislosti s dôchodkovým systémom. Prudko narastá podiel občanov v dôchodkovom veku, zvyšuje sa index závislosti, predlžuje sa očakávaná dĺžka života, rodí sa málo detí a migrácia obyvateľstva je v krajinách majúcich tieto problémy záporná. Tieto demografické charakteristiky sú alarmujúce, závažné a negatívne ovplyvňujú dôchodkový systém. Aj prognózy do budúcnosti sú vážne a krajiny si musia uvedomiť potrebu zmiernenia jej dopadov naviazaním dôchodkových systémov na demografický vývoj. Najviac zraniteľné sú systémy v krajinách, kde sa uplatňuje priebežné financovanie dôchodkového systému. To znamená, že vybrané príspevky od aktívneho obyvateľstva sa v tom istom čase prerozdeľujú dôchodcom. Tento systém by mohol fungovať bez problémov, v prípade, ak by nedochádzalo k poklesu aktívneho obyvateľstva prispievajúceho do tohto systému a nárastu počtu poberateľov dôchodkových dávok. Neudržateľnosť systémov si vyžaduje reformu, ktorá prispeje k jeho odolnosti voči súčasnej hrozbe starnutia obyvateľstva. Okrem toho problémy dôchodkových systémov sprevádza aktuálny problém rozpočtov mnohých krajín, keď je potreba úspornejšie hospodáriť a znižovať deficit verejných financií. Pôvodné dôchodkové systémy bez zmien sa stávajú pomaly, ale iste neudržateľnými. Nepriaznivý demografický problém sa snažili niektoré krajiny odstrániť už dávnejšie zavedením dôchodkových reforiem, iné si uvedomujú, že je potrebné zakročiť čo najskorej. Na úspešnosť reformy však vplýva jej rýchlosť a načasovanie, neskoršie zavedenie reformy si môže vyžadovať oveľa vyššie náklady. Dôležitý je aj rozsah a podoba reformy, malé zmeny systému problém môžu vyriešiť, no len z krátkodobého hľadiska. Európskej únia, ako aj Svetová banka odporúčajú pre krajiny zavedenie systému s tromi (viacerými) piliermi na dosiahnutie udržateľnosti dôchodkových systémov a diverzifikácie dôchodkových zdrojov. V novom systéme by mal byť zachovaný pôvodný prvý priebežný pilier, ktorý by prešiel určitými reformami v podobe parametrických úprav. Zaviesť by sa mal druhý, kapitálovo financovaný pilier so zásluhovosťou. Tretí, dobrovoľný doplnkový znamená dobrovoľné príspevky sporiteľa na dôchodok, ktoré by mali byť štátom podporované, aby motivovali k zapojeniu sa do neho, napríklad formou daňových úľav. Spracovanie tejto témy diplomovej práce si vyžaduje najnovšie informácie, preto sa prevažne opiera o internetové zdroje vo forme odborných článkov a príspevkov. Teoretické poznatky

v prvej časti práce sa zakladajú na odbornej literatúre, českej i zahraničnej, samotné predstavenie slovenského dôchodkového systému vychádza z platných zákonov.

Hlavným cieľom tejto diplomovej práce je zhodnotenie dôchodkového systému na Slovensku a jeho reformy pomocou analýzy prínosov a rizík. Splnenie tohto cieľa si vyžaduje splnenie čiastočných cieľov, ktorými je vymedzenie teoretických predpokladov a potrieb zavádzania reforiem dôchodkových systémov, zhodnotenie a deskripčia aktuálneho stavu dôchodkového systému a jeho porovnanie s inými krajinami Európskej únie. V závere sa budem snažiť na základe poznatkov formulovať odpoveď na celkový prínos slovenskej dôchodkovej reformy. Pre úspešné spracovanie práce budem využívať deskripciu na popis teoretických aspektov a všeobecnej problematiky dôchodkových systémov, analýzu a syntézu na zhodnotenie situácie druhého piliera na Slovensku a prínosov a rizík dôchodkovej reformy, komparáciu na vyhodnotenie stavu slovenského dôchodkového systému vo vzťahu k vybraným krajinám.

1. Sociálne zabezpečenie a dôchodkový systém

Sociálna politika má svoje dôležité miesto v rámci každého spoločenského systému. V každej krajine je špecifická a nie je možné ju jednoznačne vymedziť, ale akési priblíženie je možné nasledujúcou definíciou :

„*Sociálna politika je politikou, ktorá sa primárne orientuje k človeku, k rozvoju a kultivácii jeho podmienok, dispozícií, k rozvoju jeho osobnosti a kvality jeho života.*“¹

Širšie chápanie sociálnej politiky sa využíva pre dlhodobé koncepcie. Ide o konkrétny prístup štátu, ako aj iných subjektov, ktoré vplyvajú na sociálnu sféru spoločnosti. To znamená voľba typu sociálnej politiky a vytváranie sociálneho programu. V užšom chápaní je sociálna politika ako reakcia na sociálne riziká v podobe ich eliminácie. Takýto konkrétnejší prístup sa sústreďuje najmä na oblasti zamestnanosti a sociálneho zabezpečenia.²

Štát sa teda snaží v rámci svojej politiky predchádzať, zmiernovať a odstraňovať sociálne riziká prostredníctvom sociálneho zabezpečenia. Medzi tieto riziká patria úrazy, choroby, tehotenstvo, invalidita, staroba, narodenie dieťaťa, smrť rodinného príslušníka, poprípade ďalšie iné. K vymedzeniu *sociálneho zabezpečenia* existujú rôzne prístupy. Jeden z nich ho charakterizuje ako súhrn právnických, finančných a organizačných nástrojov a opatrení s cieľom kompenzovať dôsledky životných okolností a udalostí ohrozujúce sociálne práva. Ďalej sa sociálne zabezpečenie chápe ako systém náhradných zdrojov, ktoré zabezpečujú relatívnu stabilitu minimálnej úrovne sociálneho zabezpečenia. Medzi tieto zdroje patria *sociálne príjmy* (dlhodobé, krátkodobé dávky, poistenie), *sociálne služby* (informačné, poradenské, sprostredkovateľské) a *sociálne azyly* (detské domovy, domovy dôchodcov, atď).³

Základ sociálneho modelu každého štátu tvorí *systém dôchodkového zabezpečenia*, ktorý poskytuje ochranu asi tretine obyvateľstva prevažne rozvinutých krajín. Dôchodkové systémy výrazne ovplyvňujú fungovanie celého hospodárstva národného štátu, lebo určujú životnú úroveň väčšiny populácie a tým ovplyvňujú aj jej spotrebu. Na dôchodkové systémy každého štátu vplyvajú faktory ako ekonomická stabilita či nevyrovnanosť štátu, zamestnanosť, populačný vývoj a iné. A preto dochádza k zmenám, procesom vyrovnávania sa, prispôsobovania sa hospodárskej, politickej ale aj spoločenskej situácie v konkrétnom štáte.⁴

¹ Krebs, V. : Sociální politika, str. 17

² Krebs, V. : Sociální politika, str. 25

³ Krebs, V. : Sociální politika, str. 157-159

⁴ Sociálna poisťovňa[online], dostupné z <http://www.socpoist.sk/dochodkove-systemy-v-niektorych-statoch-eurovy/16895s>

Oblasť sociálneho zabezpečenia vrátane dôchodkového systému sa zaraďuje do tzv. *komunitárnej politiky*, čo znamená, že Európska únia neprikazuje členským krajinám, ani kandidátom ako majú riešiť sociálne zabezpečenie a jeho podobu. Jej odporúčania sú nezáväznú a zásadné rozhodnutia v oblasti dôchodkového systému sú v kompetencii jednotlivých štátov. Problémami starnutia populácie a udržateľnosti dôchodkových systémov sa Európska únia neustále zaoberá. Na zasadaní Európskej rady v Štokholme v roku 2001 boli prijaté základy pre zavedenie tzv. otvorenej metódy koordinácie v oblasti dôchodkov, ktorá sa snaží hľadať spoločné ciele. Kládne dôraz na komunikáciu, medzinárodnú výmenu skúseností a na hľadanie spoločných indikátorov v sociálnej sfére. Má 11 cieľov v troch základných oblastiach :

Primeranosť dôchodkov

- Zamedziť sociálnemu vylúčeniu - zabezpečenie, aby starší ľudia neboli ohrození chudobou (dôstojná životná úroveň).
- Umožniť ľuďom zachovanie životnej úrovne - dostupnosť vhodných dôchodkových systémov pre všetkých (verejné alebo súkromné).
- Podporiť solidaritu - v rámci jednej generácie a medzi nimi.

Finančná udržateľnosť dôchodkových systémov

- Zvýšiť zamestnanosť - dosiahnutie vysokej miery zamestnanosti.
- Predĺžiť profesijný život - záruka účinných podnetov pre zapojenie starších pracovníkov a toho, že nebudú tlačení do skoršieho odchodu do dôchodku a penalizovaní, ak zostanú na trhu práce aj po dosiahnutí dôchodkového veku.
- Zaistiť udržateľnosť dôchodkových systémov - reforma dôchodkových systémov.
- Vyvážené upravovať výšku dávok a príspevkov - zachovanie rovnováhy medzi ekonomicky aktívnymi a dôchodcami.
- Zaistiť primerané dôchodkové zabezpečenie zo súkromných zdrojov - záruka súkromne a verejne financovaných dôchodkových plánov, poskytovať dôchodky s hospodárnosťou, prístupnosťou, prenosnosťou a istotou.

Modernizácia dôchodkových systémov

- Prispôbiť sa pružnejším modelom zamestnania a profesijného života - záruka dôchodkových systémov odpovedajúcich požiadavkám na pružnosť a istotu práce.
- Princíp rovného zaobchádzania so ženami a mužmi.

- Reagovať na nové výzvy - transparentnejšie dôchodkové systémy prispôbené meniacim sa podmienkam tak, aby mali dôveru u občanov.⁵

Vzhľadom na dodržiavanie Európskej sociálnej charty kladie Európska únia (EÚ) základné požiadavky na dôchodkové systémy jej členov. Tieto požiadavky garantujú určitú dosiahnutú úroveň dôchodkov :

- dôchodok, ktorý je tvorený kumulovaným spôsobom, nesmie byť menší ako 50% priemernej mzdy,
- priebežný systém nesmie klesnúť pod 50% z dôvodu zachovania celkového rozsahu aspoň dnešnej úrovne poskytovaných dôchodkov,
- priebežný systém bude naďalej minimálne v horizonte 10 rokov kľúčovým systémom zabezpečujúcim udržateľnosť celkovej úrovne dôchodkov,
- samotní sporitelia nebudú môcť hýbať s individuálnymi účtami poistencov skôr ako 10 rokov po založení sporenia, aby mali aj inštitucionálni investori a spravovatelia dôchodkových prostriedkov určitú istotu v procese investovania.⁶

1.1 Dôchodkové systémy a ich financovanie

Medzi základné typy konštrukcie dôchodkového systému patria prvé dva z uvedených, Bismarckov a Beveridgeov. Postupne sa vyvíjali aj ďalšie podľa konkrétnych historických, ekonomických a sociálnych podmienok.

- Bismarckov poistný systém*, ktorý vznikol v strednej Európe bol zavedený Bismarckom. Výška dôchodku v tomto systéme je určená percentom z priemerného zárobku za dlhé obdobie. Podľa rastu miezd sú upravované parametre ako maximum vymeriavacieho základu pre poistné, pre výpočet, atď. Dôchodky sú buď každoročne prepočítavané alebo zvyšované, aby bol systém homogénny a nevznikali rozdiely medzi dôchodkami.
- Beveridgeov systém*, kde je výška dôchodku určená jednotnou čiastkou pre všetky osoby určitého veku (Holandsko) alebo v závislosti na dobe poistenia (Veľká Británia). Pravidelne dochádza k úprave výšky dôchodkov podľa rastu cien každoročne k určitému dňu alebo pri dosiahnutí určitého kritéria.
- Dvojjložková konštrukcia*, ktorá je kombináciou predchádzajúcich typov. Podľa sociálnej a ekonomickej situácie sa posilňuje nivelizačný prvok – zvyšovanie 1. zložky o pevné čiastky alebo prvok ekvivalencie – percentné zvyšovanie 2. zložky.

⁵ Slaný, A., Krebs, V. : Sociální ochrana a důchodový systém, str. 35-42

⁶ Rievajová, E., Juhász, A., Pechová, M. : Kapitalizačné dôchodkové systémy v Európe, ich klady a nedostatky, str. 346

Kombinácia týchto dvoch prvkov, zvyšovanie o pevné čiastky a o percento, je možná pre priznávanie dôchodky, ako aj pre vyplácané podľa rovnakých princípov.

- d) *Poistný systém so stanoveným minimom*, ktorý je modifikáciou Bismarckovho systému, kde po získaní stanovenej doby poistenia je možné priznať dôchodok bez ohľadu na výšku zaplateného poistného.⁷

Pre financovanie systému dôchodkového zabezpečenia prichádzajú do úvahy nasledovné možnosti :

- a) *Financovanie zo štátneho rozpočtu*, kde zdrojom prostriedkov sú dane z príjmu. Uplatňuje sa najvyššia možná solidarita. Pracovník s vysokým príjmom odvádza do systému viacej (vyššia daňová záťaž), ale dostáva relatívne menej než pracovník s nízkymi príjmami.
- b) *Financovanie zo štátneho rozpočtu*, kde zdrojom prostriedkov sú *príspevky na sociálne dôchodkové zabezpečenie*. Príspevky do tohto systému sú stanovené jednotným percentom zo zárobku, tak aby ich výška bola dostatočná na pokrytie nákladov na dôchodky. Cieľom tohto systému je jeho priehľadnosť
- c) *Priebežné financovanie z fondu*, ktorý je oddelený od štátneho rozpočtu a kde sa zhromažďujú príjmy z príspevkov, nevytvára sa žiadna kapitálová rezerva. Klasický systém priebežného financovania dôchodkového systému používaný vo väčšine krajín, ktorý má označenie pay-as-you-go systém (ďalej len PAYG). Vychádza z myšlienky solidarity medzi generáciami a je založený na odvádzaní príspevkov súčasne zárobkovo činných, ktoré sú ihneď vyplácané vo forme dávok dôchodcom. V porovnaní s predchádzajúcim systémom si vyžaduje vyššie administratívne náklady. Nedostatok prostriedkov na dávky sa rieši dotáciou zo štátneho rozpočtu.
- d) *Priebežné financovanie s rezervným fondom*, v ktorom sa pri priebežnom financovaní vytvára rezerva na úrovni dlhodobo investovaného kapitálu. Vytvorenie tejto rezervy je možné len ak príjmy trvalo prevyšujú výdaje (príspevková sadzba je vyššia než je potreba krytia dávok). Nevýhodou je neprímerane vysoká sadzba, ktorá znižuje životnú úroveň pracujúcich, kúpyschopnosť a konkurencieschopnosť podnikov kvôli zdraženiu pracovnej sily.
- e) *Fondové financovanie* rýdzo fondovým princípom financovania (capital reserve). Poistenci si sami vytvárajú rezervy, ktoré sú neskôr použité na financovanie ich

---

⁷ Krebs, V. : Sociálna politika, str. 182-183

vlastných dôchodkov. V privátnych poisťovacích systémoch sa používa najmä tento systém.⁸

Každý z týchto systémov má svoje výhody a riziká. U priebežných systémov zaradujeme medzi výhody stabilitu systému, nižšie zriaďovacie náklady, možnosť redistribúcie a nižšie réžie. Naopak u fondového systému je výhodná menšia citlivosť na demografický vývoj, pozitívny vplyv na trh práce a dopady kapitálových trhov.

Riziká priebežného systému spočívajú v demografickom a politickom riziku, v negatívnom dopade na trh práce, nadmernej redistribúcie a vo vytlačaní verejných a súkromných investícií. Nevýhody fondového systému sú v rizikách zabezpečenia nízkopříjmových skupín, ktoré nemajú dostatok príjmov aby si našporili na dôchodok. Keďže prerozdelenie je v tomto systéme nemožné, štát musí ich dôchodok dopĺňovať zo svojich daňových príjmov. Ďalšou nevýhodou je nemožnosť odhadnúť budúce dôchodky, pretože ich ovplyvňuje neodhadnuteľná miera inflácie a úrokových mier.⁹

Pre jednotlivé formy financovania dôchodkov je treba brať aj do úvahy typy penzijných plánov, ktoré sú nasledujúce :

- a) *Dávkovo definovaný systém (DB - defined benefit)* garantuje určitú výšku dôchodkových dávok, ktorú účastníci majú poberať. Následne sa stanovujú finančné náklady potrebné na ich financovanie a určujú sa požadované príspevky. Tieto finančné náklady sú veľmi závislé na vývoji demografických a ekonomických parametrov, ktorých kolísanie pociťujú účastníci v aktívnom veku zmenou príspevkov. V tomto systéme sú pomerne náročné poisťno-matematické výpočty.
- b) *Príspevkovo definované systémy (DC – defined contribution)* neposkytujú účastníkom mieru istoty ich budúcich dôchodkov. Definujú výšku príspevku, ktoré odvádzajú účastníci, zamestnávateľ alebo štát. Na základe týchto príspevkov sa stanovujú možných vyplácaných dávok, ale ich presná výška nie je vopred známa. V budúcnosti vyplácané dávky sú závislé na už odvedených a v budúcnosti predpokladaných príspevkov, na skutočnej a predpokladanej kapitálovej výnosnosti, ale tiež tak ako v dávkovo definovanom systéme na vývoji demografických a ekonomických parametrov. Ak sa tieto parametre vyvíjajú priaznivo, môže prísť k vylepšeniu dávok.

---

⁸ Krebs, V. : Sociální politika, str. 178-180

⁹ Krebs, V. : Sociální politika, str. 180

Poistno-matematické matematické výpočty pre tento typ penzijných plánov sú jednoduchšie ako pre dávkovo definovaný penzijný plán.¹⁰

- c) *Hypoteticky príspevkovo definované systémy (NDC – notional defined contribution)* sú novým prístupom, ktorý sa používa napr. vo Švédsku. Na individuálny účet každého účastníka sa pripisujú príspevky a ich zhodnocovanie v čase. Úspory na týchto účtoch sú však len hypotetické, v skutočnosti sú použité na výplatu súčasných dôchodkov. Zhodnotenie je závislé na hypotetickej miere výnosnosti, ktorá je často definovaná ako miera rastu základu, z ktorého sú platené príspevky. Pre vhodnú aproximáciu tohto základu sa používa objem miezd a plátov. Pomocou tohto výnosu a základu odráža zmeny v priemernej mzde a v ponuke pracovných síl.¹¹

Usporiadanie dôchodkových systémov v jednotlivých krajinách závisí na základných vlastnostiach, ktorými sú :

- štátne garancie,
- osobný rozsah,
- účasť osôb (povinná, dobrovoľná),
- solidarita (medzigeneračná, príjmová, od aktívnych k neaktívnym v rámci generácie),
- daňové zvýhodnenie,
- správa (štátna, verejná, súkromná),
- vzťah medzi príspevkom a dávkou,
- spôsob financovania.

Vlastnosť štátnych garancií môže, ale nemusí byť zavedená. Osobný rozsah dôchodkového systému sa vzťahuje buď na určité skupiny alebo na všetkých pracujúcich, občanov, osôb s trvalým pobytom. Systém môže byť založený na povinnej účasti osôb alebo dobrovoľnej. Daňové zvýhodnenie ovplyvňuje dôchodkový systém v tom zmysle, že ak je zavedené, tak poskytuje daňové úľavy pre príspevky, vyplácané dávky alebo výnosy z investícií. Podľa vzťahuje medzi príspevkom a dávkou sa rozlišuje už spomínaný príspevkovo definovaný systém a dávkovo definovaný systém.¹²

---

¹⁰ Finance.cz : Příspěvkově nebo dávkově definované systémy[online], dostupné z <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/duchodovy-system/prispevkove-a-davkove-definovane-systemy/>

¹¹ Krebs, V. : Sociální politika, str. 181-182

¹² Šelešovský, J. : Fondové financování jako faktor diverzifikace veřejných financí, str. 51-52

1.2 Dôchodkové systémy a ich reformy

Reformy dôchodkového systému patria medzi najzložitejšie, pretože ich cieľom je zmena komplikovaného, rozsiahleho dôchodkového systému, ktorá musí rátať s obrovskými transformačnými nákladmi. Kvôli neudržateľnosti priebežného systému financovania je potrebné nájsť akúsi alternatívu k štátnemu financovaniu. Dôležitým faktorom je rýchlosť a načasovanie reformy a platí, že čím neskôr sa reforma zavádza, tým sú vyššie náklady a tým neskôr sa prejaví jej prínosy. Každá krajina má svoj špecifický dôchodkový systém a preto nepristupujú rovnako k reformám. Napriek tomu môžeme reformy štátnych priebežných dôchodkových systémov zovšeobecniť nasledovne¹³ :

- 1) *Parametrické úpravy* : neriešia podstatu problému a umožnia len krátkodobé odstránenie negatívnych následkov napríklad starnutia populácie, no problém nedokážu zastaviť, len ho oddialiť. Ide o najjednoduchší spôsob reformy štátneho priebežného dôchodkového systému. Príkladom parametrických úprav je zvýšenie veku odchodu do dôchodku, zníženie dôchodkov a zvýšenie miery povinných odvodov na dôchodkové zabezpečenie. Tieto zmeny znižujú deficit dôchodkového systému pomocou buď zníženia výšky vyplácaných dôchodkov alebo zvýšenia celkovej sumy, ktorú platí aktívne obyvateľstvo (pracujúci). Za rovnakých podmienok ide len o oddialenie a zmiernenie problémov.
- 2) *Virtuálne (hypotetické) osobné účty* : systém NDC (notional defined contribution) zavádza systém virtuálnych osobných účtov. Ide len o úpravu štátneho priebežného systému dôchodkového zabezpečenia, tzv. „facelifting priebežného systému“, ktorý naďalej funguje rovnako. Akumuluje peňažné fondy len fiktívne, v skutočnosti pokračuje v priebežnom vyplácaní dôchodkov. Výška dôchodku potom závisí od toho koľko si prispievateľ odvedol do systému a od zhodnotenia fiktívnou úrokovou mierou. Aj keď systém neodstraňuje nedostatky priebežného financovania, výhodou je vyššia transparentnosť.
- 3) *Viacpilierový dôchodkový systém* : najčastejšie uplatňovaný v krajinách OECD a odporúčaný Svetovou bankou. Ide o prechod k viacpilierovému systému. Dôchodkový systém po reforme sa skladá z troch častí – povinný (štátom spravovaný) priebežný systém založený na prerozdeľovaní, povinný (súkromne spravovaný) fondový pilier a doplnkové dobrovoľné sporenie.

Ak úlohou, funkciou *prvého piliera* v tomto systéme je *zabezpečenie ochrany pred chudobou v starobe*, mal by zabezpečovať istotu základného životného štandardu. V tomto pojatí

---

¹³ Švejna, I., Chren, M. : Dôchodková reforma po slovensky, str. 39-44

dostávajú občania z tohto piliera dôchodok, ktorí si dostatočne nenasporili v rámci druhého a tretieho piliera. Uskutočňuje sa testovanie príjmov a majetku, v ktorom občan musí preukázať, že nemá dostatok zdrojov na získanie príjmu v dostatočnej výške. Zároveň sa zisťuje aj hodnota majetku, na základe ktorej nemá nárok na minimálny dôchodok, ak vlastní napríklad dom a zopár áut. V rámci tejto funkcie ide o podobu sociálnej záchrannej siete.

Ak funkciou *prvého piliera* v tomto systéme je *náhrada mzdy*, je úlohou tohto systému poskytnúť finančné prostriedky zodpovedajúce ich mzde v produktívnom veku. Toto pojetie je nákladnejšie, keďže rozloženie je medzi dva povinné piliere, priebežný a kapitalizačný.

V obidvoch situáciách môžu (nie je to podmienkou) byť dôchodky poskytované na princípe zásluhovosti, čo znamená úplnú alebo čiastočnú závislosť výšky dôchodkov od toho koľko a ako dlho občan odvádzal na povinných príspevkoch. Úplnú zásluhovosť zabezpečuje *druhý pilier*, ktorého cieľom je zabezpečenie náhrady mzdy v starobe. Druhý pilier využíva princíp povinného sporenia na dôchodok, s využitím osobných účtov dôchodkového sporenia. Peniaze na týchto účtoch spravujú dôchodkové správcovské spoločnosti. *Tretí pilier* je založený na princípe dobrovoľného sporenia na dôchodok. Môže mať podobu rôznych daňových zvýhodnení a úľav, ktoré majú motivovať ľudí aby sa zapojili. Reformu dôchodkového systému, ktorej výsledkom je trojpilierový systém sprevádzajú aj parametrické zmeny v priebežnom systéme. Obmedzuje sa politické riziko, znižuje závislosť od štátneho priebežného systému a zvyšuje zodpovednosť občana za vlastný dôchodok.

- 4) *Úplná privatizácia dôchodkového systému* : celkové zverenie do rúk súkromného investora. Tento spôsob bol prijatý v roku 1980 a následne realizovaný 1.5.1981 v Čile. Ide o úplné nahradenie priebežného systému súkromne spravovaným systémom osobných účtov dôchodkového sporenia.

V súčasnosti takmer vo všetkých krajinách Európy prebiehajú reformy dôchodkových systémov, ktoré sa líšia intenzitou, hĺbkou zmien a zameraním. Základným cieľom reforiem je *adekvátne sociálne ochrana v starobe a stimulácia ekonomického rastu*, minimálne aspoň nebránenie tomuto rastu. Vo všeobecnosti majú systémy dôchodkového zabezpečenia v EÚ a v iných rozvinutých krajinách nasledujúcu podobu :

- Prvý pilier je štátom garantovaný dôchodok, založený na medzigeneračnej solidarite a financovaný priebežným spôsobom. Príspevky ekonomicky aktívnych poistencov sa v ten istý rok vyplácajú poberateľom dôchodkov. Prvý pilier ovplyvňuje makroekonomické parametre menej, ale je citlivý na demografický vývoj.
- Druhý pilier z pohľadu Svetovej banky je systém financovaný kapitálovo, vyžadujúcu povinnú účasť a súkromnú správu finančných prostriedkov. Z pohľadu Európskej únie

ide o aktivity zamestnávateľských subjektov smerujúcich k poskytovaniu dávok obyvateľom v starobe. V praxi dochádza k vzájomnému prelínaniu.

- Tretí pilier sú súkromné aktivity obyvateľov ako životné poistenie, sporenie a iné.¹⁴

Prístupy krajín k dôchodkovému systému a jeho reforme sú odlišné a každá z nich kladie dôraz na iné parametre a to na základe tradícií a ekonomických možností. Je potrebné zvažovať transformačné náklady reformy, ale aj prevádzkové náklady z vybraného poistného. Jednotlivé varianty dôchodkových systémov sú usporiadané na základe vlastností penzijného systému, ktoré sú vymedzené v predchádzajúcej kapitole (štátna garancia, osobný rozsah, účasť osôb, solidarita, daňové zvýhodnenie, správa vzťah medzi príspevkom a dávkou a spôsob financovania). Najčastejšie sú usporiadané nasledovne :

Tabuľka 1 Usporiadanie dôchodkových systémov

Kritérium	VARIANTA 1	VARIANTA 2	VARIANTA 3	VARIANTA 4
Štátna garancia	áno	áno	áno	nie
Osobný rozsah	všetci pracujúci	všetci pracujúci	všetci pracujúci	skupiny osôb podľa zamestnania
Účasť osôb	povinná	povinná	povinná	dobrovoľná
Financovanie	priebežné	priebežné	kapitálové	kapitálové
Vzťah príspevkov a dávok	dávково definované	príspevkovo definované	príspevkovo definované	príspevkovo i dávково definované
Výška dávok	pevná čiastka alebo závislá na predchádzajúcom zárobku a dobe poistenia	závislá na výške zaplatených príspevkov a dobe dožitia	závislá na výške zaplatených príspevkov	závislá na výške zaplatených príspevkov
Solidarita	medzigeneračná a príjmová	medzigeneračná	žiadna	žiadna
Daňové zvýhodnenie	áno	áno	áno	áno
Správa systému	štátna, poprípade verejná	štátna poprípade verejná	súkromná	súkromná

Zdroj : KREBS, Vojtěch: *Sociální politika*, str. 194

¹⁴ Slaný, A., Krebs, V. : *Sociální ochrana a důchodový systém*, str. 44

Usporiadanie typu Varianta 1 sa najčastejšie používa v rámci základného povinného poistenia v prvom pilieri a predstavuje dávkovo definovaný systém na priebežnej báze PAYG. Variante 2 sa priraduje systém priebežne financovaný, príspevkovo definovaný systém NDC, ktorý majú aplikované krajiny ako Lotyšsko, Poľsko, Švédsko a Taliansko. Problematikou Varianty 3 je transformácia súčasných priebežných systémov na kapitálové, či už úplná alebo čiastočná. Ide o povinné sporenia, kapitálovo financovaný systém s príspevkovo definovanými dávkami. Doplnkové dôchodkové systémy vo forme tretieho piliera podľa Svetovej banky potom zodpovedá Variante 4. Tento systém je financovaný kapitálovo a a môže byť dávkovo alebo príspevkovo definovaný.

Pri charakteristike usporiadania dôchodkového systém je potreba prihliadať na to, či ide o usporiadanie podľa Európskej únie alebo podľa Svetovej banky. Svetová banka odporúča usporiadanie až na štyri piliere, čím by sa zdroj dôchodkov mal rozdeliť na štyri úrovne. Rozdiel je nasledovný :

Tabuľka 2 Prehľad pilierov

	1.PILIER	2.PILIER	3.PILIER	4.PILIER
Európska únia	Varianta 1 alebo 2	Varianta 4	Individuálne zabezpečenie	
Svetová banka	Varianta 1 alebo 2	Varianta 3	Varianta 4	Individuálne zabezpečenie

Zdroj : KREBS, Vojtěch: Sociální politika, str.195

V rámci druhého piliera má Svetová banka iné požiadavky ako Európska únia a odporúča usporiadanie podľa Varianty 3, kde sa počíta s povinnou účasťou. Oba prístupy sa vzájomne prelínajú. Jednotlivé dôchodkové systémy s ich reformami nie sú aplikovateľné pre všetky krajiny. Každá krajina má iné politické, ekonomické a sociálne zázemie a možnosti. Preto je potrebné zvažovať pre a proti každého systému.

Tabuľka 3 Výhody a nevýhody PAYG, NDC a povinného sporenia

	VÝHODY	NEVÝHODY
PAYG	<ul style="list-style-type: none"> • Široký rozsah, zahrnujúci všetkých poistencov na danom území • Sociálna solidarita • Ekonomické riziká nesie štát a nie poistenci • Nulové náklady na marketing • Vplyv na trh práce, vopred stanovená výška dávky umožňuje skorší odchod do dôchodku po splnení stanovených podmienok na dávku 	<ul style="list-style-type: none"> • Citlivosť na demografické zmeny • Zraniteľnosť politického rozhodnutia, ktoré ovplyvňuje výpočet a výšku dávky • Strata motivácie pre zamestnanosť z dôvodu slabej väzby medzi príspevkom a dávkou • Zrušenie takto zavedeného systému je veľmi problematické • Povinná účasť za striktné jednotných podmienok
NDC	<ul style="list-style-type: none"> • Priama väzba výšky príspevku na výšku penzie • Automatické prispôsobenie výšky penzie predčasnému alebo neskoršiemu odchodu do dôchodku • Indexácia prispôsobuje dávku makroekonomickým zmenám • Príspevky za nezárobkovo činné osoby sú imaginárne a administratívne nenáročné • Vhodné pre krajiny s málo rozvinutým kapitálovým trhom • Jednoduchší prechod na fondový systém, poistenci sú oboznámení s DC 	<ul style="list-style-type: none"> • Princíp imaginárnych účtov sa môže zdať pre občanov zložitý • Nie je schopný úplne absorbovať demografické zmeny • Záznamy vedenia účtov, výšku miezd, príspevkov, odpracovaných rokov musia byť súhrnné a dôsledne spravované • Systém starobných dôchodkov musí byť oddelený od systému ostaných dôchodkov • Finančnú rovnováhu nie je možné regulovať zvýšením príspevku, pretože by znamenal aj vyššie nároky na dôchodok
Povinné Sporenie	<ul style="list-style-type: none"> • Vyššia spravodlivosť • Voľba dôchodkového fondu podľa preferencií • Transparentnosť • Konkurencia medzi fondmi a s tým spojená vyššia kvalita služieb • Vyššia odolnosť voči demografickým zmenám 	<ul style="list-style-type: none"> • Riziko investovania, ktoré nesie účastník • Nepredvídateľnosť dávok • Neschopnosť zabezpečiť dôchodky proti inflácii • Potlačená solidarita • Konkurencia medzi fondmi vedie k vysokým marketingovým nákladom • Úspešnosť systému závisí na stabilite ekonomiky a kapitálovom trhu • Prechod na tento systém neúmerne zaťažuje ekonomicky aktívnych

Zdroj : Vlastné spracovanie podľa Šelešovský, J. : *Fondové financovanie jako faktor diverzifikace veřejných financí*, str.53-54

1.2 Dôchodkové reformy postkomunistických štátov

Systémy dávok sociálneho zabezpečenia a sociálnej pomoci sa v krajinách strednej a východnej Európy intenzívne reformovali a reformujú ako súčasť transformácie najmä z týchto dôvodov :

- a) ekonomických, pretože systémy neumožňujú dostatočnú priechodnosť ekonomických reforiem, sú drahé a zaťažujú štátne rozpočty,

- b) sociálnych, lebo tieto systémy nedostatočne riešia sociálne problémy prechodného obdobia (nezamestnanosť a chudoba)
- c) politických, pretože boli pojaté ako nástroj sociálnej politiky totalitného systému a chýbali im prvky občianskej spoločnosti
- d) systémových, lebo pôvodné systémy sociálnych dávok uspokojovali potreby centrálne plánovaného hospodárstva, ale v podmienkach tržnej ekonomiky nie sú uspokojujúce.¹⁵

Politické a ekonomické zmeny v týchto krajinách viedli k zhoršeniu ich dôchodkových systémov. Postkomunistické krajiny čelili vysokej nezamestnanosti v prvých rokoch transformácie ako výsledok reštrukturalizácie. Tento problém nezamestnanosti sa snažili vyriešiť znížením veku odchodu do dôchodku. Ale toto prinieslo problémy v oblasti dôchodkov. Pri zvýšenej nezamestnanosti a skoršom odchode do dôchodku sa znížil počet prispievateľov do systému a naopak narástol počet tých, ktorí poberali dôchodok. V tomto období sa prudko zvýšil pomer dôchodkov ku pracujúcim (index závislosti), ktorý bol v tom čase 60 dôchodcov na 100 pracujúcich napríklad v Poľsku a na Slovensku. Situácia bola oveľa horšia v Bulharsku a Albánsku s 80 dôchodcami na 100 pracujúcich. Toto predstavovalo obrovské zaťaženie na systém a preto sa v týchto krajinách začalo hovoriť o reforme penzijného systému, ktorá sa stala súčasťou politických programov v mnohých postkomunistických krajinách.¹⁶

Celosvetovým fenoménom je starnutie populácie, ktorému sa nevyhli ani tieto krajiny. Dokonca je populácia v strednej a južnej Európe jedna z najviac starnúcej vo svete (ide o krajiny ako Albánsko, Bosna a Hercegovina, Kosovo, Bulharsko, Rumunsko, Chorvátsko, Česká republika, Slovenská republika, Estónsko, Maďarsko a iné). Pokles pôrodnosti spolu s narastajúcou emigráciou v týchto ekonomikách len prehĺbuje problém starnutia obyvateľstva. Cieľom zavedených reforiem, ktoré znižujú veľkorysosť verejne poskytovaných dôchodkov bol okrem predchádzajúcich dôvodov aj dôvod zvládnutia tlaku starnúcej populácie. Aj keď niektoré krajiny podstúpili rozsiahle reformy v dôchodkových systémoch, problémom ostáva fakt, že ich finančné trhy sa ešte len pomaly rozvíjajú a nedokážu efektívne uspokojiť narastajúcu ponuku penzijných úspor. Toto môže spôsobiť problémy a ovplyvniť riešenie základnej otázky reformy starnutia obyvateľstva. Členstvo v Európskej únii (prípadne

---

¹⁵ Munková, G. : Sociální politka v evropských zemích, str. 153

¹⁶ Armenau, O. : The Politics of Pension Reform in Central and Eastern Europe, str. 2 ,pozn. vlastný preklad

v Eurozóne) umožňuje rozvoj finančného trhu pomocou zdokonalenia regulácie a dohľadu a prístupu na zahraničné trhy.¹⁷

Transformujúce ekonomiky Európy a strednej Ázie majú mnohé spoločné charakteristiky, aj keď nevychádzali z toho istého postavenia a nemajú rovnaký postoj k dôchodkovej reforme. Medzi spoločné znaky týchto krajín patrí priebežne financovaný PAYG systém, dávkový systém s minimálnym prepojením na celoživotné príspevky, redistribúcia s cieľom podpory tých s nízkym príjmom (solidarita), nízky dôchodkový vek a špecifické privilégia, pre určité skupiny. Na začiatku transformácie týchto centrálne riadených ekonomík pozostával finančný sektor z bánk vlastnených štátom (jednostupňové bankovníctvo). Reforma bankového systému prispela k zväženiu iných reforiem a teda aj tej dôchodkovej vo forme viacpilierového systému. Medzi prvé transformujúce sa krajiny, ktoré tento systém zaviedli v roku 1998 patrí Maďarsko a Kazachstan. Postupne ich nasledovalo ďalších 13 krajín, ale v podstate všetky krajiny strednej a južnej Európy postupne zaviedli zmeny, buď výrazné, alebo len základné. Niektoré krajiny (Česká republika a Slovinsko) sa bránili prijatiu fondových pilierov a zaviedli len parametrické zmeny súčasne fungujúceho PAYG systému, ktorý si však vyžaduje ďalšie reformy, aby bol naďalej udržateľný. Medzi krajiny, ktoré ešte vôbec nepodnikli žiadny kroky a len zväženie založenia viacpilierového systému bude možné až po splnení predpokladov patrí Albánsko, Azerbajdžan, Bosna a Hercegovina, Kyrkyzsko a Turkmenistan. Ochranou pred ekonomickými šokmi a dlhodobými demografickými zmenami týchto transformujúcich sa ekonomík by malo byť zavedenie viacpilierového systému. Pred a po jeho zavedení je teda potreba uskutočniť reformy vo finančnom, ako aj v nefinančnom sektore, aby splnil svoje očakávania.¹⁸

V postkomunistických krajinách sa uplatňuje 5 stratégií premeny nevyhovujúceho systému dôchodkového zabezpečenia :

- a) *Stratégia bez zásahu* – systém zostáva zachovaný bez podstatných zmien a indexácia sa uskutočňuje v súvislosti s infláciou (Bielorusko).
- b) *Stratégia „oprava zdedeného“* – vo väčšine prípadoch išlo o zmeny typu zavedenia poisťného pre zamestnancov, pravidelnú indexáciu dávok, predlžovanie veku odchodu do dôchodku a doby potrebnej pre vznik nároku na dôchodok a odstránenie výhod pre určité špecifické skupiny občanov.

---

¹⁷ Holzmann, R. : Aging Population, Pension Funds and Financial Markets, str. 2, pozn. vlastný preklad

¹⁸ Holzmann, R. : Aging Population, Pension Funds and Financial Markets, str. 14-23, pozn. vlastný preklad

- c) *Návrat k sociálnej poisťovni* – dôchodkový systém na princípe PAYG. Dvojzložkový dôchodok obsahuje základný povinný a povinný doplnkový dôchodok, ktorý je diferencovaný podľa odvedeného poistenia (Česká republika, Litva).
- d) *Zavedenie osobných účtov* – popri existujúcom zachovaní priebežného financovania systému. Ideálom je švédsky model, princíp kapitalizácie pre výpočet dôchodku a vytváranie zdrojov princípom priebežného financovania. Pre prvý pilier dôchodkového systému je uplatnený v Poľsku a Lotyšsku.
- e) *Kapitálová stratégia* – redukcia základného priebežne financovaného zdroja starobného dôchodku a zavedenie druhého povinného zdroja, čiže povinný systém osobných účtov s kapitalizáciou vkladov. Tretím zdrojom je dobrovoľný zamestnávateľský fond. (Maďarsko, Kazachstan).¹⁹

Medzinárodné finančné inštitúcie považovali privatizáciu verejného penzijného systému za dobré riešenie vtedajšej situácie v postkomunistických krajinách. Súkromné spravovanie dôchodkového systému by podľa nich vyriešilo problém starnutia obyvateľstva, podporilo rozvoj finančného trhu, prinieslo vyššie výnosy príspevkov (neboli by hneď vyplatené, ale by sa zhodnocovali) a celkovo prispelo k rozvoju ekonomiky ako takej. Na druhej strane stoja kritici tohto prístupu súkromného spravovania a ich námietky sú nasledovné. Po prvé, privatizácia je nákladná a štát jej zavedením prichádza o príspevky sporiteľov. Chýbajú dodatočné príjmy pre vyplatenie dôchodkov ich poberateľom. Po druhé, nie sú garantované vyššie dôchodky s porovnaním s verejným sektorom. V týchto krajinách nie sú rozvinuté finančné trhy a súkromné fondy investujú prevažne do štátnych cenných papierov, ktoré ponúkajú nízke výnosy. V spojení s administratívnymi poplatkami, ktoré sú vyššie než pri verejnom spravovaní z dôvodu nákladov na marketing môže byť výnosnosť nižšia než očakávaná. Po tretie, neustále politické zmeny vo vláde, ktoré sú charakteristické pre tento región, ohrozujú udržateľnosť súkromne spravovaného systému. Z týchto dôvodov odporcovia navrhujú, aby sa uskutočnilo zvýšenie veku odchodu do dôchodku, zmena spôsobu výpočtu dôchodkov, ich indexácie a presun od dávkovo k príspevkovo definovanému systému, ktorý podmieňuje poberanie dôchodku podľa príspevkov. Čím by sa odstránil aj problém poberateľov dôchodku, ktorý neprispievali do systému.²⁰

---

¹⁹ Brdek, M., Jílová, H., Krebs, V. : Trendy v evropské sociální politice, str. 125

²⁰ Armenau, O. : The Politics of Pension Reform in Central and Eastern Europe, str. 3-5, pozn. vlastný preklad

1.4 Legislatíva a dôchodkový systém

Právna úprava v podmienkach Európskej únie v oblasti dôchodkov je vo väčšej miere v pôsobnosti členských štátov. Európska únia však vykonáva niektoré kompetencie v rámci zaistenia slobôd spoločného trhu.

Systém dôchodkového zabezpečenia sa v európskych podmienkach kategorizuje na tzv. dôchodkové piliere. Zaužíva sa trojpilierová typológia, kde prvý pilier tvorí povinný štátny systém dôchodkového poistenia. Druhý a tretí pilier predstavuje dôchodkové sporenie, ktoré poskytujú zamestnanecké dôchodkové spoločnosti a individuálne dôchodkové spoločnosti. Spoločnosti poskytujúce služby na individuálnom základe existujú v každom členskom štáte Európskej únie a zvyčajne sú profesionálnymi inštitucionálnymi investormi. Ich klientom môže byť ktorákoľvek plnoletá fyzická osoba na základe zmluvy. Naopak zamestnanecké dôchodkové spoločnosti zakladá zamestnávateľ, viacero zamestnávateľov z podobného odvetvia alebo odborová organizácia a jej členmi môžu byť len zamestnanci alebo osoby určitej profesie. V niektorých krajinách majú tieto subjekty aj päťdesiatročnú históriu najmä v starých členských štátoch Európskej únie. Napríklad vo Veľkej Británii je ich okolo 50 000. Súčasný stav európskej regulácie v tejto oblasti ponecháva viaceré kompetencie na národnej úrovni, no Európskej únia vykonáva zdieľanú a koordinačnú právomoc. *Zdieľaná právomoc* s členskými štátmi sa vzťahuje len na aspekty sociálnej politiky ustanovené v Zmluve o fungovaní Európskej únie. Znamená to, že ak prijme predpis, členské štáty strácajú právo na odchylnú nápravu, inak si môžu príslušné vzťahy upraviť na národnej úrovni. *Koordinačná právomoc* je slabšia kompetencia ako zdieľaná, jej obsahom je právo koordinovať (nie harmonizovať) sociálne politiky členských štátov.²¹

Európska komisia nedávno zverejnila v súvislosti s budúcnosťou dôchodkov a dôchodkovými systémov v EÚ Zelenú knihu s podtitulom „snaha o primerané, trvalo udržateľné a bezpečné európske dôchodkové systémy“ bola vydaná 7. júla 2010.

„Zelenou knihou sa otvára európska debata vo forme rozsiahlej a včasnej konzultácie o kľúčových výzvach, ktorým čelia dôchodkové systémy, a o tom, ako EÚ môže podporiť členské štáty v ich úsilí o poskytovanie primeraných a trvalo udržateľných dôchodkov. V tejto zelenej knihe sa uplatňuje integrovaný prístup v politike v oblasti hospodárskeho, sociálneho a finančného trhu a skúmajú sa spojenia a súčinnosti medzi dôchodkami a celkovou

---

²¹ Biatic č. 8 [online], dostupné z <<http://www.nbs.sk/sk/publikacie/biatic-odborny-bankovy-casopis/rocnik-2010>>, str. 17-21

*stratégiou Európa 2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu.*²²

V dôsledku súčasnej finančnej a hospodárskej krízy je potreba politickej koordinácie EÚ v oblasti dôchodkov, pretože vplyv verejných výdavkov na dôchodky v jednom členskom štáte môžu mať vážne dôsledky v iných členských štátoch. Medzi priority pre modernizáciu politiky dôchodkového zabezpečenia podľa Zelenej knihy patrí :

- a) Primeranosť a trvalá udržateľnosť
- b) Rovnováha medzi obdobím stráveným v zamestnaní a na dôchodku
- c) Odstránenie prekážok pri mobilite v EÚ
- d) Bezpečnejšie a transparentnejšie dôchodky a lepšia informovanosť

Základ legislatívy Slovenskej republiky v oblasti dôchodkového systému v súčasnosti tvoria tri zákony, ktoré upravujú jednotlivé dôchodkové piliere :

- a) I. pilier : *Zákon č. 461/2003 Z.z. , o sociálnom poistení*
- b) II. pilier : *Zákon č. 43/2004 Z.z., o starobnom dôchodkovom sporení*
- c) III. Pilier : *Zákon č. 650/2004 Z.z., o doplnkovom dôchodkovom sporení*

1.5 Príčiny zavádzania dôchodkových reforiem

Nepriaznivý demografický vývoj a neudržateľnosť systému financovania dôchodkových systémov v mnohých krajinách sú dôvodmi zavádzania reforiem. Štatistiky starnutia obyvateľstva, pôrodnosti, očakávanej dĺžky života a migrácie sú alarmujúce a poukazujú na potrebnú zmenu. Neudržateľnosť dôchodkových systémov je najmä dôsledkom demografického vývoja. Aby výška dôchodkov bola nezávislá od počtu dôchodcov a počtu pracujúcich sú potrebné reformy. Navyše v súčasnosti problémy verejných financií len prehlbujú tento problém a poukazujú na potrebu riešiť ho.

1.5.1 Demografický vývoj

Hlavným dôvodom potreby zavádzania dôchodkových reforiem je starnutie obyvateľstva spolu s poklesom rastu populácie. Dôkazom starnutia sú nasledujúce predpovede a prognózy. Populácia starne vo všetkých členských krajinách EÚ, čo dokazuje prognóza nárastu občanov starších ako 65 rokov. Podiel týchto občanov na celkovej populácii bude v roku 2060 v krajinách EÚ dosahovať až 30%, čo je oproti roku 2008 nárast takmer o polovicu. Čo sa týka SR je tento nárast až trojnásobný. Z toho vyplýva, že aj poberatelia dôchodkových dávok

---

²² Zelená kniha [online], dostupné z

<<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=839&furtherNews=yes>>, str. 3

narástli o polovicu, zatiaľ čo podiel mladých, ktorý prispievajú do priebežného systému sa zmenšil.

Tabuľka 4 Podiel občanov 65+ na celkovej populácii

%	2008	2010	2020	2030	2040	2050	2060
EU 27	17,08	17,38	20,06	23,55	26,85	28,81	29,95
ČR	14,64	15,39	20,22	22,94	26,32	30,94	33,38
Maďarsko	16,17	16,61	19,82	21,95	24,96	29,35	31,93
Poľsko	13,46	13,56	18,22	22,99	25,9	31,63	36,18
SR	11,98	12,29	16,44	21,27	25,33	31,63	36,12
Veľká Británia	16,1	16,38	18,29	20,55	22,45	22,95	24,74

Zdroj : Vlastné spracovanie podľa²³

Podobne poukazuje na tento vývoj aj index závislosti starých ľudí (old age dependency ratio), ktorý je vyjadrený v percentách a vypočíta sa ako podiel populácie staršej ako 65 rokov (poproduktívny vek) a pracujúcej populácie vo veku 15-65 rokov (produktívny vek). Nárast indexu závislosti o viac ako polovicu do roku 2060 v európskej dvadsaťsedmičke je ďalším dôkazom starnutia obyvateľstva. Na Slovensku sa predpokladá až 4-násobný nárast.

Tabuľka 5 Index závislosti starých ľudí

%	2008	2010	2020	2030	2040	2050	2060
EU 27	25,39	25,9	31,05	38,04	45,36	50,42	53,47
ČR	20,59	21,83	31,07	35,71	42,71	54,81	61,40
Maďarsko	23,50	24,22	30,31	34,06	40,11	50,83	57,64
Poľsko	18,95	18,98	27,19	35,98	41,29	55,69	68,97
SR	16,58	16,95	23,85	32,30	39,98	55,46	68,49
Veľká Británia	24,27	24,72	28,58	33,23	36,92	37,96	42,14

Zdroj : Vlastné spracovanie podľa²⁴

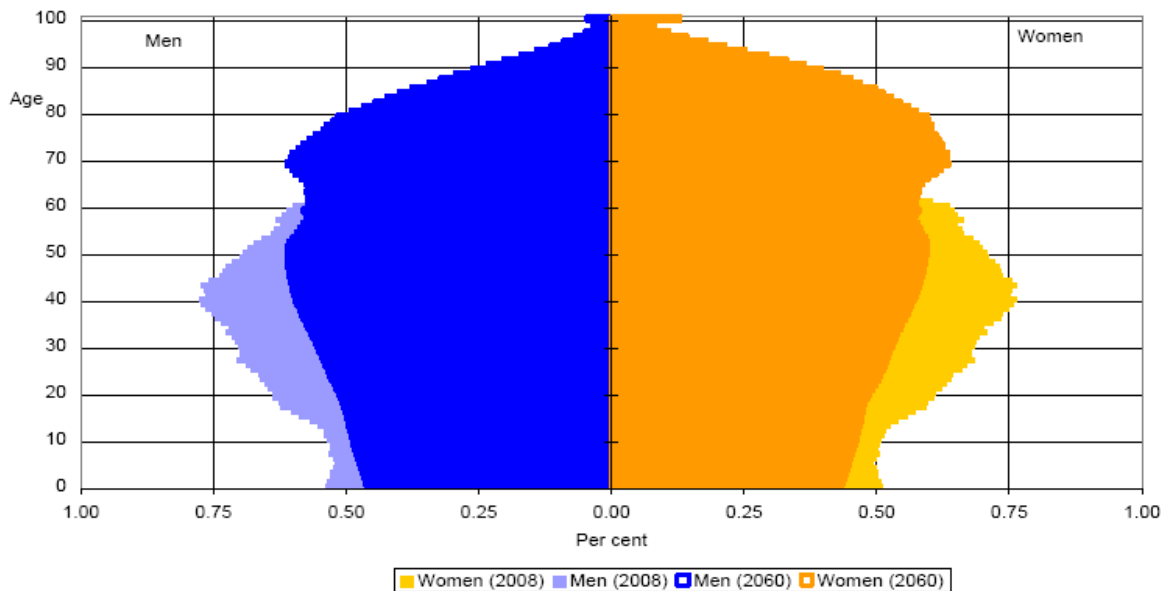
Populačná pyramída je grafický nástroj, ktorý sa využíva na zobrazenie distribúcie populácie podľa veku a pohlavia. Obrázok č. 1 obsahuje dve pyramídy, z roku 2008 a predpoklad pre rok 2060. Na pyramíde z roku 2008 je možné vidieť výbežok, oblasť kde je najširšia. Toto zodpovedá populačnej explózií zo šesťdesiatich rokov minulého storočia. Predpokladá sa, že tento výbežok sa postupne presunie, pričom nastane výrazné zúženie základu pyramídy (0-14 rokov) a strednej časti (15-64 rokov) v roku 2060.

²³ Giannakouris, K. : Population and social protection [online], pozn. vlastný preklad, dostupný z <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/publications/population_projections>.

²⁴ Giannakouris, K. : Population and social protection [online], pozn. vlastný preklad, dostupný z <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/publications/population_projections>

Nie len minulé štatistiky ale aj predpovede do budúcnosti poukazujú na problém starnutia populácie, ktorý výrazne vplýva na dôchodkový systém krajín a pre mnohé krajiny je najvyšší čas tento problém začať riešiť.

Obrázok 1 Populačná pyramída EÚ, 2008-2060

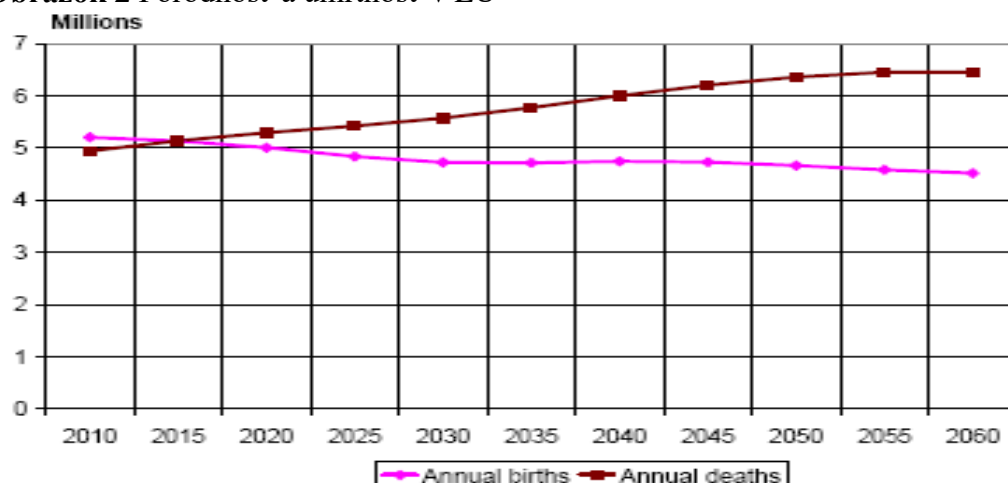
Source: Eurostat, EUROPOP2008 convergence scenario

Zdroj : European Comission Eurostat : Population pojection

Medzi demografické problémy patrí aj fakt, že sa rodí čím ďalej menej detí a ľudia zomierajú v neskoršom veku (predlžuje sa očakavaná dĺžka života). Znižuje sa teda pôrodnosť a zvyšuje sa úmrtnosť. Od roku 2015 podľa Eurostatu²⁵ bude úmrtnosť vyššia ako pôrodnosť a teda nebude dochádzať k nárastu populácie. Jediným populačným faktorom zostane len pozitívna čistá migrácia obyvateľstva, ktorá však nie je dlhodobým riešením a nie v každej krajine sa takáto migrácia uskutočňuje.

²⁵ Eurostat – štatistický úrad Európskej únie so sídlom v Luxemburgu

Obrázok 2 Pôrodnosť a úmrtnosť v EÚ

Source: Eurostat, EUROPOP2008 convergence scenario

Zdroj : European Commission Eurostat : Population pojection

K starnutiu populácie patrí aj predlžovanie priemernej očakávanej dĺžky života (life expectancy ratio), ktorá sa uskutočňuje na základe zlepšovania ekonomických a sociálnych podmienok, vyspelosti krajiny a jej zdravotného systému. V rozmedzí dvanástich rokov narástol v Slovenskej republike tento vek približne o dva roky na 74,74 rokov. Pri porovnaní s oveľa vyspelejšou krajinou v oblasti sociálnej politiky ako je Švédsko je táto úroveň ešte pomerne nízka. Priemerná očakávaná dĺžka života dosiahla v tejto krajine v roku 2009 80,71 rokov. S postupným predlžovaním tohto veku sa vytvára tlak aj na systémy dôchodkového a sociálneho zabezpečenia. Ľudia trávajú pomerne viac času na dôchodku, čo znamená vyššie výdavky na jedného poberateľa dôchodku a určite aj vyššie výdavky v oblasti zdravotníctva a sociálnej starostlivosti.

Tabuľka 6 Priemerná očakávaná dĺžka života pri narodení

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ČR	74,09	74,24	74,44	74,69	74,72	74,62	75,17	75,38	76,01	76,28	76,55	76,64
Maďarsko	70,66	70,70	71,53	72,07	72,10	72,09	72,47	72,42	72,94	73,05	73,60	73,78
Poľsko	72,78	72,77	73,43	73,76	74,09	74,19	74,42	74,54	74,75	74,82	75,09	75,28
SR	72,41	72,79	72,94	73,07	73,32	73,37	73,70	73,68	73,94	74,01	74,39	74,74
Veľká Británia	76,82	76,92	77,41	77,67	77,74	77,82	78,43	78,65	78,96	79,23	79,26	-
Švédsko	78,83	78,87	79,05	79,20	79,25	79,52	79,90	79,93	80,19	80,29	80,46	80,71

Zdroj : Vlastné spracovanie podľa²⁶

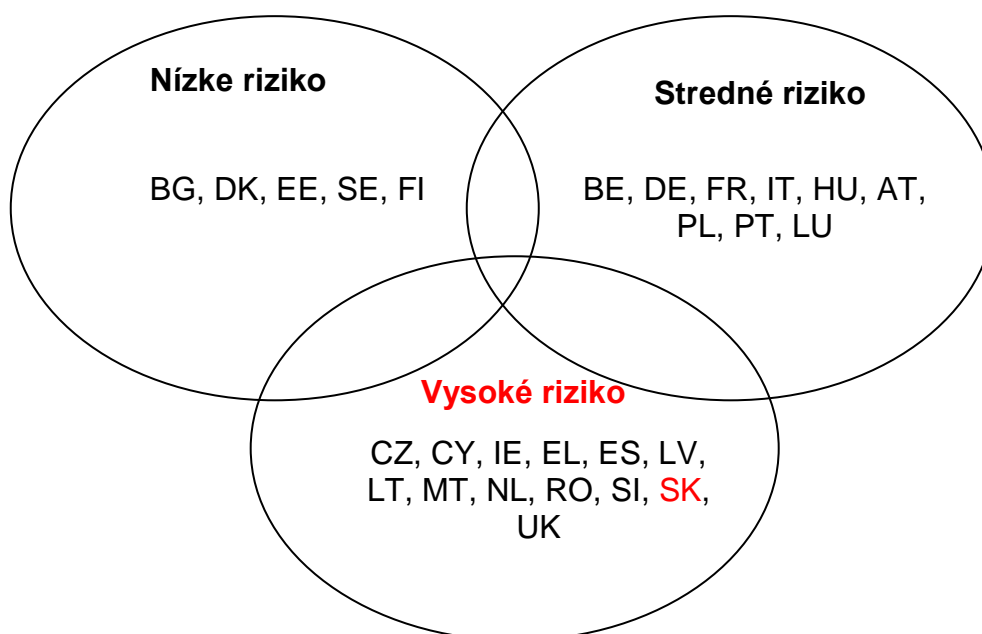
²⁶ European Commission Eurostat : Life expectancy by age [online], pozn. vlastný preklad, dostupné z http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/main_tables

1.5.2 Neudržateľnosť priebežného systému financovania

Neudržateľnosť je najmä spôsobená demografickým vývojom. Pri tomto vývoji je čoraz menej prispievajúcich do systému a čoraz viacej tých, ktorí poberajú dôchodky z tohto systému. Vytvára sa tak priepasť medzi poberateľmi dôchodkov a prispievateľmi, ktorá sa postupne len prehľbuje.

Dlhodobú udržateľnosť verejných financií jednotlivých členských krajín posudzuje pravidelne Európska komisia (EK). Na základe hodnotenia dlhodobej udržateľnosti, ktorá nadväzuje na budúci rast výdavkov verejných financií spojených so starnutím obyvateľstva, rozdeľuje krajiny podľa stupňa rizika do týchto skupín : nízke, stredné a vysoké riziko.²⁷

Obrázok 3 Hodnotenie dlhodobej udržateľnosti verejných financií

Zdroj : Analýza MPSVR

Slovensko bolo zaradené spolu s Českou republikou do krajín s vysokým rizikom dlhodobej udržateľnosti verejných financií. Pre zaradenie krajín do týchto skupín využíva EK indikátor S2, ktorý vyjadruje o koľko sa musí trvalo zmeniť súčasné štrukturálne primárne saldo²⁸ na to, aby súčasná hodnota budúcich štrukturálnych primárnych sáld pokryla dnešný dlh. Pre prípad Slovenska by podľa tohto indikátora udržateľnosti v scenári 2009 mal byť dlh

²⁷ MPSVR SR : Analýza dlhodobej udržateľnosti dôchodkového systému[online], dostupné z <http://www.scribd.com/doc/47449977/DOCHODKY-V2-20110119analiza>

²⁸ Očistené saldo verejnej správy o cyklickú zložku, jednorazové a dočasné vplyvy a úrokové náklady dlhu.

udržateľný, ak by došlo k pozitívnej náprave primárneho štrukturálneho salda o 7,4% HDP. V opačnom prípade by dlho dlh vystúpil do roku 2060 na úroveň 534 % HDP.²⁹

Problém neudržateľnosti financovania dokazujú údaje zo Slovenskej republiky, rastúce starobné dôchodky spolu s nárastom poberateľov, ktoré viac zaťažujú verejné financie.

Tabuľka 7 Starobné dôchodky a poberatelia

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Vyplatené starobné dôchodky (v mil. EUR)	2 116,51	2 586,04	2 790,58	3 029,74	3 222,66	3 595,38
Poberatelia starobných dôchodkov spolu	811 937	924 285	916 296	916 941	923 732	931 795

Zdroj : Štatistický úrad SR, databáza SLOVSTAT

1.6 Chilská reforma

Priekopníkom penzijných reforiem sa stalo Chile, keď zaviedlo začiatkom 80. rokov dvadsiateho storočia radikálne reformy dôchodkového systému. Reformovaný systém začal fungovať v máji roku 1981. Vďaka 30 ročnej histórii je Chile vhodným príkladom pre posudzovanie prínosov a rizík dôchodkovej reformy a pre poučenie sa z ich reformnej skúsenosti. Nový systém ale nevznikal na základe demokratickej diskusie, no v prostredí diktatúry generála Pinocheta. Aj tak úspešnosť reformy dokazuje aj zvýšenie dôchodkov o 40% oproti minulému systému.

Pôvodne existovali v Chile oddelené systémy sociálneho dôchodkového poistenia pre rôzne odvetvia a zamestnania, kde bolo až 35 nezávislých inštitúcií sociálneho poistenia. Diskriminácia sociálne slabších skupín obyvateľstva, príliš vysoké náklady na správu systému, príspevky s obrovským rozptylom (14-66% mzdy), zlá platobná disciplína a veľký nárast deficitu, to sú niektoré z chilských problémov zo 70. rokov 20. storočia. Podstatu reformy dôchodkového systému tvorí systém povinného sporenia (súkromné dôchodkové poistenie), ktorý nahradil sociálne starobné poistenie. Pôvodný priebežný, dávkovo definovaný systém sa zmenil na súkromný, fondový, príspevkovo definovaný. Nový systém bol povinný pre všetkých nových pracovníkov vstupujúcich na trh práce. Ostatní už pracujúci v čase zavádzania reformy sa mohli dobrovoľne rozhodnúť. Po rozhodnutí už nebola možnosť vrátiť sa späť. Aby sa podporil ich presun do nového systému, emitovala pre nich vláda dlhopis, ktorý uznal sumu príspevkov, ktorú pracovník už odvedol do pôvodného systému. Výsledkom bolo 95% zapojenie pracujúcich do nového systému. Na druhej strane mala a má chilská reforma aj svoje problémy – malá diverzifikácia investícií, pokles výnosov v 90.

²⁹ MPSVR SR : Analýza dlhodobej udržateľnosti dôchodkového systému[online], dostupné z <http://www.scribd.com/doc/47449977/DOCHODKY-V2-20110119analiza>

rokoch 20. storočia, vysoké prevádzkové náklady, nízky podiel platiacich a rôzne podmienky pre mužov a ženy. Najmenšia diverzifikácia portfólia penzijných fondov bola v prvých rokoch reformy. S postupným uvoľňovaním investičných limitov sa zväčšovala a v roku 1990 bolo prvýkrát umožnené investovať aj do zahraničia. Problémy s vysokými prevádzkovými nákladmi boli spôsobené tým, že sporitelia mohli prechádzať medzi dôchodkovými fondmi takmer bez obmedzenia. Horšie podmienky pre ženy sú dané ich skorším odchodom do dôchodku, dožívajú sa vyššieho veku ako muži, teda poberajú dôchodok dlhšie obdobie a navyše majú v priemere nižšiu mzdu.³⁰

Pôvodný PAYG systém v Chile bol nahradený trojpilierovým systémom. Prvý pilier sa skladá z dvoch vládnych programov zacielených na chudobných dôchodcov, ktorí sa nezúčastnili žiadneho penzijného systému a na účastníkov druhého piliera v podobe minimálnej záruky dôchodku. Prvý pilier sa chápe ako doplnok druhému pilieru. Z finančného hľadiska sú oddelené tak, že prvý pilier je financovaný z daní, nie zo zaplatených príspevkov. Tretí pilier má podobu dobrovoľného sporenia, ktoré sa vláda snaží podporiť daňovými stimulmi.³¹

Tabuľka 8 Chilský trojpilierový dôchodkový systém

I. pilier	<ul style="list-style-type: none"> • Zaisťuje redistribučnú funkciu osobám v dôchodkovom veku a poistenia. • Zaisťuje podporné penzie pre osoby v dôchodkovom veku, ktoré neprispievajú do dôchodkového systému a žijú na hranici chudoby. • Zaručuje minimálne penzie pre osoby v dôchodkovom veku, ktoré sa zúčastňujú akéhokoľvek systému penzijného poistenia.
II. pilier	<ul style="list-style-type: none"> • Zaisťuje možnosť sporenia a poistenia na dôchodkový vek. • Obsahuje systém definovaných príspevkov. • Obsahuje individuálne dôchodkové účty. • Zahrnuje súkromný sektor penzijných fondov a poisťovacích spoločností. • Je silno regulovaný vládou. • Poskytuje vládne záruky na aktíva penzijných fondov.
III. pilier	<ul style="list-style-type: none"> • Zahrňuje dobrovoľné sporenie • Obsahuje daňové stimuly ako doplnok k dobrovoľnému sporeniu

Zdroj : Vinklársek, V. : Fondmarket.cz - Penzijní reforma v Chile aneb rozhodný recept od Pinocheta[online], dostupné z <http://www.fondmarket.cz/penzijni-fondy/penzijni-reforma-v-chile-aneb-rozhodny-recept-od-pinocheta/>

³⁰ Brdek, M., Jílová, H., Krebs, V. : Trendy v evropské sociální politice, str. 122-124

³¹ Vinklársek, V. : Fondmarket.cz – Penzijní reforma v Chile aneb rozhodný recept od Pinocheta [online], dostupné z <http://www.fondmarket.cz/penzijni-fondy/penzijni-reforma-v-chile-aneb-rozhodny-recept-od-pinocheta/>

Dôchodková reforma v Chile priniesla nový pohľad na odchod do dôchodku a to v tom zmysle, že umožňuje slobodné rozhodnutie každého, kedy sa pre tento odchod rozhodne. Podmienkou je, aby mal nasporené na svojom individuálnom účte dostatok peňazí na vyplácanie dôchodku podľa nádeje dožitia (očakávaná dĺžka života pri odchode do dôchodku). Je potreba dosiahnuť tzv. primeraného dôchodku a riadi sa to podľa daných pravidiel. Napríklad 10 rokov pred odchodom je potrebné, aby primeraný dôchodok bol rovný polovici priemernej mzdy za posledných 10 rokov a táto hodnota musí byť súčasne vyššia ako 110% minimálneho dôchodku. Pri oveľa skoršom odchode sú tieto pravidlá ešte prísnejšie. Dosiahnuť skorší odchod je možné, keďže si sporiteľ môže odvádzať dobrovoľne viacej na individuálny účet a odvádzať viacej môže aj zamestnávateľ. Motiváciou okrem vyššieho dôchodku, skoršieho odchodu je, že tieto dobrovoľné ako aj povinné príspevky sú odčítateľné od daní.

Finančné prostriedky sú zverené súkromným správcom dôchodkových fondov Administradoras de Fondos de Pensiones (AFP), ktoré ich spravujú. Účastníci si sporia na účtoch v kategóriách A – E, od tých najrizikovejších (A,B) po relatívne bezpečné (C, D, E), ktorých portfólio obsahuje obligácie. V súvislosti so svetovou finančnou krízou utrpeli najväčšie straty tie najrizikovejšie kategórie (A, B) vo výške okolo 10%. Účastníci ostatných kategórií, by mali o 30-40% nižšie dôchodky ako pred vypuknutím krízy. Preto boli aj vyzvaní, aby s odchodom do dôchodku počkali kým sa situácia na finančných trhoch upokojí.³²

Tento systém býva veľakrát kritizovaný, najmä kvôli problémom, ktoré priniesol prechod k fondovému, príspevkovo definovanému dôchodkovému systému. Celkovo je možné brať túto reformu za úspešnú, keďže nový systém prežil aj koniec diktatúry a príklady a inšpiráciu z nej si brali aj iné krajiny Latinskej ameriky a strednej a východnej Európy tak ako aj Slovenská republika.³³

---

³² Suvislosti.eu – Zaručený recept na dôchodky v krajine pôvodu Chile začína krívať [online], dostupné z <http://suvislosti.eu/index.php/Europa-338/ceska-republika-341/2189-Zaruceny-recept-na-dochodky-v-krajine-povodu-Chile,-zacina-krivat-2189>

³³ Šlapák, M., Holub, M. : Důchodové pojištění v Chile[online], dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/3978>

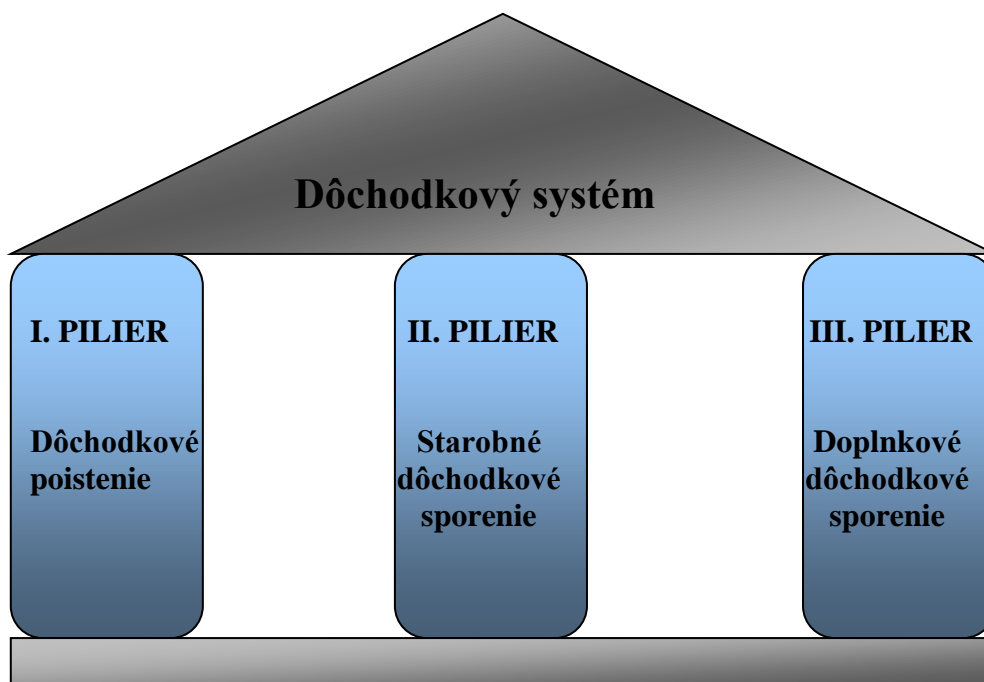

2. Dôchodková reforma na Slovensku

Po roku 2003 pristúpilo Slovensko k reforme dôchodkového systému. Priebežný systém dôchodkového zabezpečenia (jednopilierový systém so stanovenými dávkami PAYG³⁴) sa zmenil na kombinovaný systém, ktorý je postavený na troch pilieroch. Kým prvý pilier je dávkovo definovaný (priebežné financovanie), druhý a tretí pilier je definovaný príspevkovo (financované prostredníctvom kapitalizácie).³⁵

Návrh koncepcie reformy predstavil vtedajší minister práce, sociálnych vecí a rodiny Ľudovít Kaník. Vláda návrh s pripomienkami schválila 2. apríla 2003. Nový systém mal fungovať od začiatku roku 2004, čo sa čiastočne podarilo. Táto nová koncepcia predpokladala vznik druhého a tretieho piliera popri už existujúcom prvom (priebežnom) pilieri.

Obrázok 4 Schéma dôchodkového systému na Slovensku

Zdroj : Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Prvý pilier zostal financovaný priebežne a vyberanie príspevkov je naďalej zabezpečené Sociálnou poisťovňou. Pre tých, ktorí si nenašporili dostatok na svoj dôchodok v druhom pilieri, mal byť tento systém akási záchranná sieť.

³⁴ PAYG – pay as you go, systém priebežného financovania s medzigeneračným prerozdelením

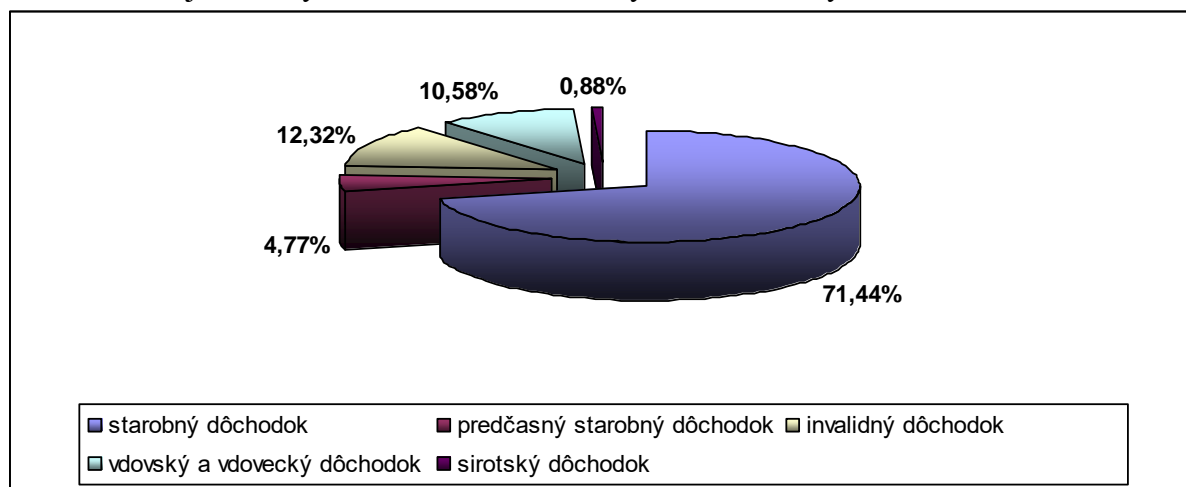
³⁵ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR [online], dostupné z <http://www.employment.gov.sk/index.php?SMC=1&id=17859>

Druhý pilier, tzv. kapitalizačný si vyžadoval vznik licencovaných dôchodkových správcovských spoločností (DSS) za účelom spravovania aktív v dôchodkových fondoch. V čase spustenia reformy bola účasť dobrovoľná, pre občanov vstupujúcich po prvý krát na pracovný trh a pre vyššie príjmové skupiny samostatne zárobkovo-činných osôb³⁶ bola povinná. V súvislosti so zavedením tohto piliera vznikol problém financovania deficitu Sociálnej poisťovne, ktorý vznikol odlivom prostriedkov na osobné dôchodkové účty.

V *treťom pilieri* počítala koncepcia dôchodkovej reformy s dobrovoľnými formami dôchodkového zabezpečenia. Tento dobrovoľný pilier by sa mal postupne v budúcnosti stať dominantnou formou financovania dôchodkového zabezpečenia, v ktorom dôležitú úlohu hrajú doplnkové dôchodkové poisťovne.³⁷

V rámci dôchodkových dávok je vyplácaný starobný, predčasný starobný, invalidný, vdovský a vdovecký a sirotský dôchodok. Najväčší podiel na týchto dávkach má starobný dôchodok, na ktorý spolu s predčasným starobným dôchodkom je zameraná reforma. Tento podiel bol v roku 2009 viac ako 70%, podiel starobného dôchodku na všetkých dôchodkových dávkach.

Graf 1 Podiel jednotlivých dôchodkov na celkových dôchodkových dávkach v roku 2009

Zdroj : *Vlastné spracovanie*³⁸

2.1 Situácia pred reformou

Hlavným dôvodom realizácie dôchodkovej reformy bol demografický problém. Očakávaná dĺžka života obyvateľstva sa predlžuje a zhoršuje sa pomer prispievateľov (aktívnych občanov) a poberateľov dôchodkov (pasívnych občanov). Rovnako ako aj v iných krajinách, tak aj na Slovensku sa ľudia dožívajú vyššieho veku, a na druhej strane sa rodí menej detí.

³⁶ Príjem nad 110-tisíc korún (3651,3 EUR)

³⁷ Reformy na Slovensku 2003-2004 [online], dostupné z <http://www.ineko.sk/clanky/publikacie>

³⁸ Sociálna poisťovňa [online], dostupné z <http://www.socpoist.sk/kumulativne-vydavky-na-dochodkove-davky/1645s>

Tento nesúlad potvrdzujú mnohé štatistiky, nielen na Slovensku ale v celej v Európe ako bolo uvedené v kapitole o príčinách zavádzania dôchodkových reforiem. Z dlhodobého hľadiska by Slovenská republika nebola schopná udržať financovanie dôchodkov priebežným systémom.³⁹

Zámerom návrhu koncepcie reformy dôchodkového zabezpečenia v SR bolo predstavenie reformy, ktorej cieľom bola premena systému do udržateľnej podoby trojpilierového modelu. Podľa tejto koncepcie bola základným dôvodom reformy dlhodobá neudržateľnosť priebežného financovania v pôvodnej podobe. Za príčiny neudržateľnosti boli považované nasledujúce :

- *nepriaznivý demografický vývoj,*
- *rastúca informatizácia spoločnosti,*
- *neexistencia vlastníckych práv v rámci priebežného systému,*
- *predpoklad zvýšenej mobility a migrácie pracovnej sily (vstup SR na spoločný trh EÚ a na svetové trhy).*

Trend starnutia populácie je nezvratný a preto bolo potrebné zabezpečenie odolnosti dôchodkového systému proti tomuto trendu. Prevaha kapitalizačného systému a vyššia hranica odchodu do dôchodku sú podľa návrhu koncepcie reformy základné princípy tohto zabezpečenia. Ďalším z dôležitých dôvodov reformy bolo *zvýšenie motivácie participovať na pracovnom procese* a prispievať tak do systému dôchodkového zabezpečenia. Prispievanie do dôchodkového systému po reforme malo byť podľa návrhu založené na nasledujúcich princípoch :

- a) *zásluhovosť,*
- b) *adekvátna výška povinného prispievania,*
- c) *využitie funkcie vlastníckych práv,*
- d) *individuálna voľba veku odchodu do dôchodku,*
- e) *obmedzenie a zmena charakteru redistribúcie poisťného systému.*⁴⁰

Pôvodný priebežný jednopilierový systém fungoval na princípe povinnosti všetkých pracujúcich platiť odvody na dôchodky do Sociálnej poisťovne. Z týchto povinných odvodov sa priebežne vyplácali dôchodky existujúcim dôchodcom. Reforma umožnila sporiť si na

---

³⁹ Asociácia dôchodkových správcovkých spoločností [online], dostupné z <http://adss.sk/Default.aspx?CatID=71>

⁴⁰ Návrh koncepcie reformy [online], dostupné z <http://ekonomika.sme.sk/c/3736780/navrh-koncepcie-reformy-dochodkoveho-zabezpecenia-v-sr-material-stiahnuty-zo-stranky-ministerstva.html>

súkromnom dôchodkovom účte v dôchodkovej správcovskej spoločnosti prostredníctvom dôchodkových fondov.⁴¹

2.2 Dôchodkové poistenie – I. pilier

1. januára 2004 vošiel do platnosti zákon č. 461/2003 Z. z., o sociálnom poistení, na základe ktorého došlo k niekoľkým zmenám v rámci prvého piliera. Naďalej ostáva priebežne financovaný, dávkovo definovaný a je úzko previazaný na ekonomickú aktivitu občanov. Dôchodkové poistenie je v súčasnosti charakterizované ako povinné zákonné poistenie a tvoria ho dva podsystemy :

- *Starobné poistenie*, ktorého účelom je zabezpečenie príjmu v starobe a pre prípad úmrtia,
- *Invalidné poistenie*, pre prípadný pokles schopnosti pracovať z dôvodu dlhodobého nepriaznivého zdravotného stavu, ako aj pre prípad úmrtia.⁴²

Medzi zmeny, ktoré nastali v tomto pilieri v súvislosti s dôchodkovou reformou patrí predĺženie veku odchodu do dôchodku, zmena výpočtu výšky dôchodku, s ním spojená vyššia zásluhovosť a zmena spôsobu valorizácie.

Predlžovanie veku odchodu do dôchodku na 62 rokov je jednotné pre ženy aj mužov. Úroveň 60 rokov pre mužov a 53-57 rokov pre ženy sa postupne zvyšuje tempom 9 mesiacov za rok. Pre mužov už platí vek 62 rokov, pre ženy sa bude postupné predlžovanie uskutočňovať až do roku 2014.

Zmena výpočtu výšky dôchodku priniesla do systému oveľa vyššiu zásluhovosť a prehľadnosť. Výška starobného dôchodku sa určí ako súčin priemerného osobného mzdového bodu, obdobia dôchodkového poistenia a aktuálnej dôchodkovej hodnoty (viď ďalej). Nový výpočet dôchodkov priniesol vyššiu prehľadnosť systému a previazanosť medzi plateným poistným a dôchodkovými dávkami.

Valorizácia vyplácaných dôchodkov, ktoré boli priznané v minulosti sa uskutočňuje indexom daného súčtom jednej polovice percenta medziročného rastu inflácie a jednej polovice medziročného nárastu nominálnej priemernej mzdy v hospodárstve za predchádzajúci rok. Dôchodky, ktoré sú priznané podľa nového zákona sú automaticky valorizované v rámci dôchodkovej hodnoty. Medzi ďalšie zmeny, ktoré priniesol zákon č. 461/2003 Z. z.,

---

⁴¹ Asociácia dôchodkových správcovských spoločností [online], dostupné z <http://adss.sk/Default.aspx?CatID=72>

⁴² Sociálna poisťovňa [online], dostupné z <http://www.socpoist.sk/460/1115s>

o sociálnom poistení patrí aj možnosť poberať *predčasný dôchodok*, ktorého výška sa znižuje za každých začatých 30 dní do dovŕšenia dôchodkového veku o 0,5 %.⁴³

2.2.1 Sadzby poistného

Sadzby poistného zobrazené v tabuľke sú platné za obdobie od 1. júla 2010. Sadzby za predchádzajúce obdobie boli rovnaké, len došlo k zmene maximálneho vymeriavacieho základu. Maximálny vymeriavací základ sa zvýšil z úrovne 2892,12 EUR na súčasných 2987,00 EUR. Cieľom tohto opatrenia je zvýšiť príjmy štátu ako jedno z riešení znižovania deficitu štátneho rozpočtu.

Tabuľka 9 Sadzby poistného

	Dôchodkové poistenie	
	Starobné	Invalidné
ZAMESTNANEC		
<i>Sadzba poistného</i>	4%	3%
<i>Maximálny VMZ</i>	2 978,00 EUR	2 978,00 EUR
<i>Suma poistného</i>	119,10 EUR	89,30 EUR
ZAMESTNÁVATEĽ		
<i>Sadzba poistného</i>	14%	3%
<i>Maximálny VMZ</i>	2 978,00 EUR	2 978,00 EUR
<i>Suma poistného</i>	416,90 EUR	89,30 EUR

Zdroj : Sociálna poisťovňa

2.2.2 Výpočet výšky dôchodku

Dôchodkovo poistení len v 1. pilieri platia odvody do Sociálnej poisťovne, z ktorej budú aj dôchodok dostávať, pričom jeho výška závisí :

- na počte odpracovaných rokov,
- od príjmov počas pracovného života,
- od veku odchodu do dôchodku,
- od aktuálnej dôchodkovej hodnoty, ktorá závisí od vývoja slovenskej ekonomiky.⁴⁴

Výška starobného dôchodku sa teda určí ako súčin priemerného osobného mzdového bodu (POMB), obdobia dôchodkového poistenia (R) a aktuálnej dôchodkovej hodnoty (DH) :

$$Dôchodok = POMB * R * DH$$

⁴³ Inštitút finančnej politiky : Vplyv dôchodkového sporenia na verejné financie a občanov [online], dostupné z http://www.finance.gov.sk/Documents/Publikacie/ea_1_vplyv_dochodkového_sporenia_web.pdf

⁴⁴ Asociácia dôchodkových správcovských spoločností [online], dostupné z <http://adss.sk/Default.aspx?CatID=59>

Zákon č. 461/2003 Z. z., o sociálnom poistení, §63 definuje *priemerný osobný mzdový bod* ako podiel súčtu osobných mzdových bodov za jednotlivé kalendárne roky rozhodujúceho obdobia a obdobia dôchodkového poistenia v rozhodujúcom období. Pričom osobný mzdový bod sa vypočíta ako podiel osobného vymeriavacieho základu a všeobecného vymeriavacieho základu.

Dôchodková hodnota vyjadruje peňažnú hodnotu jedného osobného mzdového bodu. Aktuálna hodnota, ktorá sa použije na výpočet dôchodku je dôchodková hodnota, ktorá platí v čase vzniku nároku na výplatu dôchodkovej dávky.⁴⁵

Tabuľka č. 10 nám znázorňuje vývoj dôchodkovej hodnoty za jednotlivé roky. Vidíme, že jej použitie pri výpočte výšky dôchodku je vhodným nástrojom valorizácie.

Tabuľka 10 Aktuálna dôchodková hodnota

Kalendárny rok	Aktuálna dôchodková hodnota
2004	183,58 Sk
2005	195,31 Sk
2006	214,68 Sk
2007	232,51 Sk
2008	249,14 Sk
2009	8,9955 EUR
2010	9,2246 EUR

Zdroj : Sociálna poisťovňa

2.2.3 Sociálna poisťovňa

Sociálna poisťovňa zabezpečuje prvý pilier inštitucionálne, tak ako aj pred reformou. Bola zriadená 1. novembra 1994 zákonom č. 274/1994 Z. z. o Sociálnej poisťovni ako verejnoprávna inštitúcia. Podľa zákona o sociálnom poistení poskytuje päť druhov poistenia :

- nemocenské poistenie,
- dôchodkové poistenie – starobné a invalidné poistenie,
- úrazové poistenie,
- garančné poistenie,
- poistenie v nezamestnanosti.

V rámci týchto poistení vypláca rôzne druhy dávok. Čo sa týka dôchodkového starobného poistenia vypláca starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, pozostalostné dávky, vdovský, vdovecký a sirotský dôchodok. Invalidné poistenie zahrnuje invalidný a pozostalostný dôchodok.

Od 1. januára 2005 sa Sociálnej poisťovni v súvislosti s dôchodkovou reformou rozšírili činnosti v oblasti starobného dôchodkového sporenia. Zabezpečuje výber príspevkov,

⁴⁵ Zákon č. 461/2003 Z.z., o sociálnom poistení, §64

postupuje ich dôchodkovým správcovským spoločnostiam a registruje zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení.⁴⁶

Sociálna poisťovňa je zárukou sporiteľov v druhom pilieri. Za škodu spôsobenú rozhodnutím, postupom alebo iným konaním dôchodkovej správcovskej spoločnosti a depozitára ručí Sociálna poisťovňa v plnom rozsahu z rezervného fondu solidarity.⁴⁷

2.3 Dôchodkové sporenie – II. pilier

Druhý pilier dôchodkového systému na Slovensku je upravený zákonom č. 43/2004 Z. z., o starobnom dôchodkovom sporení, platný od januára 2005. §1, odsek 1 nám upravuje pôsobnosť a predmet tohto zákona. Vymedzuje starobné dôchodkové sporenie, upravuje jeho rozsah, právne vzťahy, organizáciu, financovanie a jeho dohľad.

V druhom, kapitalizačnom pilieri dôchodkového systému sú finančné prostriedky spravované dôchodkovými správcovskými spoločnosťami (ďalej DSS). Účelom tohto piliera je zabezpečenie príjmu v starobe pre sporiteľa (spolu so starobným poistením) a pozostalým pre prípad jeho úmrtia. Základnou charakteristikou je *príspevkovo definovaný systém*, kde výška dôchodkovej dávky závisí od :

- zaplatených príspevkov na starobné dôchodkové sporenie,
- výnosov z hospodárenia s týmito príspevkami,
- očakávanej dĺžky sporenia ku dňu odchodu do dôchodku.⁴⁸

Povinne zúčastnená v tomto starobnom dôchodkovom sporení je :

- fyzická osoba, ktorá v období pred 1. januárom 2005 nebola dôchodkovo poistená v prvom pilieri podľa zákona č. 461/2003 Z. z.,
- fyzická osoba, ktorá bola dôchodkovo poistená v prvom pilieri a dobrovoľne sa rozhodla v období od 1. januára 2005 do 30. júna 2006 byť zúčastnená na starobnom dôchodkovom sporení.

Suma príspevkov sa určuje percentuálnou sadzbou z vymeriavacieho základu , ktorá je 9% a platia sa na účet Sociálnej poisťovne do ôsmeho dňa a za kalendárny mesiac pozadu. Sociálna poisťovňa ich ďalej prevedie na bežný účet dôchodkového fondu, ktorý si sporiteľ zvolil pri uzatvorení alebo zmene zmluvy.⁴⁹

⁴⁶ Sociálna poisťovňa [online], dostupné z <http://www.socpoist.sk/492/1228s>

⁴⁷ Zákon č. 43/2004 Z.z, o starobnom dôchodkovom sporení, §121

⁴⁸ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR [online], dostupné z <http://employment.gov.sk/index.php?SMC=1&id=17866>

⁴⁹ Zákon č. 43/2004 Z.z, o starobnom dôchodkovom sporení, §21-28

Pre fyzické osoby vstupujúce po prvý krát na trh práce, ktoré sa stávajú poistencami v systéme sociálneho poistenia platí, že sa musia do šiestich mesiacov rozhodnúť medzi nasledovnými možnosťami :

- a) zostať len v prvom pilieri (sociálne poistenie), kde sa poistné vo výške 18% vymeriavacieho základu platí len do priebežného systému a dôchodok bude vyplácaný len z jedného zdroja a to z prvého piliera Sociálnej poisťovne,
- b) zapojiť sa do druhého piliera, kde je pomer odvodov 9% : 9% (sociálne poistenie : starobné dôchodkové sporenie) a dôchodok bude vyplácaný z dvoch zdrojov, z prvého i z druhého piliera⁵⁰

Tento model dobrovoľného vstupu do pol roka po nájdení si práce, ktorý platí v súčasnosti a ktorého autorom je predchádzajúca vláda (2006-2010) je v zásade neúspešný. Pre vstup do druhého piliera sa rozhodne menej ako 10% mladých klientov. Na jednej strane si mladý nevedomujú, že by mali vstúpiť do druhého piliera, na druhej strane nie je ani reklama DSS riešením, keďže sú náklady na ňu zákonom príliš obmedzené. Nová vláda má v pláne napraviť takéto zlé opatrenia v prvom polroku 2011, až po vyriešení plátania rozpočtu.⁵¹

Pre priblíženie §63a zákona č. 43/2004 nám bližšie upresňuje výdavky na reklamu a propagáciu, ktoré za jeden rok môžu byť najviac 1000-násobok priemernej mesačnej mzdy z pred dvoch rokov odkedy sa výdavky vynaložili, čo je pomerne málo.

2.3.1 Formy starobného dôchodku

Zo starobného dôchodkového sporenia sa vypláca starobný dôchodok, ak sporiteľ dovŕšil najmenej dôchodkový vek a získal najmenej desať rokov starobného dôchodkového sporenia. Vyplácaný dôchodok má formu :

- a) programového výberu s doživotným dôchodkom,
- b) doživotného dôchodku.

Programový výber s doživotným dôchodkom je forma vyplácania dôchodku, pri ktorej DSS vypláca dôchodok ako disponibilný prebytok počas obdobia programového výberu a príslušná poisťovňa vypláca doživotný dôchodok. DSS prevedie aktíva potrebné na vyplácanie doživotného dôchodku príslušnej poisťovni (s ktorou sporiteľ uzatvoril zmluvu). Tento doživotný dôchodok musí byť vo výške minimálne 0,6 násobku životného minima. Zvýšené nasporené peniaze (disponibilný prebytok) je možné buď jednorazovo vybrať, alebo si ich na

⁵⁰ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR [online], dostupné z <http://employment.gov.sk/index.php?SMC=1&id=17866>

⁵¹ Záborský, J. : Trend speciál – Finančný biznis, č. 40, str. 39

svojom osobnom dôchodkovom účte ponechať a DSS ich bude do vyčerpania postupne vyplácať.

Doživotný dôchodok je forma vyplácania, pri ktorej vypláca príslušná poisťovňa doživotný dôchodok. Všetky peniaze na osobnom dôchodkovom účte prevedie DSS poisťovni a za túto sumu si u nej sporiteľ kúpi doživotný dôchodok.⁵²

2.3.2 Dôchodkové správcovské spoločnosti

Podľa § 47, zákona č. 43/2004, o starobnom dôchodkovom sporení :

„Dôchodková správcovská spoločnosť je akciová spoločnosť so sídlom na území Slovenskej republiky, ktorej predmetom činnosti je vytváranie a správa dôchodkových fondov na vykonávanie starobného dôchodkového sporenia podľa tohto zákona, a to na základe povolenia na vznik a činnosť dôchodkovej správcovskej spoločnosti udeleného Národnou bankou Slovenska.“

DSS je povinná vytvoriť dôchodkové fondy podľa zákona a nesmie vykonávať inú činnosť, ako je činnosť podľa tohto zákona. Základné imanie je najmenej 9 950 000,- EUR, ktoré musí byť splatené pred podaním žiadosti Národnej banke Slovenska (NBS) na vznik a činnosť DSS. Môže vydávať akcie len ako zaknihované cenné papiere na meno. Zmena predmetu činnosti, právnej formy DSS, podoby a formy akcií, zrušenie DSS splynutím alebo rozdelením a predaj podniku sú zakázané. Povolenie na vznik a činnosť DSS sa udeľuje na neurčitý čas. Vedenie účtovníctva je oddelené, DSS vedie za seba a za každý dôchodkový fond oddelené samostatné účtovníctvo. Majetok v dôchodkovom fonde sa musí zveriť depozitárovi, ktorým môže byť len banka alebo pobočka zahraničnej banky, ktorá má povolenie na vykonávanie tejto činnosti. Svoju činnosť vykonáva depozitár na základe depozitárskej zmluvy, ktorá sa uzatvára na neurčitý čas s výpovednou lehotou 3 mesiace. Všetky dôchodkové fondy jednej DSS musia mať rovnakého depozitára.⁵³

§ 105, zákona č. 43/2004 upravuje informačnú povinnosť DSS. Okrem iného je DSS povinná zverejniť najmenej raz za sedem dní v periodickej tlači s celoštátnou pôsobnosťou aktuálnu hodnotu dôchodkovej jednotky a čistú hodnotu majetku v dôchodkovom fonde. A aspoň raz za mesiac rovnakým spôsobom tiež výšku odplaty za správu dôchodkového fondu a za zhodnotenie majetku v dôchodkovom fonde.

---

⁵² Zákon č. 43/2004 Z.z, o starobnom dôchodkovom sporení, §32-33

⁵³ Zákon č. 43/2004 Z.z, o starobnom dôchodkovom sporení, §47-73

Podľa § 63 zákona o starobnom dôchodkovom sporení sú pre DSS platné tieto poplatky (odplaty) :

- a) *za správu dôchodkového fondu*, pričom za jeden mesiac správy nesmie presiahnuť 0,025% priemernej mesačnej čistej hodnoty majetku v dôchodkovom fonde.
- b) *za vedenie osobného dôchodkového účtu*, 1% zo sumy mesačného príspevku.
- c) *za zhodnotenie majetku v dôchodkovom fonde*. Táto odplata za jeden mesiac správy dôchodkového fondu nesmie presiahnuť 5,6 % z 1/6 zhodnotenia majetku za sledované obdobie, ktorým sa rozumie posledných šesť po sebe nasledujúcich mesiacov. Ak je zhodnotenie majetku záporné, odplata (poplatok) DSS nepatrí a je povinná zvýšiť aktuálnu hodnotu zo svojho garančného účtu⁵⁴, ak je jeho hodnota nedostačujúca, doplní rozdiel z vlastných zdrojov.

2.3.3 Dôchodkové fondy

Dôchodkové fondy sa odlišujú v investovaní majetku v dôchodkovom fonde podľa druhu finančných nástrojov. Nasledujúce limity a obmedzenia týkajúce sa majetku neplatia na obdobie prvých 12 mesiacov od začatia vytvárania dôchodkového fondu. Každá DSS tak vytvára a spravuje :

- a) *jeden rastový dôchodkový fond*, kde hodnota akciových investícií môže spolu tvoriť najviac 80% čistej hodnoty majetku vo fonde. Podiel majetku, ktorý nie je zabezpečený voči devízovému riziku môže tvoriť najviac 80% čistej hodnoty majetku v rastovom dôchodkovom fonde.
- b) *jeden vyvážený dôchodkový fond*, v ktorom hodnota akciových investícií môže spolu tvoriť najviac 50% čistej hodnoty majetku v tomto fonde a hodnota dlhopisových a peňažných investícií najmenej 50%. Podiel majetku, ktorý nie je zabezpečený voči devízovému riziku môže byť najviac 50% čistej hodnoty majetku vo vyváženom dôchodkovom fonde.
- c) *jeden konzervatívny dôchodkový fond*, ktorého majetok môžu tvoriť len dlhopisové a peňažné investície a obchody určené na obmedzovanie devízového rizika. Na rozdiel od vyváženého a rastového fondu majetok nesmie byť vystavený devízovému riziku.⁵⁵

Dôchodkový fond, ktorý musí mať svoj štatút je možné vytvoriť len na neurčitý čas, nemá právnu subjektivitu a majetok v ňom tvoria podiely sporiťel'ov a podiel garančného účtu dôchodkového fondu. Podielom na majetku v dôchodkovom fonde sa rozumie dôchodková

---

⁵⁴ V každom zriadenom fonde vedie DSS garančný účet, na ktorý sa odvádzajú poplatky.

⁵⁵ Zákon č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení, §86-88

jednotka vyjadrená v eurách. DSS začína vytvárať dôchodkový fond v čase pripísania prvého príspevku na bežný účet dôchodkového fondu u depozitára a počiatočná hodnota dôchodkovej jednotky v tomto čase je 0,033194 EUR. Ďalej sa určuje aktuálna hodnota dôchodkovej jednotky, ktorá je daná podielom čistej hodnoty majetku v podielovom fonde (rozdiel medzi hodnotou majetku v dôchodkovom fonde a jeho záväzkami) a počtu všetkých dôchodkových jednotiek všetkých sporiteľov a garančného účtu. DSS je povinná vypočítať každý pracovný deň aktuálnu hodnotu dôchodkovej jednotky a čistú hodnotu majetku v dôchodkovom fonde.⁵⁶

Obmedzenia sporiteľov pri výbere dôchodkového fondu

Sporiteľ môže byť len v jednom dôchodkovom fonde a pri jeho určení je potreba zo zákona zohľadniť jeho vek, predpokladanú dĺžku sporenia, výšku príspevku a rizikový profil. Sporiteľ z dôvodu kratšieho obdobia sporenia nemôže byť po dovŕšení :

- 47 rokov v rastovom dôchodkovom fonde,
- 55 rokov ani vo vyváženom dôchodkovom fonde.⁵⁷

2.3.4 Dohľad nad dôchodkovým sporením

Dohľad vykonáva Národná banka Slovenska a jej cieľom je podľa §113, zákona č. 43/2004, o starobnom dôchodkovom sporení :

„Ochrana majetku v dôchodkových fondoch, zabezpečenie stability finančného trhu a konkurencieschopnosti a prehľadnosti prostredia. Výkon dohľadu sa zameriava na odhaľovanie prejavov neobozretného podnikania, predchádzanie možnosti sprenevery, zabezpečenie riadenia portfólia dôchodkových fondov v súlade s obmedzeniami podľa tohto zákona, zabezpečovanie informácií pre spotrebiteľov, poberateľov dôchodku starobného dôchodkového sporenia a na minimalizáciu investičných rizík.“

2.3.5 Otvorenie druhého piliera

Od zavedenia reformy dôchodkového systému došlo dvakrát k otvoreniu druhého piliera, ktoré umožnilo ľuďom buď sa vrátiť a byť len v prvom pilieri alebo dodatočne vstúpiť, ak nevyužili možnosť predtým. Táto možnosť vystúpenia alebo dodatočného vstupu sa uskutočnila v dvoch, krátko po sebe idúcich obdobiach.

Prvé otvorenie bolo v období od 1.1.2008 do 30.6.2008. Bolo skôr cielené na sporiteľov v druhom pilieri, pre ktorých nebol systém optimálny a výhodný. Úspory odchádzajúcich účastníkov druhého piliera museli DSS previesť do priebežného systému.

⁵⁶ Zákon č. 43/2004 Z.z, o starobnom dôchodkovom sporení, §75

⁵⁷ Zákon č. 43/2004 Z.z, o starobnom dôchodkovom sporení, §82

Druhé otvorenie, ktoré umožnilo výstup alebo vstup, bolo v období od 15.11. 2008 – 30.6.2009. Dôvod na výstup z druhého piliera, ktorý bol prezentovaný ako záchrana sporiteľov pred dôsledkami svetovej finančnej krízy.⁵⁸

Výsledkom prvého polročného otvorenia druhého piliera bolo 104-a pol tisíce odchádzajúcich sporiteľov. Celkovo tak predstavovali sumu viac ako 3,5 miliardy, ktoré museli dôchodkové správcovské spoločnosti vyplatiť Sociálnej poisťovni. Opätovné otvorenie nebolo tak veľmi úspešné. Výstup predpokladali na 150 tisíc sporiteľov, v skutočnosti išlo o menej ako tretinu.⁵⁹

Na to, aby ľudia vystupovali použila vtedajšia vláda rôzne letáky o nevýhodnosti druhého piliera a snažila sa ich zastrašovať. Pri druhom otvorení piliera sa počítalo s číslom 150 tisíc sporiteľov a s ich úsporami, ktoré boli už súčasťou plánovaného rozpočtu Sociálnej poisťovne. Bol to dobrý pokus ako získať financie pre Sociálnu poisťovňu, ale po druhý krát neúspešný. Dôležité je aj to, že otvorenie druhého piliera využili mnohí aj na dodatočný vstup do neho.

2.4 Analýza dôchodkových správcovských spoločností pôsobiacich na Slovensku a ich fondov

K 15. decembru 2010 vykonávalo v Slovenskej republike svoju činnosť 6 dôchodkových správcovských spoločností. V nasledujúcej tabuľke je ich zoznam :

Tabuľka 11 Aktuálne pôsobiace dôchodkové správcovské spoločnosti

Obchodné meno	Číslo povolenia	Právoplatné od	Depozitár
<i>Allianz-Slovenská dôchodková správcovská spoločnosť, a.s.</i>	GRUFT-001/2004/PDSS	23.9.2004	Tatrabanka, a.s.
<i>ING dôchodková správcovská spoločnosť, a.s.</i>	GRUFT-002/2004/PDSS	23.9.2004	VOLKSBANK, a.s. ING Bank N.V., pobočka zahraničnej banky
<i>VÚB Generali dôchodková správcovská spoločnosť, a.s.</i>	GRUFT-004/2004/PDSS	24.9.2004	UniCredit Bank Slovakia, a.s. ING Bank N.V., pobočka zahraničnej banky
<i>AEGON, d.s.s., a.s.</i>	GRUFT-005/2004/PDSS	1.10.2004	UniCredit Bank Slovakia, a.s.
<i>ČSOB, d.s.s., a.s.</i>	GRUFT-006/2004/PDSS	7.10.2004	ING Bank N.V., pobočka zahraničnej banky
<i>AXA d.s.s., a.s.</i>	GRUFT-007/2004/PDSS	7.10.2004	UniCredit Bank Slovakia, a.s.

Zdroj : Národná banka Slovenska

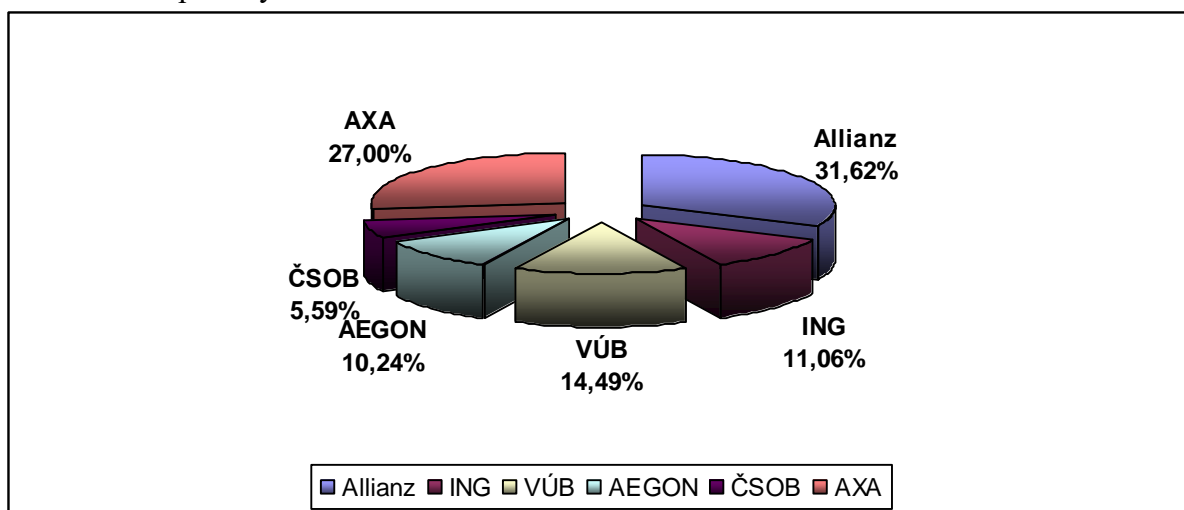
⁵⁸ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR [online], dostupné z <http://employment.gov.sk/index.php?SMC=1&id=17867>

⁵⁹ Sociálna poisťovňa [online], dostupné z <http://www.socpoist.sk/aktuality-od-1-januara-do-30-juna-z-ii-piliera-podla-aktualnych-udajov-vystupilo-104--a-pol-tisica-sporitelov/1605s17646c?>

Pôvodne na trhu pôsobilo osem dôchodkových správcovských spoločností, teda aj Prvá dôchodková sporiteľňa d.s.s, a.s., Sympatia-Pohoda d.s.s., a.s. a Credit Suisse Life&Pensions d.s.s., a.s. Prvá dôchodková sporiteľňa zanikla bez likvidácie a zlúčila sa so spoločnosťou Allianz-Slovenská d.s.s. ku dňu 1.3.2006. Spoločnosť Sympatia-Pohoda d.s.s, a.s. taktiež zanikla bez likvidácie a zlúčila sa so spoločnosťou ING d.s.s., a.s. ku dňu 31.12.2005. Credit Suisse Life&Pensions najprv k 1.1.2006 najprv zmenila názov na Winterthur d.s.s., a.s. Koncom roku 2006 uzavrela spoločnosť AXA akvizíciu Winterthur Group vo svete a stala sa tak jej novým majiteľom na Slovensku. Winterthur d.s.s., a.s. tak zmenila názov na AXA d.s.s, a.s. v polovici marca 2007.⁶⁰

V súčasnosti na trhu pôsobí šesť DSS, ktorých zoznam je v tabuľke. Najväčší tržný podiel, dominantné postavenie na trhu má Allianz - Slovenská dôchodková správcovská spoločnosť, a.s., s 31,62 percentami. Lídra na trhu dôchodkového sporenia nasleduje na druhom mieste ING dôchodková správcovská spoločnosť, a.s. s mierne dominantným postavením na trhu, s 27 percentami. Najmenšie postavenie na trhu má ČSOB d.s.s., a.s. s takmer 6 percentným trhovým podielom. Grafické zobrazenie podielov na trhu, graf č. 2, je vypočítané na základe čistej hodnoty majetku v jednotlivých fondoch, ktoré boli zverejnené k 10. decembru 2010.

Graf 2 Tržné podiely DSS na Slovensku

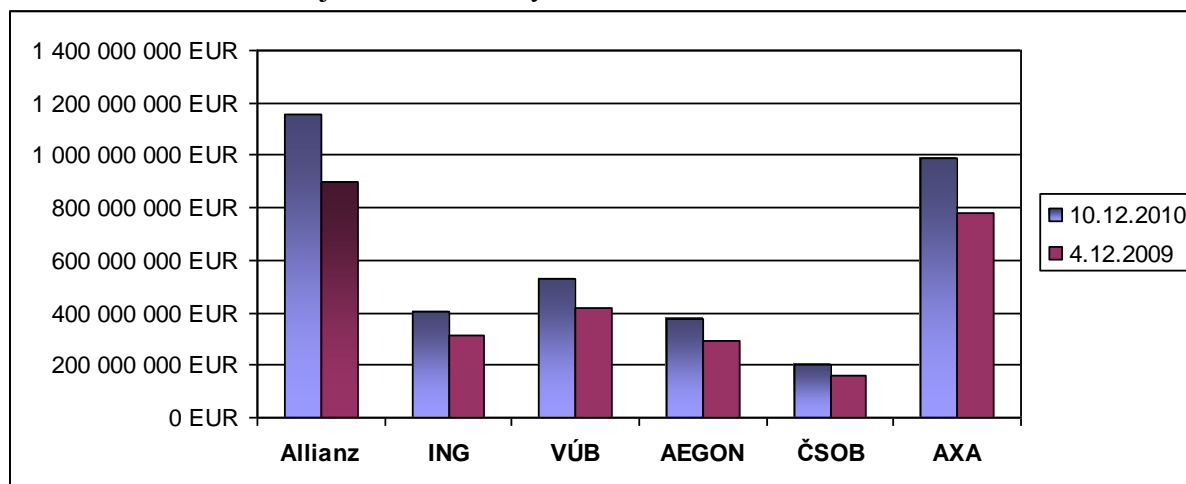
Zdroj : Vlastné spracovanie k 10.12.2010 podľa údajov Asociácie dôchodkových správcovských spoločností

Graf č. 3 nám znázorňuje stav čistej hodnoty majetku k 4.decembru 2009 a o rok neskôr k 10.12.2010. Líder na trhu si udržal svoje postavenie a spravuje tak sporiteľom v rámci

⁶⁰ Asociácia dôchodkových správcovských spoločností [online], dostupné z <http://adss.sk/Default.aspx?CatID=57>

druhého piliera takmer 1,16 miliardy EUR. Zaznamenal nárast približne o 261 miliónov EUR. K tomuto dátumu presahoval majetok sporiteľov v 2. pilieri 3,66 miliardy EUR. Nárast majetku je možné vysvetliť jeho zhodnotením, výnosom ako aj pravidelnými príspevkami sporiteľov.

Graf 3 Čistá hodnota majetku v slovenských DSS

Zdroj : Vlastné spracovanie k 10.12.2010 podľa údajov Asociácie dôchodkových správcovských spoločností

Dôchodková správcovská spoločnosť je povinná zo zákona č. 43/2004 Z. z., o starobnom dôchodkovom sporení vytvoriť a spravovať všetky tri typy fondov – rastový, vyvážený a konzervatívny. Zoznam týchto fondov od jednotlivých DSS je uvedený v nasledujúcej tabuľke. Názvy jednotlivých fondov zodpovedajú riziku, ktoré je s nimi spojené a investičnému portfóliu, ktoré obsahujú. Napríklad pre konzervatívne fondy zvolili DSS názvy ako Garant, Tradícia, Stabilita, čo je úzko prepojené so zameraním na stabilné, garantované investície. Naopak názvy rastových fondov - Progres, Dynamika, Prosperita sú spojené s agresívnejšími investíciami do akcií prinášajúcich vyšší výnos z dlhodobého hľadiska, ale aj s ním spojené vyššie riziko. Fondy spravované spoločnosťou AXA si ponechali názvy fondov podľa zákona.

Tabuľka 12 Zoznam dôchodkových fondov

Dôchodková správcovská spoločnosť	Logo	Rastový fond	Vyvážený fond	Konzervatívny fond
Allianz		Progres	Optimal	Garant
ING		Dynamika	Harmónia	Tradícia
VÚB Generali		Profit	Stabil	Klasik
AEGON		Vital	Balans	Solid
ČSOB		Prosperita	Benefit	Stabilita
AXA		Rastový fond	Vyvážený fond	Konzervatívny fond

Zdroj : Vlastné spracovanie

2.4.1 Výnosnosť dôchodkových fondov

Výnosnosť dôchodkových fondov je miera zhodnotenia peňazí v dôchodkovom fonde a vypočíta sa pomocou nárastu hodnoty dôchodkovej jednotky, kde dôchodková jednotka je podiel na majetku v dôchodkovom fonde.⁶¹

V tabuľke je znázornená výnosnosť od vzniku druhého piliera a s ním spojených dôchodkových fondov. Ide o nominálnu výnosnosť, bez očistenia od inflácie vypočítanú na základe vývoja hodnoty dôchodkovej jednotky k januáru daného roku.

Vidíme, že v roku 2008 zaznamenali fondy s podielmi akciových investícií prepad. Naopak následný nárast už nezaznamenali, keďže sa momentálne v portfóliu dôchodkových fondov nenachádzajú akciové investície v súvislosti so zmenami v zákone, na základe ktorých sa im DSS vyhýbajú (viď kapitola Zloženia vyvážených dôchodkových fondov).

⁶¹O peniazoch : Dôchodkové fondy [online], dostupné z http://openiazoch.zoznam.sk/produkty/ds/dochodkove_fondy.asp

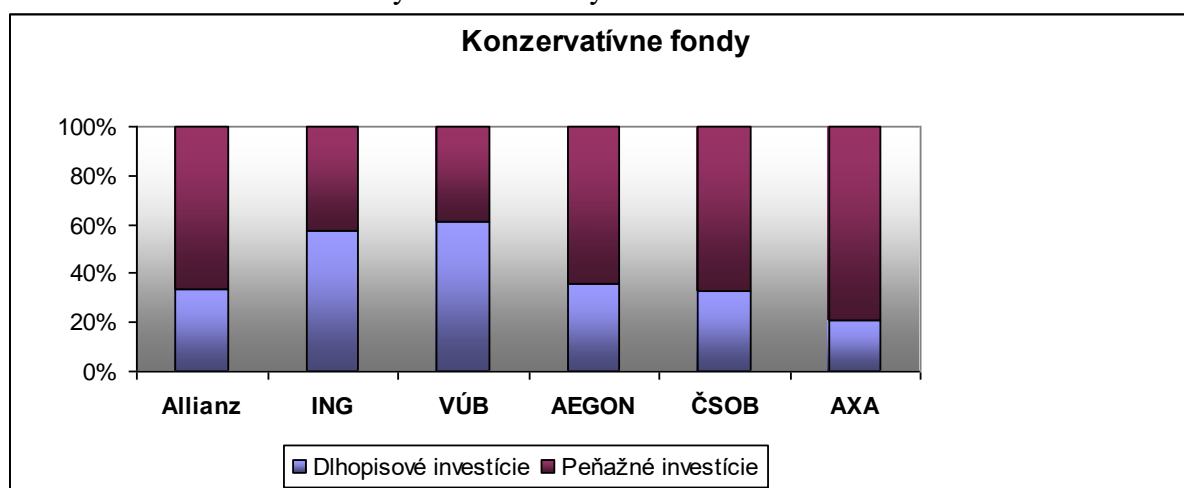
Tabuľka 13 Ročná priemerná nominálna výnosnosť dôchodkových fondov

	2010	2009	2008	2007	2006	2005 ⁶²
Konzervatívne fondy	1,27%	1,93%	2,98%	3,92%	3,45%	2,88%
Vyvážené fondy	1,30%	0,87%	-5,10%	3,14%	4,21%	3,52%
Rastové fondy	1,28%	0,77%	-7,13%	2,89%	4,40%	3,71%

Zdroj : Vlastné spracovanie podľa údajov Asociácie dôchodkových správcovských spoločností

2.4.2 Zloženie konzervatívnych dôchodkových fondov

Ako už bolo definované, konzervatívne dôchodkové fondy môžu zo zákona č. 43/2004 Z. z., o starobnom dôchodkovom sporení obsahovať len dlhopisové a peňažné investície a obchody určené na obmedzovanie devízového rizika. Konzervatívne dôchodkové fondy dôchodkových správcovských spoločností Allianz, AEGON, ČSOB a AXA obsahujú prevažne peňažné investície, a to v priemere okolo 70%. Naopak konzervatívne dôchodkové fondy spoločností ING a VÚB Generali majú väčšinové zastúpenie investícií v dlhopisoch. Údaje sú platné k 30.11.2010.

Graf 4 Štruktúra konzervatívnych dôchodkových fondov

Zdroj : Vlastné spracovanie podľa mesačných správ DSS k 30.11.2010

2.4.3 Zloženie vyvážených dôchodkových fondov

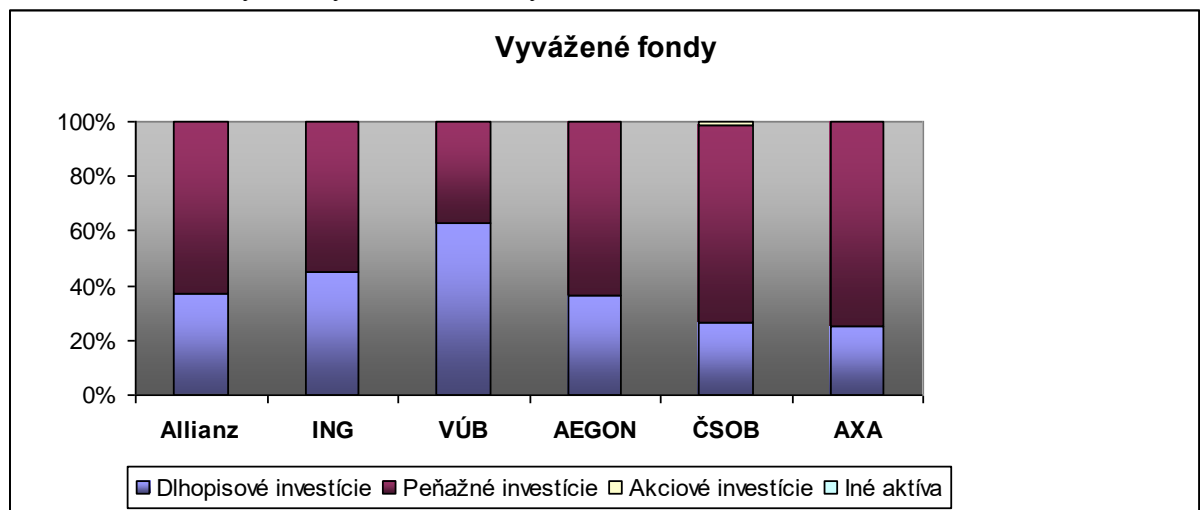
Štruktúra vyvážených dôchodkových fondov môže obsahovať okrem dlhopisových a peňažných investícií aj akciové investície, najviac však 50%. Na základe mesačných správ k 30.11.2010 jednotlivých DSS obsahuje akciové investície len vyvážený dôchodkový fond Benefit od spoločnosti ČSOB s veľmi malým, 1,22% zastúpením. Vyvážené dôchodkové fondy spoločnosti AEGON a VÚB Generali obsahujú len zanedbateľné akciové investície do 1%. Takmer u väčšiny z nich prevládajú peňažné investície.

⁶² 2005 – 2008 bol pri výpočte použitý konverzný kurz 1 EUR= 30,126 SK

Tento stav je možné vysvetliť zmenou v legislatíve. Novela zákona č. 139/2009, ktorou sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 o starobnom dôchodkovom sporení okrem iného zaviedla nový druh poplatku, ktorý sa odvíja od zhodnotenia majetku vo fonde. Problém je však v tom, že rozhodujúce obdobie je 6 mesiacov, čo je absolútne nerelevantné pre akciové investície. Takto nastavené podmienky pre DSS ich odrádzajú od investovania do výnosnejších investícií s vyšším rizikom. Ďalší problém prečo DSS nemajú vo svojich portfóliách dôchodkových fondov takmer žiadne akciové investície je v tom, že v prípade negatívneho zhodnotenia majetku vo fonde nie len, že nemajú nárok na odplatu, sú povinné tento prepad doplniť z garančného fondu DSS, poprípade z vlastného majetku. Ako už bolo spomínané, tento dôsledok vlády 2006-2010 sa posnaží nová vláda napraviť.

Graf 5 Štruktúra vyvážených dôchodkových fondov

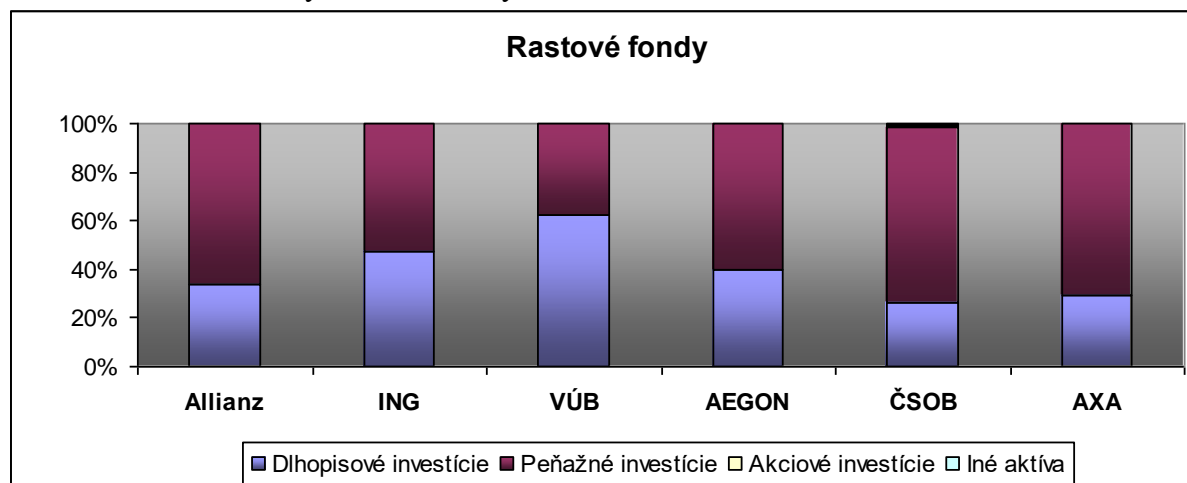

Zdroj : Vlastné spracovanie podľa mesačných správ DSS k 30.11.2010

2.4.4 Zloženie rastových fondov

Limit pre zastúpenie akciových investícií v rastovom dôchodkovom fonde je 80% hodnoty čistého majetku vo fonde. Graf č. 6 nám dokazuje, že aj vo fondoch, kde by mali byť prevažne akciové investície, nie sú zastúpené vôbec alebo zanedbateľne. Najvyššie zastúpenie k 30.11.2010 je opäť u dôchodkového rastového fondu spoločnosti ČSOB, a to len 1,24%. Ostatné akciové investície sú bezvýznamné. Aj v tomto prípade je príčinou spomínaný problém v zákone. Vláda sa tak snažila ochrániť sporiteľov od ďalšieho prepady akciových investícií a preto zaviedla toto opatrenie. Jeho skutočným dôsledkom je však skutočnosť, že im zamedzila možnosť zhodnotiť svoje akciové investície, ktoré v čase krízy stratili. Po veľkom prepade na akciových trhoch začali DSS vypredávať akciové investície zo svojich fondov, na základe tejto novely zákona a tým nemali možnosť zaznamenať nárast.

Graf 6 Štruktúra rastových dôchodkových fondov

Zdroj : Vlastné spracovanie podľa mesačných správ DSS k 30.11.2010

2.5 Doplnkové dôchodkové sporenie – III. pilier

Zákon č. 650/2004, o doplnkovom dôchodkovom sporení upravuje 3. pilier dôchodkového systému v Slovenskej republike. Ide o dobrovoľný pilier, v ktorom sú finančné prostriedky spravované súkromnými spoločnosťami a umožňuje účastníkovi⁶³ získať doplnkový dôchodkový príjem v starobe. Tento systém bol na Slovensku zavedený už v roku 1996 ako tretí dôchodkový pilier organizovaný na princípe definovaných dávok. V roku 2004 došlo k zmene, doplnkové dôchodkové poistenie bolo transformované na doplnkové dôchodkové sporenia a charakter systému sa zmenil na príspevkovo definovaný.

Súkromné spoločnosti definuje zákon č. 650/2004, o doplnkovom dôchodkovom sporení, §22 ako doplnkové dôchodkové spoločnosti (ďalej DDS): „*Doplnková dôchodková spoločnosť je akciová spoločnosť so sídlom na území Slovenskej republiky, ktorej predmetom činnosti je vytváranie a správa doplnkových dôchodkových fondov na účel vykonávania doplnkového dôchodkového sporenia, a to na základe povolenia na vznik a činnosť doplnkovej dôchodkovej spoločnosti udeleného Národnou bankou Slovenska.*“

DDS vytvára a spravuje podľa zákona⁶⁴ :

- najmenej jeden *príspevkový doplnkový dôchodkový fond*, ktorého majetok je nadobudnutý z príspevkov, prevedený z iného doplnkového dôchodkového fondu a z výnosov z investovania tohto majetku.
- jeden *výpliatný doplnkový dôchodkový fond*. Ak účastník splňa podmienky a požiada o vyplácanie dočasného starobného dôchodku alebo dočasného

⁶³ Účastníkom môže byť fyzická osoba, ktorá dovŕšila vek 18 rokov.

⁶⁴ Zákon č. 650/2004 Z.z., o doplnkovom dôchodkovom sporení, §43

doplnkového výsluhového dôchodku, prevedie DDS do tohto fondu majetok zodpovedajúci aktuálnej hodnote osobného účtu. Majetok vo výplatnom doplnkovom dôchodkovom fonde je spoločným majetkom poberateľov dávok.

Doplnkové dôchodkové fondy je podľa zákona č. 650/2004 možné vytvoriť len na neurčitý čas. Účastník môže byť na rozdiel od dôchodkových fondov 2. piliera zároveň aj vo viacerých príspevkových doplnkových dôchodkových fondoch spravovaných DDS, s ktorou uzatvoril zmluvu. Dohľad v tejto oblasti vykonáva Národná banka Slovenska. Tak ako DSS (II. pilier), aj doplnková dôchodková spoločnosť je povinná raz za sedem dní zverejniť v tlači s celoštátnou pôsobnosťou aktuálnu hodnotu doplnkovej dôchodkovej jednotky a čistú hodnotu majetku v jednotlivých doplnkových dôchodkových fondoch, ktoré spravuje.

Zoznam DDS pôsobiacich na Slovensku znázorňuje tabuľka č.14. V súčasnosti v tejto oblasti pôsobí päť DDS, s celkovým majetkom 1 152 988 270,- EUR⁶⁵.

Tabuľka 14 Aktuálne pôsobiace doplnkové dôchodkové spoločnosti

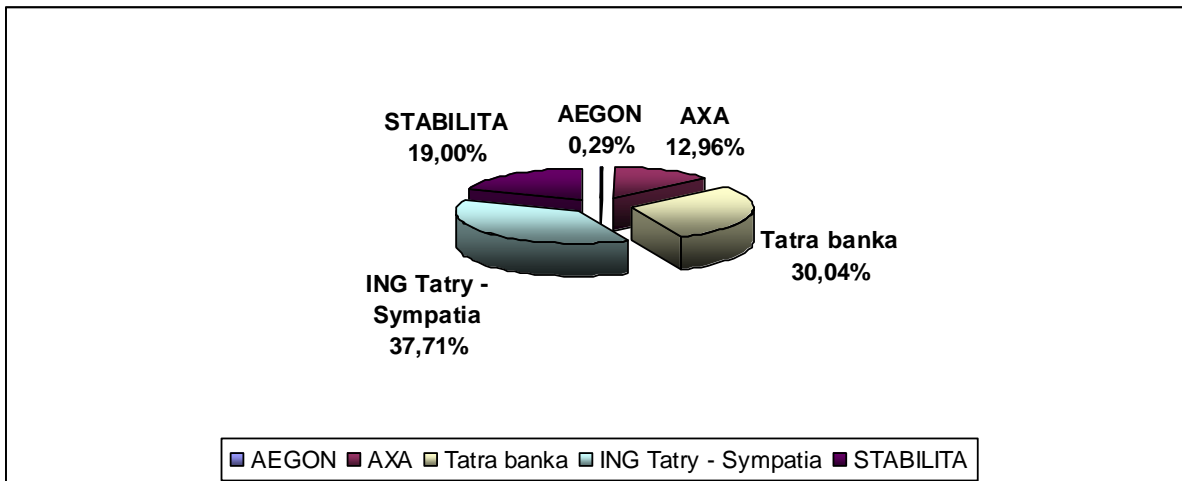
Obchodné meno	Číslo povolenia	Právoplatné	Depozitár
ING Tatry - Sympatia, d.d.s., a.s.	UDK - 001/2006/PDDS	24.1.2006	Všeobecná úverová banka, a.s.
AXA d.d.s., a.s.	UDK - 002/2006/PDDS	27.1.2006	UniCredit Bank Slovakia, a.s.
Doplnková dôchodková spoločnosť Tatra banky, a.s.	UDK - 003/2006/PDDS	17.3.2006	Československá obchodná banka, a.s.
Stabilita d.d.s., a.s.	UDK - 004/2006/PDDS	6.12.2006	Slovenská sporiteľňa, a.s.
AEGON d.d.s., a.s.	OPK-1973/2007	10.5.2007	UniCredit Bank Slovakia, a.s.

Zdroj : NBS

Doplnkové dôchodkové spoločnosti majú nasledovné tržné podiely : najväčší tržný podiel s 37,71% má DDS ING Tatry – Sympatia, ktorú nasleduje DDS Tatra banky s 30 percentným podielom. Tretie a štvrté miesto zaberajú DDS STABLITA a AXA. Najmenšie postavenie na trhu má AEGON s necelým pol percentom. Podiely na trhu boli vypočítané a spracované na základe čistej hodnoty majetku v doplnkových dôchodkových fondov jednotlivých DDS aktuálne k 12. januáru 2011.

⁶⁵ Celková čistá hodnota majetku v doplnkových dôchodkových fondoch k 12.1.2011

Graf 7 Tržné podiely DDS na Slovensku

Zdroj : Vlastné spracovanie k 12.01.2011 podľa údajov z NBS

Keďže je tretí pilier dobrovoľný musí prinášať určité výhody, prečo by sa sporiteľ mal zapojiť. Medzi najdôležitejšie môžeme zaradiť :

- príspevky na doplnkové dôchodkové sporenie sú nezdaniteľnou časťou základu dane z príjmu,
- príspevky zamestnávateľa sú daňovým výdavkom,
- dávky sporenia bez výnosov sa nezdaňujú,
- možnosť voľby frekvencie výplaty dávok DDS,
- doba sporenia nie je časovo obmedzená,
- možnosť zmeniť výšku príspevkov.⁶⁶

Od 1.1.2011 platia výrazné zmeny v daňových a odvodových zákonoch, ktoré sa dotkli aj tretieho piliera. Prestalo platiť daňové zvýhodnenie pre doplnkové dôchodkové sporenie, životné poistenie a účelové sporenie. Pre tých, ktorí si šporili v treťom pilieri na dôchodok to znamená, že zaplatia na daniach viac a ich čistá mzda klesne. Týmto boli zrušené základné výhody. Pôvodne malo prísť k oveľa horšiemu scenáru a to tak, že z príspevku zamestnávateľa sa mali ešte platiť odvody na sociálne poistenie.⁶⁷ Takéto opatrenia by mohlo znamenať úplný zánik tretieho piliera.

2.6 Pripravované zmeny v dôchodkovom systéme

Pre lepšie fungovanie dôchodkového systému sú potrebné niektoré zmeny, ktoré sa vláda chystá prijať čo najskorej a ktoré by mali pomôcť stabilizovať systém. Doteraz sa snažila

⁶⁶ Asociácia dôchodkových správcovských spoločností [online], dostupné z <http://adss.sk/Default.aspx?CatID=56>

⁶⁷ Luppová, S. : Aktuálne.sk – Únava na tretí pilier sa ruší, zaplatíte via na daniach[online], dostupné z <http://aktualne.centrum.sk/ekonomika/slovensko-a-ekonomika/clanek.phtml?id=1223050>

vyriešiť problémy verejných financií zavedením mnohých úsporných opatrení. O zmenách v dôchodkovom systéme sa už diskutuje, ale ich zavedenie sa predpokladá až v polovici roka 2011. Mali by sa dotýkať týchto oblastí :

- a) *Zmena valorizácie dávok v prvom pilieri* – súčasný systém valorizácie o infláciu a rast priemernej mzdy by mal byť nahradený systémom valorizácie len o infláciu.
- b) *Zmena zásluhovosti prvého piliera* – zníženie zásluhovosti prvého piliera a zvýšenie jeho solidarity a to tak, že by neboli vyplácané dôchodky nad priemernou mzdou.⁶⁸
- c) *Zmeny v poplatkoch druhého piliera* – na jednej strane by sa mali zvýšiť poplatky pri rizikovejších rastových fondoch, na druhej strane by mali byť poplatky konzervatívnych fondov nižšie. Vyššie poplatky však nebudú okrádať sporiteľov o ich úspory. Takýto poplatok bude mať dve zložky : fixná na pokrytie nákladov a výkonnostná, na ktorú bude mať DSS nárok v prípade pozitívneho zhodnotenia úspor.
- d) *Možnosť sporiť si v dvoch fondoch* – v súčasnosti si človek môže sporiť len v jednom dôchodkovom fonde. Táto zmena má umožniť sporiteľovi mať svoje úspory v dvoch fondoch naraz, ale len v prípade, že jeden z nich bude konzervatívny dôchodkový fond. V takejto situácii nie je jasné akým spôsobom by sa vyriešili poplatky.
- e) *Zrušenie 6-mesačného obdobia pre vykazovanie zhodnotenia úspor* – existencia takéhoto obmedzenia nútila dôchodkové fondy, rastové i vyvážené, k úplnému výpredaju akciových investícií a presunu penzijných peňazí do investícií s nižším zhodnotením.⁶⁹
- f) *Automatický vstup mladých do druhého piliera* – ide o dôležitú zmenu, aj keď to nie je nič nové a len návrat k pôvodnému. Mladí, ktorí budú vstupovať po prvý krát na pracovný trh budú zaradení automaticky do druhého piliera. V priebehu troch rokov sa budú môcť rozhodnúť o tom, či tam aj naďalej zostanú. Táto zmena sa nepozdáva opozícii, ktorá si stojí za názorom dobrovoľného vstupu.
- g) *Zmena garancií* – v tejto oblasti zmien sú dva protichodné návrhy. Buď zostanú garancie vo všetkých dôchodkových fondoch a vytvorí sa štvrtý, superakciový, alebo sa garancie zachovajú len v konzervatívnom fonde a v ostatných dvoch sa zrušia.⁷⁰

---

⁶⁸ eTrend – Zákon zohľadní dĺžku života v seniorskom veku [online], dostupné z <http://ekonomika.etrend.sk/ekonomika-slovensko/zakon-zohladni-dlzk-zivota-v-seniorskom-veku.html>

⁶⁹ Obradovič, F. : Hospodárske noviny – Väčšina ľudí si za penzie priplati [online], dostupné z <http://hnonline.sk/c1-50967960-vacsina-slovakov-si-za-penzie-priplati>

⁷⁰ Hospodárske noviny – Vyššie dôchodky budú bez garancií [online], dostupné z <http://hnonline.sk/ekonomika/c1-50997680-vyssie-dochodky-budu-bez-garancii>

h) Vytvorenie nového superakciového fondu – takáto novinka bez akýchkoľvek garancií je určená pre tých sporiťov, ktorí sú ochotní podstúpiť vyššie riziko, že prerobia, chcú využiť potenciál a dosahovať pomocou akcií vyššie zisky.⁷¹

Presadenie konečnej podoby novely zákona si bude vyžadovať veľa pozornosti a úsilia. Novela zákona bude musieť obsahovať vzájomné kompromisy koalície a opozície, lebo iba tak bude systém stabilný a bude mať lepšie predpoklady do budúcnosti. Čím väčšia podpora návrhu bude, tým bude na dôchodkový systém vplývať menšie politické riziko v súčasnej nestabilite. Cesta kompromisov bude však veľmi dlhá, keďže v niektorých bodoch pripravovaných zmien existujú úplne odlišné názory na vec.

---

⁷¹ Obradovič, F. : Hospodárke noviny – Superakciový fond nemusí zabodovať [online], dostupné z <http://hnonline.sk/ekonomika/c1-49530790-superakciovy-fond-nemusi-zabodovat>

3. Dôchodkový systém v krajinách Európskej únie

Potreba reforiem dôchodkových systémov bola v posledných rokoch vyvolaná spoločným, politickým a ekonomickým vývojom vo svete. Demografický vývoj, najmä celkové starnutie obyvateľstva sú príčinou súčasných reforiem v štátoch západnej Európy a USA. Reformy v štátoch strednej a východnej Európy sú vyvolané tiež politickými a ekonomickými zmenami. Majú skôr odlišný charakter, sú dynamickejšie a v mnohých prípadoch ide o celkovú zmenu dôchodkového systému. Naopak zmeny v pôvodných štátoch EÚ sú len čiastočné a systémy si zachovávajú svoj pôvodný charakter.⁷²

3.1 Maďarsko

Tak ako iné európske krajiny aj Maďarsko postihuje starnutie obyvateľstva. Veľkosť jeho populácie postupne klesá už od roku 1980. Svoj vplyv na starnutí má aj pokles pôrodnosti a predlžujúca sa dĺžka života.

Nová sociálna legislatíva v oblasti sociálneho zabezpečenia bola prijatá už v rokoch 1996-1997, Maďarsko sa tak stalo priekopníkom v reformovaní dôchodkového systému v strednej a vo východnej Európe a zaviedlo viacpilierový systém. Kapitalizácia v rámci trojpilierového dôchodkového systému platí od januára 1998.

„Jednotlivými zložkami dôchodkového zabezpečenia sú :

- *povinná sociálna dôchodková poistná schéma (pay-as-you-go),*
- *nová povinná súkromná fondová dôchodková schéma (kapitalizačná) a*
- *dobrovoľné dôchodkové fondy.*“⁷³

Táto reforma priniesla povinnú účasť na kapitalizačnej zložke pre všetkých, ktorí vstupujú po prvý krát na trh práce od júla roku 1998. Pre tých, ktorí v tomto čase už pracovali a mali 47 rokov a menej sa mohli rozhodnúť či vstúpia do súkromnej schémy alebo zostanú v pôvodnej. Ak si však vybrali vstup do novej schémy, existovala možnosť vrátiť sa naspäť do prvého piliera do konca roku 2000. Pre určitú časť dôchodcov bol vstup do druhého piliera nevýhodný a stratový. Preto vláda uskutočnila nasledujúce modifikácie na zmiernenie ich strát :

---

⁷² Sociálna poisťovňa[online], dostupné z <http://www.socpoist.sk/dochodkove-systemy-v-niektorych-statoch-euroopy/16895s>

⁷³ Sociálna poisťovňa[online], dostupné z <http://www.socpoist.sk/dochodkove-systemy-v-niektorych-statoch-euroopy/16895s>

- V prvej etape doplácala rozdiel ich dôchodku a dôchodku, ktorý by dostali len v prvom pilieri.
- V druhej etape umožnila vláda tým, ktorých dôchodok by bol z prvého a druhého piliera nižší o určité percento ako len v prvom pilieri, aby svoje úspory preniesli do prvého piliera a z neho následne dostali dôchodok.
- Tretia etapa zmien bola v roku 2004, keď bola prijatá novela zákona, ktorá umožnila poistencom vrátiť sa do prvého piliera za týchto podmienok – menej ako 10 rokov poistenia v druhom pilieri a dôchodok menší ako 25% sumy dôchodku z prvého piliera.

Čo sa týka príspevkov do druhého piliera, zamestnanci si platili v prvom roku reformy 6% (1998), 7% v druhom roku (1999) a od roku 2000 platili 8% zo mzdy. Tiež platili 1% do prvého piliera na štátne dôchodkové poistenie. Naopak zamestnávateľia platili príspevky za zamestnancov len do prvého piliera bez ohľadu na to či sa ich zamestnanci zapojili do druhého piliera. Príspevky boli nasledovné : 24% (1998), 23% (1999), 22% (2000) zo mzdy.⁷⁴ Donedávna platilo, že zamestnávateľ platil za zamestnanca vo výške 24% zo mzdy a zamestnanec 1,5% do prvého piliera a 8,5% do druhého piliera (súkromné dôchodkové fondy). V novembri 2010 došlo k zmenám, ktoré upravujú aj tieto príspevky (viď ďalej).⁷⁵

Nárok na vyplatenia dôchodkových dávok je podmienený dôchodkovým vekom, ktorý bol pôvodne 55 rokov pre ženy a 60 rokov pre mužov a postupne sa zvyšoval na úroveň 62 rokov. Vyplácané dávky z prvého štátneho piliera sa vypočítali percentuálnym podielom priemernej mzdy a záviseli od odpracovaných rokov. Z druhého súkromného piliera bolo možné vyplatiť jednorazovo naakumulovaný kapitál na súkromnom účte poistenca alebo vo forme dávok :

- *„dôchodok vyplácaný do konca života účastníka,*
- *dôchodok vyplácaný členovi dôchodkového fondu alebo jeho dedičovi počas vopred určenej doby,*
- *dôchodok vyplácaný do konca života člena fondu a potom jeho dedičovi po určitú dobu,*
- *spoločný doživotný dôchodok, ktorého vyplácanie začne v určitý deň a je vyplácaný kým obaja, manžel aj manželka, nezomrú.“⁷⁶*

⁷⁴ Sociálna poisťovňa[online], dostupné z <http://www.socpoist.sk/dochodkove-systemy-v-niektorych-statoch-europy/16895s>

⁷⁵ Baláž, V. : Finweb – Maďarsko postihla dôchodková deforma[online], dostupné z <http://hnonline.sk/nazory/c1-48651630-madarsko-postihla-dochodkova-deforma>

⁷⁶ Sociálna poisťovňa[online], dostupné z <http://www.socpoist.sk/dochodkove-systemy-v-niektorych-statoch-europy/16895s>

Vlastníkmi súkromných dôchodkových fondov v rámci druhého piliera, ktoré musia poskytovať účastníkom garantovaný výnos sú ich členovia. Zakladajú ich zamestnávateľa, organizácia zamestnávateľov alebo zamestnancov, profesné komory, fondy dôchodkového poistenia, dobrovoľné dôchodkové fondy alebo samosprávy. Na založenie a výkon činnosti fondov dohliada Najvyšší kontrolný úrad dôchodkových fondov.

Nepopulárnymi krokmi sa pre Európsku úniu stali mnohé zmeny a postoj premiéra Viktora Orbána. O jednej z nich sa začalo hovoriť koncom roka 2010, týkala sa dôchodkového systému a jej druhého piliera a presadila sa pomerne rýchlo. Tieto nedávne zmeny sú označované aj ako reforma reformy v Maďarsku., ktorá priniesla nasledujúce zmeny:

- a) Zmena v príspevkoch. Pôvodných 8,5% z platu, ktoré si zamestnanci odvádzali na svoje súkromné účty do druhého piliera po novom platia do štátneho systému (do prvého piliera).
- b) Automatický presun príspevkov zo súkromného piliera do prvého. Možnosť pre tých, ktorí chceli ostať v druhom pilieri existovala, no museli požiadať do konca januára. Tým však stratili nárok na štátny dôchodok z prvého piliera, ktorí tvorí približne 70% dôchodku a tak by došli o podstatnú časť dôchodkového príjmu.⁷⁷
- c) Zmeny v poplatkoch pre penzijné fondy ohrozujúce ich ďalšiu existenciu. Pôvodný poplatok 0,8% za správu aktív, ktorý si mohli účtovať z ich hodnoty sa znížil na štvrtinu, 0,2%. A správny fond bude namiesto 4,5% dosahovať necelé 1%.⁷⁸

Zmenami chcela vláda v Maďarsku dospieť k presunu súkromných úspor troch miliónov ľudí v súkromných dôchodkových fondoch, do štátneho prvého piliera a vyriešiť tak čiastočne 80 percentný verejný dlh. Maďarská vláda plánuje týmto spôsobom získať za dva roky až 3 miliardy eur. Aj keď ľudia mali na výber, za daných podmienok sa však až 97% sporiteľov rozhodlo odísť zo súkromných fondov. Táto reforma dôchodkového systému, s ktorou sa zmenil trojpilierový systém na dvojpilierový má veľa kritikov a je označovaná ako proces zoštátnenia. Nesúhlasí s ňou ani opozícia ani Európa.⁷⁹

Maďarské ministerstvo hospodárstva zverejnilo dokument „Reforma maďarského penzijného systému“, s podnázvom „, Reformovaná reforma“, v ktorom uvádza ako cieľ

---

⁷⁷ Baláž, V. : Finweb – Maďarsko postihla dôchodková deforma[online], dostupné z <http://hnonline.sk/nazory/c1-48651630-madarsko-postihla-dochodkova-deforma>

⁷⁸ Záborský, J. : Trend – Maďari chystajú veľký penzijný experiment

⁷⁹ Lidinská, M. : Hospodárske noviny – Orbán zárodnil Maďarom penzie[online], dostupné z <http://hnonline.sk/svet/c1-48590630-orban-znarodni-madarom-penzie>

Daniš, D. : Hospodárske noviny – Druhý pilier padol [online], dostupné z <http://hnonline.sk/nazory/c1-49703820-druhy-pilier-padol>

tejto komplexnej zmeny návrat k dvojpilierovému systému. Ako obhajobu používajú fakt, že takéto usporiadanie dôchodkového systému má 18 členov Európskej únie. Súčasný trojpilierový systém označujú za finančne nerealizovateľný v krátkom, strednom i v dlhšom období a ako hrozbu pre vyrovnaný rozpočet. Odvolávajú sa aj na to, že finančná kríza závažne postihla fondové dôchodkové krajiny, tak ako aj Slovensko a Estónsko.⁸⁰

3.2 Veľká Británia

Starnutie obyvateľstva vo Veľkej Británii je miernejšie než vo väčšine európskych krajín a z tohto dôvodu je menší dôsledok na verejný dôchodkový systém. K tejto situácii prispieva oveľa menší pokles pôrodnosti, ktorá poklesla z úrovne 2,7 zo šesťdesiatich rokov na 1,8 v osemdesiatich a deväťdesiatich rokoch. Aj pomerne malý nárast v očakávanej dĺžke života, ktorý je menší než v mnohých krajinách OECD. Dôležitú úlohu v týchto miernejších dôsledkoch starnutia obyvateľstva hrá aj vysoká úroveň pozitívnej migrácie v posledných rokoch.⁸¹

Systém sociálneho zabezpečenia vo Veľkej Británii sa skladá zo základného prvého piliera, BSP (Basic State Pension), ktorý je štátny. Dôchodok z tohto verejného piliera nie je závislý na výške zárobku, ale na dĺžke obdobia, po ktoré sa doňho prispieva. Základom je počet kvalifikačných, oprávňujúcich rokov (qualifying years). Aby vznikol nárok na dôchodok je potrebné okrem dôchodkového veku, dosiahnuť 30 kvalifikačných rokov. Pričom jeden kvalifikačný rok je obdobie, počas ktorého mal človek dostačujúci príjem na platenie Národných Poistných príspevkov (NIC's, National Insurance Contribution). Dôchodok z tohto piliera po dosiahnutí dôchodkového veku je pravidelným príjmom do konca života dôchodcu, no príjem len z tohto piliera nemusí byť vždy dostačujúci. Preto existuje aj druhý štátny pilier, alebo iné súkromné schémy, ktoré sú oslobodené od dane do určitej výšky. A ak sa sporiteľ, ktorý už dosiahol dôchodkový vek rozhodne odložiť odchod do dôchodku, zvyšuje si tým svoju výšku budúcej penzie. Odchod do dôchodku je v súčasnosti stanovený na 65 rokov pre mužov a od apríla 2010 sa postupne zvyšuje dôchodkový vek žien zo 60 rokov na 65. Nedávno však vláda predložila návrh na zvýšenie dôchodkového veku na 66

---

⁸⁰ Ministry for National Economy : The reform of the Hungarian pension system[online], pozn. vlastný preklad dostupné z www.ngm.gov.hu/en/pressnews/poress_contact/pension_system_reform.html

⁸¹ Galasso, V. : The Political Future of Social Security in Aging, str. 168-169, pozn. vlastný preklad

rokov a ak sa tento návrh uzákoní, tak by sa zvýšenie malo uskutočniť postupne v rokoch 2018-2020. V budúcnosti sa dokonca počíta so zvýšením až na 68 rokov.⁸²

Ďalším štátnym pilierom, ktorý sa už odvíja od príjmov je druhý, dodatočný štátny pilier, S2P (State Second Pension). Pred rokom 2002 sa označoval ako SERPS (State Earnings-Related Pension Scheme) a platil už od roku 1975. Účasti v tomto pilieri sa môžu pracujúci vzdať v prípade, že sa zapoja do zamestnaneckého alebo súkromného penzijného plánu. Týmto sa ale vzdávajú aj budúcich dôchodkových dávok zo systému SERPS alebo S2P.⁸³

V doplňujúcom druhom štátnom pilieri je možné sa zúčastniť len pri splnení daných podmienok - pred dosiahnutím dôchodkového veku a v prípade ak ide o osobu, ktorá :

- je zamestnaná a zarába viac ako £5304,
- sa stará o dieťa do 12 rokov a poberá príspevok na dieťa,
- sa stará o chorú alebo invalidnú osobu viac ako 20 hodín týždenne,
- sa stará o lesy,
- dostáva iné príspevky a výhody v dôsledku choroby alebo invalidity.⁸⁴

Zamestnanecké penzijné plány poskytujú zamestnávatelia svojim zamestnancom a zvyčajne sa zapoja všetci pracovníci vo firme alebo v obore. Akumulácia kapitálu v rámci tejto schémy je vo forme príspevkov, ktoré platí zamestnávateľ a z priamych príspevkov z príjmov zamestnanca. Existujú 4 zmluvné schémy (fondy) pre zamestnanecké penzijné plány :

- a) COSRS (contracted-out salary-related scheme) je dávkovo definovaný systém (DB), ktorý zaisťuje minimálny dôchodok ako určité percento zo mzdy závislé na počte rokov strávených v tomto systéme.
- b) COMPS (contracted-out money-purchase scheme) je príspevkovo definovaný systém (DC). Zamestnanci prispievajú do tohto systému za účelom vytvorenia investičných fondov, ktoré sú neskôr premenené na zdroj dôchodku. Výška dôchodkových dávok nie je daná vopred zmluvne a z tohto dôvodu nie sú zamestnávatelia zodpovední za náklady tohto systému a budúcu tržnú hodnotu fondov.
- c) COMBS (contracted-out mixed benefit scheme)
- d) COHS (contracted-out hybrid scheme)

---

⁸² Nidirect : Government services [online], pozn. vlastný preklad, dostupné z

<http://www.nidirect.gov.uk/index/information-and-services/pensions-and-retirement-planning.htm>

⁸³ Galasso, V. : The Political Future of Social Security in Aging, str. 165-168, pozn. vlastný preklad

⁸⁴ Nidirect : Understanding the additional state pension [online], pozn. vlastný preklad, dostupné z

<http://www.nidirect.gov.uk/index/information-and-services/pensions-and-retirement-planning/pensions-and-retirement/state-pension/extra-pension-entitlement/understanding-the-additional-state-pension.htm>

Ostatné dva systémy (COMBS, COHS) sú zmiešané, hybridné. Zamestnanci sa taktiež môžu dobrovoľne zapojiť v rámci tohto piliera do súkromného penzijného plánu. Príspevky do týchto penzijných systémov, ako aj výnosy sú oslobodené od dane.⁸⁵

Okrem dôchodku môžu anglický dôchodcovia dostávať aj iné formy dávok :

- a) Dôchodok pre 80 ročných, je určený osemdesiat ročným a starším, ktorý nemajú základný dôchodok z prvého štátneho piliera alebo je menší ako £58,50 za týždeň. Nárok majú aj dôchodcovia, ktorý si odpracovali 10 rokov a viacej v súvislom 20 ročnom období, ktoré zahŕňalo aj deň pred osemdesiatimi narodeninami alebo akýkoľvek deň po nich.
- b) Dôchodkový kredit znamená dodatočné peniaze pre jednotlivca staršieho ako 60 rokov (v rokoch 2010-2020 postupne narastá na úroveň 65 rokov), alebo pre dvojicu, ktorá spolu žije v domácnosti. Odvíja sa od výšky dôchodku a je závislý aj na ďalších okolnostiach, ako je invalidita alebo potrebné starostlivosť.
- c) Dôchodkový kredit a jedlo v školskej jedálni zadarmo. Deti, ktorých rodičia alebo opatrovatelia sú poberateľmi dôchodkového kreditu majú nárok požiadať o bezplatné školské stravovanie.
- d) Platby v zimnom období sú dávky pre nízko príjmových obyvateľov, ktoré dostávajú v závislosti od vývoja počasia.
- e) Sociálne fondy poskytujú jednorazové dávky a bezúročné pôžičky na pomoc s výdavkami v určitých situáciách ako sú krízové situácie a kalamity.
- f) Pomoc pre ľudí bez dôchodku, ktorí nezískali nárok alebo ktorých zamestnanecké fondy sa dostali do nesolventnosti.
- g) Pomoc pre dôchodcov odkázaných (65+) na starostlivosť iných.
- h) Príspevky nízkopríjmovým dôchodcom (70+) vo forme zníženia poplatkov až o 20%.⁸⁶

Tento systém pre nízkopríjmových dôchodcov a občanov je veľmi obsiahli a prepracovaný. Ide o také nastavenie systému, aby každý dôchodca dosahoval minimálny dôchodok aj keď možno v iných formách a nebol na hranici chudoby. V minulosti pred zavedením zmien bol celkový systém sociálneho zabezpečenia ešte oveľa štedrejší.

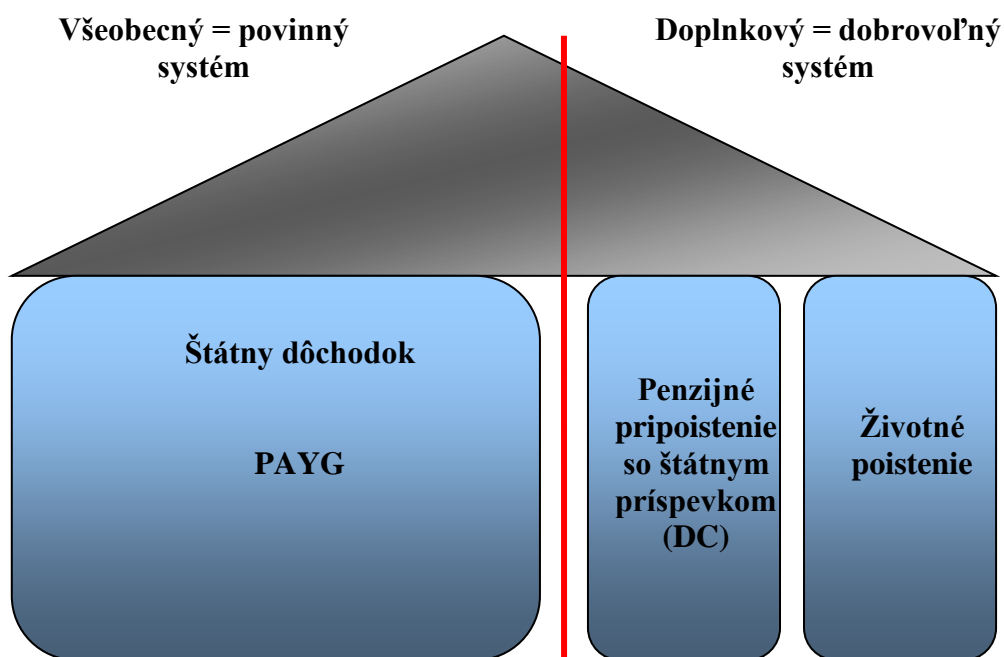
⁸⁵ Galasso, V. : The Political Future of Social Security in Aging, str. 165-168, pozn. vlastný preklad

⁸⁶ Nidirect : Guide to benefits in retirement [online], pozn. vlastný preklad, dostupné z <http://www.nidirect.gov.uk/index/information-and-services/pensions-and-retirement-planning/all-about-benefits/benefits-when-you-retire/guide-to-benefits-in-retirement.htm>

3.3 Česká republika

Česká republika spolu so Slovenskom vychádzali na začiatku z rovnakej pozície, ich ďalší postup v oblasti dôchodkového systému bol odlišný. Kým sa Slovensko rozhodlo pre radikálnu dôchodkovú reformu a prechod k trojpilierovému systému, Česká republika zaviedla len miernejšie reformy v podobe parametrických úprav a zostala pri dvoch pilieroch. Na nasledujúcom obrázku je znázornený dôchodkový systém v Českej republike, ktorý tvoria v súčasnosti dva piliere :

Obrázok 5 Štruktúra dôchodkového systému v ČR

Zdroj :Prezentace Jiří Rusnok, 14.1.2010 [online], dostupné z <http://www.vize2020.cz/docs/p/vize8-rusnok.pdf>

- základný, povinný, ktorý je dávkovo definovaný a financovaný priebežne (PAYG) a upravuje ho zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Z tohto piliera sú poskytované starobné, invalidné a pozostalostné dôchodky. V rámci tohto dôchodkového poistenia, ktorý je garantovaný ekonomicky a právne štátom, sa uplatňuje princíp solidarity s vysokou príjmovou redistribúciou.
- doplnkový, dobrovoľný, ktorý je príspevkovo definovaný a kapitálovo financovaný. Podľa Európskej únie ide o tretí pilier a je označovaný ako penzijné pripoistenie so štátnym príspevkom, zaraďuje sa sem aj súkromné životné poistenie. Je upravený zákonom č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Táto forma sporenia umožňuje zaistiť sa na starobu a obmedziť tak riziko nízkeho štátneho

dôchodku.⁸⁷ V súčasnosti podľa údajov Ministerstva financií je povolených desať penzijných fondov, ktoré môžu sporitelia využiť na tento typ dôchodkového zabezpečenia.

Jednou z parametrických zmien je postupné zvyšovanie veku odchodu do dôchodku, pre mužov o 2 mesiace a pre ženy o 4 mesiace. Postupne sa má dosiahnuť vekovej hranice 65 rokov pre mužov a ženy s jedným dieťaťom, pre ktoré táto hranica klesá podľa počtu detí až na 62 rokov.⁸⁸

Na vyriešenie problematickej situácie neudržateľnosti súčasného dôchodkového systému bola založená tzv. Bezděkova komise, ktorá fungovala v rokoch 2004-2005. V januári roku 2010 bol založený PES - poradný expertný zbor, ktorý nadviazal na pôvodnú Bezděkovu komisiu a fungoval do konca júna toho roku. Bol označovaný aj ako II. Bezděkova komise. Úlohou PES bola analýza súčasného dôchodkového systému a následné odporúčania jeho reformy pre vládu tak, aby bol odolný voči rizikám. Základ dôchodkovej reformy podľa PES má byť⁸⁹ :

- zavedenie viacpilierového systému na zabezpečenie diverzifikácie,
- stanovenie základných pravidiel a parametrov na zaistenie efektívnej spolupráce súkromného a verejného sektoru,
- ponechanie PAYG ako základ systému a zaistenie poistencov pred chudobou,
- ďalšie parametrické úpravy PAYG,
- zmena prístupu občanov k dobrovoľnému sporeniu na dôchodok. Inak sa bez zmeny a sporenia budú musieť zmieriť s nižšou životnou úrovňou v starobe,
- využitie už existujúcej súkromnej inštitucionálnej infraštruktúry (poisťovne, penzijné fondy, investičné spoločnosti spravujúce podielové fondy),
- vyriešenie anuitnej fázy, ktorú by mali poskytovať len životné poisťovne,
- nemožnosť opt-out⁹⁰ varianty, ktorá by pravdepodobne spôsobila nízke zapojenie do druhého piliera,
- vzájomnú vyváženosť garancie, regulácie a dohľadu v dôchodkovom systéme. V PAYG pilieri garantuje hodnotu záväzkov štát, v rámci sporiaceho piliera by mal štát pomocou regulácie a dohľadu zabezpečiť minimalizáciu rizika zneužitia dôchodkových úspor.

---

⁸⁷ Finance.cz : Český důchodový systém [online], dostupné z <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/duchodovy-system/soucasny-stav-v-Ceske-republice/>

⁸⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí [online], dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/617>

⁸⁹ Závěrečná zpráva PES [online], dostupné z

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis_pdf.pdf

⁹⁰ Opt-out – presun časti poistenia z prvého do druhého piliera

Potreba zmien prinútila českú vládu konať a tak 6. apríla 2011 formálne schválila koncepciu reformy dôchodkového systému, ktorá pripravuje zavedenie druhého piliera a transformáciu tretieho. Týmto sa potvrdili už uzavreté dohody koalície, ktoré vychádzali z odporúčaní a záveroch PES a Národnej ekonomickej rady vlády (NERV). Úlohou pre ministrov financií a práce a sociálnych vecí je teraz pripraviť do polovice roka návrhy zákonov. Reforma má prispieť k dlhodobo udržateľnému dôchodkovému systému, ktorý sa vyrovná s nepriaznivou demografickou štruktúrou obyvateľstva a zabezpečí primerané dôchodky. V rámci tejto reformy sú potrebné zmeny v základnom systéme dôchodkového poistenia (prvý pilier), v penzijnom pripoistení so štátnym príspevkom (tretí pilier) a zavedenie základných princípov doplnkového dôchodkového poistenia (druhý pilier). Je potreba počítat' s transformačnými nákladmi, ktoré predstavujú dočasný výpadok príjmu v prvom pilieri v dôsledku ich presmerovania na súkromné účty druhého piliera. Pokryť tieto výpadky sa bude vláda snažiť zo zdrojov plynúcich zo zjednotenia sadzieb DPH. Zmeny, ktoré sú súčasťou reformy sú nasledovné⁹¹ :

Zmeny v prvom pilieri

- Nová úprava stanovenia výpočtového základu pre výmer dôchodkov. Ide o zmenu v súvislosti s nálezom Ústavného súdu č. 135/2010 Sb., ktorý poukázal na vysokú mieru solidarity v tomto pilieri a zrušil tak stanovenie výpočtového základu podľa §15 zákona č. 155/1995 Sb., o *důchodovém pojištění*, s platnosťou od 30. septembra 2011.
- Pokračovanie v zvyšovaní dôchodkového veku a nová úprava zvyšovania dôchodkov.

Princípy nového druhého piliera

- Dobrovoľný vstup, do veku 35 rokov možnosť rozhodnúť sa pre vyviazanie časti poistnej sadzby z prvého do druhého piliera. Pre starších ako 35 rokov možnosť vstúpiť do 6 mesiacov pre spustením druhého piliera. Po uplynutí tejto doby, nie je možné rozhodnutie už zmeniť.
- Financovanie vyviazaním, presunom časti poistného z prvého piliera. „*Účastník II. piliera si sníží poistnú sadzbu do I. piliera o 3 percentuálne body na 25%.*“ K tomuto bude musieť doplatiť 2% z vlastných prostriedkov. Celkom tak bude výška poistného pre účastníkov druhého piliera 30%.
- Prostriedky druhého piliera budú vo vlastníctve účastníka a možnosť dedičstva nárokov z II. piliera.

---

⁹¹ Vláda ČR : Důchodová reforma : vláda schválila hlavní principy[online], dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-schvalila-hlavni-principy-duchodove-reformy-82869/>

- Akumuláciu finančných prostriedkov budú inštitucionálne zabezpečovať penzijné spoločnosti so zvláštnou licenciou, väčšinou transformované zo súčasných penzijných fondov. Možnosť vstupu aj nových subjektov.
- Povinné budú 4 fondy ponúkané penzijnými spoločnosťami : všeobecný, konzervatívny, vyvážený, dynamický. Budú sa líšiť investičnými limitmi, štruktúrou portfólia a s tým spojeným rizikom.
- Výplata z druhého piliera bude prostredníctvom životnej poisťovne, ktorá bude poskytovať výplatu dávok z druhého piliera a s ktorou účastník uzavrie zmluvu .
- Druhy dávok :
  - dôchodkov vo forme doživotnej anuity,
  - dôchodok vo forme doživotnej anuity s výplatou pozostalostného dôchodku v rovnakej výške po dobu 3 rokov od úmrtia,
  - dôchodok vo forme anuity po dobu 20 rokov, aj po úmrtí pred skončením tohto obdobia ako pozostalostný dôchodok.

Zmeny v treťom pilier v súvislosti s druhým pilierom

- inštitucionálne budú zabezpečovať druhý pilier súčasné penzijné fondy a preto je potreba ich transformovať a oddeliť inštitúciu správcu od majetku účastníkov.
- Penzijné pripoistenie bude ponechané a naďalej štátom podporované.

Realizácia reformy a začiatok nového druhého piliera je naplánovaný na 1. januára 2013. Predtým by sa podľa harmonogramu mali v prvom polroku tohto roku pripraviť návrhy zákonov a v druhom polroku by mali byť prejednávané v Parlamente. Následne by sa mali byť licencované súkromné subjekty a v druhom polroku 2012 by mohli občania vstupovať do nového piliera.

3.4 Porovnanie dôchodkových systémov

Každá krajina má svoj špecifický systém sociálneho zabezpečenia. Ide o komplexné systémy, ktoré sú odlišné v mnohých aspektoch. Odlišnosti je možné nájsť medzi krajinami v ich dôchodkovom veku, v spôsobe výpočtu dôchodkov a ich výške. Každá krajina má individuálne štatistiky a ich systémy sú zaťažené odlišne. Preto je veľmi problematické uskutočňovať zrovnávanie krajín medzi sebou. Pri porovnaní dôchodkových systémov v Maďarsku, vo Veľkej Británii, v Českej republike a na Slovensku je možné pozorovať mnohé spoločné, ale aj odlišné znaky. Slovensku bol donedávna oveľa bližšie dôchodkový systém v Maďarsku ako ten vo Veľkej Británii. Pomaly sa mu najviac bude približovať nové

české usporiadanie systému. Anglický systém má dlhú a bohatšiu históriu a je jedným z najstarších.

Maďarsko sa pôvodne vydalo správnym smerom, keď ako prvá krajina v strednej Európe reformovala svoj dôchodkový systém. Výsledkom bol trojpilierový systém. Včasné prijatie zmeny mohlo zmierniť dopady starnutia obyvateľstva. Ale už počas fungovania tohto systému sa snažili o získanie sporiteľov z druhého piliera späť do prvého. Aj preto aby uspokojili sporiteľov, ale aj aby získali naspäť časť financií, ktoré si ľudia odvádzali na svoje súkromné účty. No rozhodnutia sporiteľov neboli natoľko obmedzujúce, ako ich posledná voľba medzi prvým a druhým pilierom, keď sa za daných nevýhodných podmienok rozhodla prevažná väčšina z nich vrátiť späť do prvého štátneho piliera. Zmena späť k pôvodnému dvojpilierovému systému prišla po 12 rokoch, v čase keď boli prekonané tie najväčšie náklady reformy a postupne sa dostavovali prínosy. Maďarsko je názorným príkladom ako politické riziko môže ovplyvniť dôchodkový systém. Aj na Slovensku sú pripravované zmeny, ktoré sú skôr pozitívneho rázu.

Anglický dôchodkový systém s pomerne dlhou históriou nie je natoľko ovplyvňovaný negatívnymi prejavmi starnutia populácie ako iné krajiny, teda aj Slovensko, Maďarsko a Česká republika. Situáciu vo verejnom systéme sociálneho zabezpečenia pozitívne ovplyvňuje aj imigrácia v posledných desaťročiach. Podstatu tvorí akýsi trojpilierový základ, ale s porovnaním so Slovenskom má najmä druhý pilier odlišnú podobu. Prvý, základný pilier je štátny. Druhého piliera, ktorý je tiež štátny sa môžu zapojiť len niektorí sporitelia po splnení podmienok alebo sa môžu rozhodnúť pre vyviazanie sa z tohto systému do zamestnaneckých alebo súkromných penzijných plánov. Tretí pilier je dobrovoľný vo forme súkromného sporenia, ktoré je oslobodené od dane. Na rozdiel od Slovenska je anglický systém bohatý na účelové sociálne dávky, ktorými sa snažia zlepšovať finančnú situáciu nízkopříjmových dôchodcov a občanov.

V Českej republike sa aktuálne diskutuje o reformných krokoch a potrebných zmenách. Prvé kroky už boli uskutočnené a predpokladané zavedenie druhého piliera je od roku 2013. Na reforme sa začalo pracovať v roku 2004, keď vznikla I. Bezděkova komisia. Na túto nadviazal PES označovaný ako II. Bezděkova komisia. Ich úlohou bolo analyzovať dôchodkový systém a následne odporučiť potrebné zmeny českého dôchodkového systému na udržanie jeho stability. Na rozdiel od Slovenska v čase prijímania reformy, má Česká republika dobré inštitucionálne zázemie penzijných fondov, ktoré sa bude snažiť využiť a tiež oveľa lepšie fungujúci kapitálový trh. Druhý pilier bude vo svojej podstate podobný tomu slovenskému. Odlišný bude len v niektorých charakteristikách a v inom nastavení jeho parametrov, ako

napríklad iná forma vyplácaných dávok z tohto piliera alebo nižšie príspevky do tohto piliera. Zaujímavou zmenou v rámci reformy je nutná zmena výpočtového základu dôchodku z dôvodu vysokej solidarity na základe nálezu ústavného súdu. Na Slovensku sú paradoxne problémy s nízkou solidaritou v prvom pilieri a pripravujú sa zmeny na jej zvýšenie a zníženie zásluhovosti.

4. Prínosy a riziká dôchodkovej reformy na Slovensku

V súčasnosti, keď nový dôchodkový systém po jeho reforme na Slovensku funguje s väčšími či menšími zmenami už 7 rokov, je možné zhodnotiť jeho prínosy a na druhej strane upozorniť na riziká. Je potrebné sa zameriavať na odstraňovanie negatívnych stránok a na podporu a rozvoj pozitív. Skúsenosti je možné získavať aj z iných krajín, ale významné pre Slovenskú republiku je aj fakt, že z nášho nového systému si berú ponaučenie už aj za hranice. Napríklad na reforme dôchodkového systému na Ukrajine sa majú zúčastniť aj slovenskí odborníci a prispieť svojimi skúsenosťami. Nasledujúca tabuľka dáva stručný prehľad prínosov a rizík, ktoré súvisia s dôchodkovou reformou na Slovensku a ďalej sú podrobnejšie vysvetlené.

Tabuľka 15 Prínosy a riziká dôchodkovej reformy na Slovensku

PRÍNOSY	RIZIKÁ
Zmiernenie dopadov starnutia obyvateľstva na verejné financie	Politické riziko
Rozvoj kapitálového trhu	Riziko výkyvov na kapitálových trhoch a riziko inflácie
Diverzifikácia systému – dôchodok z dvoch (troch) zdrojov	Riziko managementu
Vyššia zásluhovosť	Finančná negramotnosť
Vyššia miera zodpovednosti	Riziko dôchodcovej chudoby
Dedenie	Feminizácia
Zhodnotenie na kapitálových trhoch	Administratívne náklady
Štátne garancie úspor	Transformačné náklady

Zdroj : Vlastné spracovanie

4.1 Prínosy

Zmiernenie dopadov starnutia obyvateľstva na verejné financie

Dôvodom reformy bola neudržateľnosť dôchodkového systému na princípe priebežného financovania. Príspevky aktívneho obyvateľstva sa prerozdeľovali a boli ihneď vyplácané dôchodcom. Situácia sa začala zhoršovať, keď začal klesať počet pracujúcich, ktorí pripadajú na jedného dôchodcu. Celosvetovému trendu starnutia obyvateľstva sa nevyhla ani Slovenská republika a pôvodný systém sa stával neudržateľný. Aj na základe demografických prognóz bolo potrebné pristúpiť v roku 2004 k reforme dôchodkového systému. Zmiernenie dopadov na verejné financie neprináša svoje pozitíva ihneď a nie je okamžite viditeľné, dokonca prvé roky si vyžadujú vysoké transformačné náklady. Podstúpenie reformy je však tým správnym krokom na vyriešenie situácie neudržateľnosti systému.

Rozvoj kapitálového trhu

Od reformy dôchodkového systému sa očakávalo oživenie a rozvoj kapitálového trhu na Slovensku. Všeobecný dopad dôchodkovej reformy na fungovanie kapitálového trhu je pozitívny. Dochádza k rozvoju kapitálového prostredia vďaka reforme a jej presným pravidlám fungovania, čím sa zvyšuje efektívnosť. Dlhodobý investičný horizont dôchodkových fondov má na rozdiel od individuálnych investorov dlhšiu dĺžku, prémie za likviditu je nižšia, čo znamená aj nižšie náklady na získanie kapitálu pre podniky. Zvyšujú sa úspory obyvateľstva, agregátny dopyt po investíciách na kapitálovom trhu, zlacňuje sa dostupnosť kapitálu pre podniky a banky a následne sa zvyšuje rast HDP krajiny.⁹² Na Slovensku je vysoký potenciál rozvoja, bohužiaľ sa doteraz urobilo len veľmi málo pre vytvorenie vhodného prostredia zhodnocovania úspor.

Diverzifikácia systému – dôchodok z dvoch (troch) zdrojov

Diverzifikáciu umožnila reforma kombináciou príbežného a kapitálového systému a rozložila tak riziko. Pre tých, ktorí sú zapojení a sporia si na svoj dôchodok v druhom pilieri to znamená, že budú poberať štátny dôchodok a dôchodok z vlastných úspor. Ak sa zapoja aj do dobrovoľného tretieho piliera, bude dôchodok závisieť na troch zdrojoch a dosiahnu diverzifikácie dôchodkového zabezpečenia. Spolu s diverzifikáciou je spojený aj prínos v zvýšení miery zodpovednosti jednotlivcov v oblasti dôchodkového zabezpečenia.

Vyššia zásluhovosť

Reforma dôchodkového systému v roku 2004 zaviedla vyššiu zásluhovosť do prvého piliera a to zmenou spôsobu výpočtu dôchodku. Druhý pilier je plne zásluhový od svojho vzniku. Tento prístup zvyšuje motiváciu ľudí platiť odvody, najmä tých s vyšším príjmom.

Prínos sa pomaly stáva rizikom dôchodkovej reformy na Slovensku. V súčasnosti sa diskutuje o zrušení zásluhovosti prvého piliera z dôvodu neudržateľnosti systému. Tento pilier by sa mal vrátiť k solidarite a zásluhovosť bude poskytovať druhý pilier. Prínosom môže byť väčšie zapojenie sa mladých do druhého piliera. Na druhej strane prichádza do úvahy riziko nárastu vyháňania sa plateniu odvodov ľudí s vyšším príjmom. Takáto možnosť je len v podobe diskusií, ku zmene zatiaľ neprišlo.⁹³

Vyššia miera zodpovednosti

Reformou sa zaviedla zodpovednosť občanov za svoje dôchodky. O tom aký dôchodok bude poberať si každý zodpovedá sám za seba aspoň z časti. Zainteresovanosť na vlastných

⁹² Vinklárek, V. : Fondmarket.cz – Efekty penzijní reformy na kapitálový trh [online], dostupné z <http://www.fondmarket.cz/penzijni-fondy/efekty-penzijni-reformy-na-kapitalovy-trh/>

⁹³ Pejko, M. : Hospodárske noviny – Bohatí dostanú nižšie dôchodky [online], dostupné z <http://hnonline.sk/ekonomika/c1-51372160-bohati-dostanu-nizsie-dochodky>

dávkach ich pozitívne motivuje byť zamestnaný alebo aktívnejšie si hľadať prácu. V budúcnosti sa počíta s oveľa vyššou, takmer úplnou mierou zodpovednosti, keď sa očakáva prechod len k druhému a tretiemu, dobrovoľnému pilieru s úplnou zásluhovosťou.

Dedenie

Možnosť dedenia vložených úspor do druhého piliera je jedna z jeho dôležitých výhod. V prípade smrti sporiteľa sa jeho nasporené peniaze nestratia a ostávajú príbuzným ako dedičstvo. Táto možnosť platí len ak sporiteľ zomrie v čase sporenia a vypláca sa peňažná suma zodpovedajúca aktuálnej hodnote osobného dôchodkového účtu. Tiež v prípade ak sa sporiteľ po uplynutí doby sporenia rozhodne pre programový výber s doživotným dôchodkom. Dedenie sa vzťahuje na disponibilný prebytok ponechaný v DSS po nákupe dôchodkovej anuity u životnej poisťovne.⁹⁴ Dedí sa teda tá časť úspor, ktorá je použitá na programový výber a nededia sa úspory použité na nákup doživotnej anuity.

Zhodnotenie na kapitálových trhoch

Vyššie zhodnotenie penzijných úspor, ktoré ponúka sporiteľom v dlhodobom horizonte druhý pilier oproti prvému príbežnému pilieru. Výnosnosť je spojená s rizikom a sporitelia sa môžu voľne rozhodnúť pre niektorý z dôchodkových fondov podľa stupňa rizika. Najvyššie zhodnotenie z dlhodobého hľadiska ponúka rastový dôchodkový fond. V súčasnosti je situácia iná, keď investičné portfólio konzervatívnych, vyvážených a rastových fondov je takmer identické. Svedčia o tom aj údaje o ich výnosnosti za posledný rok, kde len niektoré poskytovali reálny výnos a to iba minimálny, v niektorých prípadoch aj stratu.

Štátne garancie úspor

Predstavujú ochranu pre sporiteľov v druhom pilieri. Môžeme ich rozdeliť na priame a nepriame, pričom priame štátne garancie zahŕňujú garancie úspor a dávky v hmotnej núdzi. Garancia nasporenej sumy je možná z rezervného fondu solidarity Sociálnej poisťovne a formou dávok v hmotnej núdzi garantuje životné minimum. V rámci nepriamych garancií je ochranný mechanizmus, na základe ktorého musí DSS doplácať z vlastných úspor straty v hospodárení. Ďalej je to ochrana vo forme oddelenia majetku sporiteľov od majetku DSS. Výsledkom tejto formy garancie neprídu sporitelia o svoje úspory v dôchodkových fondoch. V prípade problémov DSS pretože majetok v dôchodkových fondoch preberie iná DSS. Nepriamym spôsobom sa garantujú aj úspory prostredníctvom prísnych investičných limitov pre jednotlivé dôchodkové fondy a dohľadom Národnej banky Slovenska.⁹⁵

---

⁹⁴ Zákon č. 43/2004 Z.z., o starobnom dôchodkovom sporení, §40

⁹⁵ INEKO : Dôchodková reforma na Slovensku[online], dostupné z <http://www.ineko.sk/ostatne/prednasky>

4.2 Riziká

Politické riziko

Patrí k najzávažnejším rizikám dôchodkovej reformy, čo dokazuje aj súčasná situácia v Maďarsku, z ktorej by si mali mnohé krajiny, tak ako aj Slovensko zobrať ponaučenie do budúcnosti. Všeobecne sa uvádza, že prechod k trojpilierovému systému by mal obmedziť politické riziko, ale v skutočnosti je aj tento systém vystavený politickému riziku. Na Slovensku si minulé vládne koalície prispôbila podmienky a pravidlá dôchodkového systému podľa seba. Došlo tak k mnohým prekážkam pre sporiteľov a ich dôchodky. Prekážky a problémy vznikli aj pre dôchodkové správcovské spoločnosti. Všetky zmenené podmienky, ktoré viedli k zhoršeniu situácie sa snaží napraviť súčasná koalícia čo najskoršie. Najviac potrebné sú zmeny v :

- poplatkovej politike v druhom pilieri. Po zavedení aktuálnych poplatkov v roku 2009 zmenili DSS investičnú stratégiu v dôchodkových fondoch a došlo k takmer úplnému výpredaju akciových titulov. Aj v rastovom fonde, kde je zo zákona povolené investovať až 80% čistého majetku do akcií, smerovali investície do inštrumentov peňažného trhu a z dlhopisov. Z tohto dôvodu mali konzervatívne, vyvážené a rastové fondy veľmi podobné zloženie investícií. Zmenu investičnej stratégie spôsobil poplatok za zhodnotenie majetku v dôchodkovom fonde. Na tento poplatok nemajú DSS nárok, ak je zhodnotenie záporné a dokonca rozdiel musia doplatiť z garančného účtu a z vlastných zdrojov. Obavy z takéhoto scenára ich prinútili zvoliť konzervatívnu investičnú stratégiu.
- predĺžení porovnávacieho obdobia, ktoré úzko súvisí s odplatami. Za účelom zistenia zhodnotenia majetku v dôchodkovom fonde sa momentálne používa len 6 mesačné porovnávacie obdobie. Pre dlhodobé investície do akciových titulov je toto obdobie pomerne krátke a nerelevantné.
- podmienkach vstupu do druhého piliera. Je potreba zaviesť podmienku povinného vstupu do druhého piliera pre tých, ktorí po prvý krát vstupujú na pracovný trh. V súčasnosti platí dobrovoľný vstup, ktorý využíva v priemere len 10% mladých. Ostatní vstupujú automaticky do prvého piliera. Takáto podmienka bola výhodná pre minulé vlády v tom, že nedochádzali o ich príspevky do druhého piliera a tým pádom boli príjmy Sociálnej poisťovne vyššie.

Riziko výkyvov na kapitálových trhoch a riziko inflácie

Pri zapojení sa do druhého piliera je budúci dôchodok závislý od výnosnosti dôchodkového fondu. Výška dôchodku z druhého piliera teda závisí na zhodnotení úspor a existuje tu riziko,

pravdepodobnosť nepriaznivého vývoja na kapitálových trhoch. Ako príklad je možné uviesť nedávnu situáciu. V súvislosti s minulou finančnou krízou zaznamenali najmä rastové dôchodkové fondy po roku 2008 výrazný prepad. Slovenská vláda chcela ochrániť účastníkov druhého piliera pred podobným scenárom v budúcnosti a zaviedla už spomínané zmeny v zákone. Týmto však aj zamedzila, aby došlo k opätovnému nárastu na ich dôchodkových účtoch, keďže investície v dôchodkových fondoch sa stali viacej konzervatívnejšie a akciové investície neobsahovali, len minimálne. Dá sa teda povedať, že okrem rizika výkyvov na kapitálových trhoch bola táto konkrétna situácia úzko prepojená s politickým rizikom.

Aby však bolo eliminované riziko výkyvov pre tých, ktorým ostáva určitý počet rokov do dôchodku, DSS dodržiava nasledovné podmienky podľa zákona č. 43/2004 Z.z., o starobnom dôchodkovom sporení, §93, odsek 3 a 4 :

- 15 rokov pred dovŕšením dôchodkového veku, zmení automaticky sporiteľovi rastový dôchodkový fond za vyvážený (ak o to sám nepožiadá)
- 7 rokov pred dovŕšením dôchodkového veku, zmení DSS sporiteľovi vyvážený dôchodkový fond za konzervatívny.

Čo sa týka inflácie, v súčasnosti sú dôchodkové fondy zamerané na menej rizikové, konzervatívnejšie investície s nižším výnosom. Pozitívne reálne zhodnotenie tak v konečnom dôsledku nemusí nastať. Úspory účastníkov druhého piliera tak nie sú zabezpečené proti inflácii, najmä v súčasnosti popri nízkych výnosoch a predpokladanému nárastu inflácie.

Riziko managementu

Predstavuje možnosť zlyhania managementu dôchodkových fondov. Môže sa vyskytnúť aj pri priaznivej situácii a napriek zákonom prísne stanovených regulačných mechanizmov. Toto dokazujú aj prípady, ktoré sa vyskytli v iných krajinách, kde tieto mechanizmy boli na vyššej úrovni. Regulačný mechanizmus nie je teda pre sporiteľov zárukou poctivého správania sa finančných aktérov, ktorí sa podieľajú na kapitalizačnom dôchodkovom systéme.⁹⁶ Na druhej strane hlavnými hráčmi v druhom pilieri na Slovensku sú nadnárodné finančné inštitúcie ako Allianz, Axa, ING alebo ČSOB zo skupiny KBC, ktoré sú dôveryhodné a ktorým by zlé meno nestálo za to.

Finančná negramotnosť

Finančná negramotnosť je veľkým problémom na Slovensku. „Každý piaty sporiteľ si podľa prieskumu myslí, že na dôchodok si sporí v konzervatívnom fonde.“⁹⁷ Paradoxne približne až

⁹⁶ Rievajová, E., Juhász, A., Pechová, M. : Kapitalizačné dôchodkové systémy v Európe, ich klady a nedostatky, str. 346

⁹⁷ Počiatek, J. : Finweb – Sporitelia nevedia, v ktorom fonde si šetria [online], dostupné z http://finweb.hnonline.sk/nazory/c3-49678200-kP0000_d-sporitelia-nevedia-v-ktorom-fonde-si-setria

60% zo všetkých sporiteľov si na svoj dôchodok sporia v rastovom fonde, ale len tretina z nich o tom skutočne vie a je ochotná akceptovať riziko s tým spojené. Sporitelia v druhom pilieri majú nízke vedomosti, minimálne skúsenosti s investovaním, nízky sklon k riziku a uprednostňujú stabilný vývoj aj na úkor nižšieho zhodnotenia svojich úspor. V súčasnosti nie je štruktúra rastových dôchodkových fondov riziková a obsahuje akcie len v minimálnom zastúpení, no problém by mohol nastať po prijatí pripravovaných zmien, podľa ktorých by DSS začali opäť zahŕňať do portfólia aj akciové tituly.

Riziko dôchodcovej chudoby

Týka sa prevažne sociálne rizikových skupín. Ide o ľudí s nízkym príjmom, nezamestnaných, telesne alebo inak postihnutých. Ich nízky príjem im nezabezpečí dostatočujúci dôchodok, pretože si nebudú schopní naakumulovať potrebný kapitál. V súčasnosti je rekordná nezamestnanosť 13,16 %⁹⁸, ktorá je najvyššia za posledných 6 rokov. Nezamestnaní nie sú účastníkmi dôchodkového systému, lebo štát za nich neplatí odvody do žiadneho z pilierov. Existuje ale možnosť platiť odvody dobrovoľne, ale pre väčšinu z nich pri ich príjmoch je to nereálne. Je teda vysoká pravdepodobnosť, že v budúcnosti bude pomerne vysoký výskyt dôchodkovej chudoby.⁹⁹

Feminizácia

Feminizácia a s ňou spojená dôchodcovská chudoba je rizikom zreformovaného dôchodkového systému, ktoré sa týka žien. Dôchodky z prvého aj z druhého piliera sú závislé od výšky príjmu počas aktívneho života. Ženy zarábajú menej ako muži a odpracované obdobie je nižšie kvôli materskej dovolenke. Obdobie počas ktorého poberajú dôchodok je dlhšie ako u mužov, pretože odchádzajú do dôchodku skorej a priemerne sa dožívajú dlhšieho veku. Dôchodky žien sú teda nižšie, v priemere o 80 eur¹⁰⁰ ako u mužov.

Administratívne náklady

Pripisujú vo väčšej miere druhému pilieru a ich dôchodkovým správcovským spoločnostiam. Vysoké administratívne náklady na začiatku zavedenia reformy boli pre DSS spojené s prvotnými nákladmi na založenie a rozbeh DSS. V súčasnosti je možné do týchto nákladov zahrnúť náklady na marketing, spravovanie aktív a vedenie účtov.¹⁰¹ Administratívne náklady tak v konečnom dôsledku znižujú reálne výnosy z úspor sporiteľov.

---

⁹⁸ ku koncu februára 2011

⁹⁹ Rievajová, E., Juhász, A., Pechová, M. : Kapitalizačné dôchodkové systémy v Európe, ich klady a nedostatky, str. 347-348

¹⁰⁰ <http://hnonline.sk/ekonomika/c1-48448290-priepast-v-dochodkoch-muzi-dostavaju-ovela-viac>

¹⁰¹ Sociálna poisťovňa [online], dostupné z <http://www.socpoist.sk/index/?ids=349&idc=15147>

Transformačné náklady

Súvisia so zavedením reformy a prechodom na zmiešaný systém. Tieto náklady súvisia s odlivom časti poisťného do dôchodkových správcovsých spoločností a neustále vyplácanie dôchodkov z prvého piliera. Výpadky v Sociálnej poisťovni by mali byť až do roku 2014, keďže v tomto roku začnú plynúť prvé dôchodky z druhého piliera a transformačné náklady sa začnú postupne znižovať o úspory na strane výdavkov Sociálnej poisťovne. Ale podľa prognózy by až v roku 2054 k vyrovnaniu výpadkov z príjmu a úspor z výdavkov.¹⁰²

Na európskom summite v októbri 2010 žiadali niektorí členovia Európskej únie (postkomunistické krajiny), aby sa brali náklady reformy do úvahy pri výpočte verejného dlhu. Táto konkrétna požiadavka sa im nepodarila presadiť, no dobrá správa je, že Európska komisia oznámila následne v decembri, že pri hodnotení deficitu európsky krajín, bude postupovať individuálne. To znamená, že bude brať do úvahy, či daná krajina uskutočnila reformu dôchodkového systému a či je dôvodom deficitu skutočne systematická dôchodková reforma. V tomto prípade sa krajina aj napriek nedodržaniu pravidiel môže vyhnúť disciplinárnym opatreniam.¹⁰³

4.3 Zhrnutie

Na dôchodkovú reformu na Slovensku, na základe ktorej vzniklo nové usporiadanie dôchodkového systému, je treba sa pozerieť z viacerých uhľov. Ak sa v budúcnosti nebudú vyskytovať žiadne neočakávané vplyvy a uskutočnia sa potrebné zmeny, môžeme považovať jej celkový prínos za pozitívny. Postupom času by malo prísť k odstráneniu transformačných a k zníženiu administratívnych nákladov a dostavovať by sa mali už len prínosy a starnutie obyvateľstva by nemalo byť hrozbou pre tento systém. Momentálne nastavenie si vyžaduje zmeny a úpravy na zvýšenie efektivity systému, no je potrebné aby bol výsledok dohodou koalície a opozície. Kompromis by tak znížil politické riziko a zaisťoval stabilitu. Problém rizika dôchodcovej chudoby a feminizácie by sa mohol vyriešiť postupne zavedením špeciálnych dávok pre takéto ľudí, ktoré by im zabezpečili minimálny dôchodok. Finančná negramotnosť je veľkým problémom, no nie neriešiteľným. Postačilo by zvýšenie informovanosti mladých ľudí napríklad už na stredných školách pred vstupom na trh práce, ktorí v tom čase nevedia, aké majú možnosti a že dôchodkové piliere vôbec existujú. Prínosy, ktoré reforma priniesla sú významné pre štát ako aj pre sporiteľov. Pre štát znamenala

¹⁰² Inštitút finančnej politiky : Vplyv dôchodkového sporenia na verejné financie a občanov [online], dostupné z http://www.finance.gov.sk/Documents/Publikacie/ea_1_vplyv_dochodkového_sporenia_web.pdf

¹⁰³ EurActiv.com : Poland, Hungary at odds over pension reform ahead of EU summit [online], vlastný preklad, dostupné z <http://www.euractiv.com/en/euro-finance/poland-hungary-odds-over-pension-reform-ahead-eu-summit-news-500565>

reforma vyriešenie demografického problému a s ním spojenej neudržateľnosti systému, ale aj pozitívny vplyv na kapitálové trhy a na pracovný trh. Pre sporiteľov je okrem iného prínosné dedenie úspor a vyššia zásluhovosť.

Záver

V mojej diplomovej práci som sa zaoberala problematikou dôchodkového systému na Slovensku, zhodnoteniu jeho reformy a súčasného stavu pomocou analýzy prínosov a rizík. Dôchodkovú reformu, ktorá bola zavedená postupne od roku 2003 hodnotím za prínosnú, aj keď ju sprevádzalo niekoľko problémov a vyžadovala si vynaloženie vysokých nákladov. Pre Slovenskú republiku znamenala krok vpred. Tento názor zdieľa aj vtedajší (zároveň súčasný) minister financií Ivan Mikloš svojím výrokom, ktorý sa podieľal na jej tvorbe a zavedení : *„Lutujem len tých reforiem, ktoré som neuskutočnil.“*

Cieľom práce bolo zhodnotenie dôchodkovej reformy na Slovensku na základe prínosov a rizík vyplývajúcich z jej implementácie.

Prvým čiastočným cieľom potrebným na splnenie hlavného bolo vymedzenie teoretických predpokladov a dôvodov dôchodkových reforiem, na základe ktorých je nutné zaradiť Slovenskú republiku do skupiny postkomunistických, transformujúcich sa krajín. Tieto krajiny majú spoločné pôvodné usporiadanie dôchodkového systému, ale pristupujú k jeho reformám rôzne. Reformy dôchodkových systémov nie sú len teoretickým modelom, ich uskutočňovanie odporúča Európska únia aj Svetová banka. Záverom by sme mohli povedať, že reforma dôchodkového systému je pre každú krajinu špecifická a musí sa daným ekonomickým, politickým a sociálnym podmienkam prispôbiť.

Ďalším čiastočným cieľom bola deskripcia a zhodnotenie aktuálneho stavu dôchodkového systému na Slovensku. Súčasne platné usporiadanie zreformovaného systému už nie je v pôvodnom znení ako po prijatí reformy. Postupne po určitom čase fungovanie nového systému dochádzalo so zmenou vládnej koalície k zmenám v nastavení prevažne druhého piliera a dokonca k jeho dvojnásobnému otvoreniu. Aj v súčasnosti sa očakávajú zmeny. Zaujímavým záverom analýzy dôchodkových správcovských spoločností na Slovensku je výsledok porovnania zloženia rastových, vyvážených a konzervatívnych dôchodkových fondov. V súčasnosti sú takmer identické s porovnateľným rizikom a nízkym výnosom.

Posledná časť potrebná na splnenie cieľa bola komparácia slovenského dôchodkového systému so systémami v Maďarsku, Veľkej Británii a v Českej republike. Keďže na každý systém vplyvajú iné sociálne a ekonomické faktory, je ich komparácia veľmi zložitá. Je možné ale zaradiť Českú republiku a Maďarsko pred uskutočnením zmeny na začiatku tohto roku do spoločnej skupiny so Slovenskom. Na druhej strane stojí Veľká Británia s odlišným dôchodkovým systémom a hlavne s pomerne menším problémom starnutia obyvateľstva. V rámci porovnávania by si krajiny mali medzi sebou predávať skúsenosti a vyvarovať sa tak

možným rizikám problémom, no je nutné zvážiť odlišnosti krajín. To čo funguje v jednej krajine, nemusí byť prínosné pre inú.

Na základe analýzy prínosov a rizík považujem politické riziko za najviac ohrozujúce celý systém. Drobné zmeny vykonané novou vládou, môžu podlomiť základy celého zreformovaného dôchodkového systému. Za veľmi závažné považujem aj riziko dôchodcovej chudoby z dôvodu súčasnej vysokej nezamestnanosti, ktorá sa môže odzrkadliť v budúcnosti v podobe nedostatočných dôchodkov, na ktoré si ľudia nestihli nasporiť. Riziká sú vyvážené dostatočnými prínosmi, z ktorých najdôležitejší je zmiernenie dopadov starnutia obyvateľstva na verejné financie a zníženie hrozby neudržateľnosti systému. Sporitelia pocitujú najmä prínosy úplnej zásluhovosti a súkromné vlastníctvo úspor a s tým spojenú možnosť dedenia. Celkový prínos dôchodkovej reformy považujem za pozitívny, aj keď občania majú skorej negatívne postoje voči nej a tento prínos je smerovaný viacej do budúcnosti. Je potrebné sústrediť sa na odstraňovanie nedostatkov a na politický kompromis a stabilitu.

Zoznam použitej literatúry

- [1] ARMEANU, Oana I. *The Politics of Pension Reform in Central and Eastern Europe: Political Parties, Coalitions, and Policies*. 1st edition. New York : Palgrave Macmillan, 2010. 221 s. ISBN 978-0-230-62028-5.
- [2] BRDEK, Miroslav; JÍROVÁ, Hana; KREBS, Vojtěch . *Trendy v evropské sociální politice*. Praha : ASPI Publishing, 2002. 251 s. ISBN 80-86395-25-1.
- [3] GALASSO, Vincenzo. *The Political Future of Social Security in Aging Societies* . Massachusetts, USA : Massachusetts Institute of Technology, 2006. 257 s.
- [4] HOLZMANN, Robert. *Aging Population, Pension Funds and Financial Markets : Regional Perspectives and Global Challenges for Central, Eastern and Southern Europe*. Washington : The World Bank, 2009. Were Financial Systems in CESE Countries Prepared for the Challenges of Multipillar Pension Reform, s. 156. ISBN 978-08213-7732-1.
- [5] KREBS, Vojtěch, et al. *Sociální politika*. 3., přepracované vydání. Praha : ASPI, 2005. 504 s. ISBN 80-7357-050-5.
- [6] MUNKOVÁ, Gabriela, et al. *Sociální politika v evropských zemích*. 1.vydání. Praha : Karolinum, 2005. 189 s. ISBN 80-246-0780-8.
- [7] RIEVAJOVÁ, Eva; JUHÁSZ, Attila; PECHOVÁ, Michaela. Kapitalizačné dôchodkové systémy v Európe, ich klady a nedostatky. In . *Evropské finanční systémy 2007 : Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference*. Petr Červinek. Brno : Masarykova univerzita, 2007. s. 344-351. ISBN 978-80-210-4319-0.
- [8] Slaný, Antonín; Krebs, Vojtěch. *Sociální ochrana a důchodový systém*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004. 70 s. ISBN 80-210-3390-8.
- [9] ŠELEŠOVSKÝ, Ján, et al. *Fondové financování jako faktor diverzifikace veřejných financí*. 1.vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 120 s. ISBN 80-210-3065-8.
- [10] ZÁBORSKÝ , Ján. Fondy DSS po Ficových zásahoch skonzervatívneli. *Trend : Trend Špeciál - Finančný biznis*. 7.10. 2010, 40, s. 39
- [11] ZÁBORSKÝ, Ján. Maďari chystajú veľký penzijný experiment. *Trend*. 2.12.2010, 48, s. 54.

Internetové zdroje :

- [12] *Asociácia dôchodkových správcovských spoločností* [online]. 2010 [cit. 2010-11-06]. Dostupné z WWW: <<http://adss.sk/>>.

- [13] *Asociácia doplnkových dôchodkových spoločností* [online]. 2010 [cit. 2011-01-17]. Doplnkové dôchodkové sporenie. Dostupné z WWW: <<http://www.adds.sk/uzitocne-informacie/>>.
- [14] BALÁŽ, Vladimír. Maďarsko postihla dôchodková deforma. *Hospodárske noviny : Finweb* [online]. 16.12.2010, [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://hnonline.sk/nazory/c1-48651630-madarsko-postihla-dochodkova-deforma>>.
- [15] Český důchodový systém. *Finance.cz* [online]. 2010, [cit. 2011-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/duchodovy-system/soucasny-stav-v-Ceske-republice/>>.
- [16] DANIŠ, Dag . Druhý pilier padol. *Hospodárske noviny* [online]. 2.2.2011, [cit. 2011-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://hnonline.sk/nazory/c1-49703820-druhy-pilier-padol>>.
- [17] Důchodová reforma: vláda schválila hlavní principy . *Vláda ČR* [online]. 6.4.2011, [cit. 2011-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-schvalila-hlavni-principy-duchodove-reformy-82869/>>.
- [18] *European Comission Eurostat* [online]. june 2008, 8.10.2010 [cit. 2011-01-19]. Population projections. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Population_projections>.
- [19] *European Comission Eurostat* [online]. 2010, Last update 29-11-2010 [cit. 2011-01-19]. Life expectancy by age. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/main_tables>.
- [20] GIANNAKOURIS, Konstantinos. Population and social conditions : Ageing characterises the demographic perspectives of the European societies. *Statistics in focus* [online]. 26.08.2008, 72/2008, [cit. 2011-01-19]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/publications/population_projections>.
- [21] *INEKO-Inštitút pre sociálne a ekonomické reformy* [online]. November 2004 [cit. 2011-03-27]. Dôchodková reforma na Slovensku. Dostupné z WWW: <<http://www.ineko.sk/ostatne/prednasky>>.
- [22] LIDINSKÁ, Martina. Orbán znárodil maďarom penzie. *Hospodárske noviny* [online]. 14.12.2010, [cit. 2011-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://hnonline.sk/svet/c1-48590630-orban-znarodni-madarom-penzie>>.

- [23] LUPPOVÁ, Stanislava. Úľava na III. pilier sa ruší, zaplatíte viac na daniach. *Aktuálne.sk* [online]. 2.1.2011, [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://aktualne.centrum.sk/ekonomika/slovensko-a-ekonomika/clanek.phtml?id=1223050>>.
- [24] *Ministerstvo financií* [online]. November 2004 [cit. 2011-04-15]. Inštitút finančnej politiky. Dostupné z WWW: <http://www.finance.gov.sk/Documents/Publikacie/ea_1_vplyv_dochodkoveho_sporenia_web.pdf>.
- [25] *Ministerstvo práce a sociálnych vecí* [online]. 6.1.2010 [cit. 2011-04-10]. Obecná informace k zákonu o důchodovém pojištění. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/617>>.
- [26] *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky* [online]. c2008 [cit. 2010-11-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.employment.gov.sk/>>.
- [26] *Národná banka Slovenska* [online]. 2010 [cit. 2011-01-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/dohlad-nad-dochodkovym-sporenim>>.
- [27] *Nidirect : Government services* [online]. c2010 [cit. 2011-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.nidirect.gov.uk/index.htm>>.
- [28] OBRADOVIČ, Filip. Superakciový fond nemusí zabodovať. *Hospodárske noviny* [online]. 21.1.2011, [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://hnonline.sk/ekonomika/c1-49530790-superakciovy-fond-nemusi-zabodovat>>.
- [29] OBRADOVIČ, Filip . Väčšina ľudí si za penzie pripláti. *Hospodárske noviny* [online]. 7.3.2011, [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://hnonline.sk/c1-50967960-vacsina-slovakov-si-za-penzie-priplati>>.
- [30] *O peniazoch* [online]. c2000-2011 [cit. 2011-01-12]. Dôchodkové fondy. Dostupné z WWW: <http://openiazoch.zoznam.sk/produkty/ds/dochodkove_fondy.asp>.
- [31] PEJKO, Miroslav. Bohatí dostanú nižšie dôchodky. *Hospodárske noviny* [online]. 28.3.2011, [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://hnonline.sk/ekonomika/c1-51372160-bohati-dostanu-nizsie-dochodky>>.
- [32] POČIATEK, Ján. Sporitelia nevedia, v ktorom fonde si šetria. *Hospodárske noviny : Finweb* [online]. 1.2.2011, [cit. 2011-03-21]. Dostupný z WWW: <http://finweb.hnonline.sk/nazory/c3-49678200-kP0000_d-sporitelia-nevedia-v-ktorom-fonde-si-setria>.

- [33] Poland, Hungary at odds over pension reform ahead of EU summit. *EurActiv.com* [online]. 14 December 2010, [cit. 2011-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.com/en/euro-finance/poland-hungary-odds-over-pension-reform-ahead-eu-summit-news-500565>>.
- [34] Příspěvkově nebo dávkově definované systémy. *Finance.cz* [online]. 2010, [cit. 2011-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/duchodovy-system/prispevkove-a-davkove-definovane-systemy/>>.
- [35] Reformy na Slovensku 2003-2004. In *Hodnotenie ekonomických a sociálnych opatrení* [online]. Bratislava : [s.n.], júl 2004 [cit. 2010-11-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.ineko.sk/clanky/publikacie>>.
- [36] Regulácia dôchodkového sporenia v Európskej únii a pripravované zmeny. *BIATEC : Odborný bankový časopis* [online]. Október 2010, Ročník 18, 8, [cit. 2011-01-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.nbs.sk/sk/publikacie/biatec-odborny-bankovy-casopis/rocnik-2010>>. ISSN 1335-0900.
- [37] RUSNOK, Jiří. Poznámky k některým principům sociální politiky, zejm. důchodového systému v podmínkách ČR [online]. 14.1.2010, [cit. 2011-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.vize2020.cz/docs/p/vize8-rusnok.pdf>>.
- [38] *Scribd.com* [online]. 19.01.2011 [cit. 2011-01-22]. Analýza dlhodobej udržateľnosti dôchodkového systému. Dostupné z WWW: <<http://www.scribd.com/doc/47449977/DOCHODKY-V2-20110119analiza>>.
- [39] *SME.sk* [online]. 2008 [cit. 2010-11-13]. Návrh koncepcie reformy dôchodkového zabezpečenia v SR. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.sme.sk/c/3736780/navrh-koncepcie-reformy-dochodkoveho-zabezpecenia-v-sr-material-stiahnuty-zo-stranky-ministerstva.html> <c2008>.
- [40] *Sociálna poisťovňa* [online]. 2010 [cit. 2010-11-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.socpoist.sk/>>.
- [41] ŠLAPÁK, Milan; HOLUB, Martin. Důchodové pojištění v Chile. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 18.4.2007, [cit. 2011-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/3978>>.
- [42] ŠVEJNA, Ivan; CHREN, Martin. *Dôchodková reforma po slovensky* [online]. Bratislava : Nadácia F.A.Hayeka, 2004 [cit. 2011-01-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.hayek.sk/content/view/47/35/>>. ISBN 80-969098-0-0.
- [43] The reform of the Hungarian pension system : A reformed reform. In *Ministry for National economy* [online]. Budapest : Ministry for National economy, 30 November

- 2010 [cit. 2011-03-03]. Dostupné z WWW:
<http://www.ngm.gov.hu/en/pressnews/poress_contact/pension_system_reform.html>.
- [44] VINKLÁREK, Vlastimil. Efekty penzijní reformy na kapitálový trh. *Fondmarket.cz* [online]. 2007, [cit. 2011-03-31]. Dostupný z WWW:
<<http://www.fondmarket.cz/penzijni-fondy/efekty-penzijni-reformy-na-kapitalovy-trh/>>. ISSN 1802-8047.
- [45] VINKLÁREK, Vlastimil. Penzijní reforma v Chile aneb rozhodný recept od Pinocheta. *Fondmarket.cz* [online]. 2007, [cit. 2011-03-31]. Dostupný z WWW:
<<http://www.fondmarket.cz/penzijni-fondy/penzijni-reforma-v-chile-aneb-rozhodny-recept-od-pinocheta/>>.
- [46] *Vplyv dôchodkového sporenia na verejné financie a občanov* [online]. [s.l.] : Inštitút finančnej politiky Ministerstvo financií SR, November 2004 [cit. 2010-11-13]. Dostupné z WWW:
<http://www.finance.gov.sk/Documents/Publikacie/ea_1_vplyv_dochodkoveho_sporenia_web.pdf>.
- [47] Vyššie dôchodky budú bez garancií. *Hospodárske noviny* [online]. 8.3.2011, [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://hnonline.sk/ekonomika/c1-50997680-vyssie-dochodky-budu-bez-garancii>>.
- [48] Zákon zohľadní dĺžku života v seniorskom veku. *ETrend* [online]. 26.3.2011, [cit. 2011-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://ekonomika.etrend.sk/ekonomika-slovensko/zakon-zohladni-dlzkuzivota-v-seniorskompveku.html>>.
- [49] Zaručený recept na dôchodky v krajine pôvodu Chile začína krívať. *Súvislosti.eu* [online]. 15.10.2008, [cit. 2011-04-03]. Dostupný z WWW:
<<http://suvislosti.eu/index.php/Europa-338/ceska-republika-341/2189-Zaruceny-recept-na-dochodky-v-krajine-povodu-Chile,-zacina-krivat-2189>>.
- [50] Závěrečná zpráva PES [online]. Praha : PES, červen 2010 [cit. 2011-04-10]. Dostupné z WWW:
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis_pdf.pdf>.
- [51] Zelená kniha [online]. Brusel : Európska komisia, 7.7.2010 [cit. 2011-01-18]. Dostupné z WWW:
<<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=839&furtherNews=yes>>.

Legislatíva :

- [52] Zákon č. 43/2004 Z.z. :
Slovenská republika. Z Á K O N z 20. januára 2004 o starobnom dôchodkovom sporení. In *Zbierka zákonov*. 20. januára 2004, 20, s. 530-585.
- [53] Zákon č. 461/2003 Z.z. :
Slovenská republika. Z Á K O N z 30. októbra 2003 o sociálnom poistení. In *Zbierka zákonov*. 30. októbra 2003, 200, s. 3550-3703.
- [54] Zákon č. 650/2004 Z.z. :
Slovenská republika. ZÁKON o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In *Zbierka zákonov*. 2010, 83, s. 1686-1743.

Zoznam použitých symbolov a skratiek

AFP	Správca dôchodkových fondov (Administradoras de Fondos de Pensiones)
BSP	Základný štátny dôchodok (Basic State Pension)
COHS	Contracted-out Hybrid Scheme
COMBS	Contracted-out Mixed Benefit Scheme
COMPS	Contracted-out Money-purchase Scheme
COSRS	Contracted-out Salary-related Scheme
ČR	Česká republika
DB	Dávково definovaný systém (Defined Benefit)
DC	Príspevkovo definovaný systém (Defined Contribution)
DDS	Doplňkové dôchodková spoločnosť
DH	Aktuálna dôchodková hodnota
DPH	Daň z pridanej hodnoty
DSS	Dôchodková správcovská spoločnosť
EK	Európska komisia
EÚ	Európska únia
HDP	Hrubý domáci produkt
NDC	Hypoteticky príspevkovo definovaný systém (Notional Defined Contribution)
NERV	Národná ekonomická rada vlády
NIC	Národný poisťný príspevok (National Insurance Contribution)
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
PAYG	Priebežne financovaný systém (Pay-As-You-Go)
PES	Poradný expertný zbor
POMB	Priemerný osobný mzdový bod
R	Obdobie dôchodkového poistenia
Sb.	Sbírka
SERPS	Štátna od zárobkov odvíjajúca sa schéma.(State Earnings-Related Pension Scheme)
SR	Slovenská republika
S2P	Druhý štátny pilier (State Second Pension)
Z.z.	Zbierka zákonov

Zoznam grafov

Graf 1 Podiel jednotlivých dôchodkov na celkových dôchodkových dávkach v roku 2009....	34
Graf 2 Tržné podiely DSS na Slovensku	45
Graf 3 Čistá hodnota majetku v slovenských DSS	46
Graf 4 Štruktúra konzervatívnych dôchodkových fondov.....	48
Graf 5 Štruktúra vyvážených dôchodkových fondov	49
Graf 6 Štruktúra rastových dôchodkových fondov.....	50
Graf 7 Tržné podiely DDS na Slovensku	52

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Usporiadanie dôchodkových systémov	18
Tabuľka 2 Prehľad pilierov	19
Tabuľka 3 Výhody a nevýhody PAYG, NDC a povinného sporenia	20
Tabuľka 4 Podiel občanov 65+ na celkovej populácii	26
Tabuľka 5 Index závislosti starých ľudí	26
Tabuľka 6 Priemerná očakávaná dĺžka života pri narodení	28
Tabuľka 7 Starobné dôchodky a poberatelia	30
Tabuľka 8 Chilský trojpilierový dôchodkový systém	31
Tabuľka 9 Sadzby poistného	37
Tabuľka 10 Aktuálna dôchodková hodnota	38
Tabuľka 11 Aktuálne pôsobiace dôchodkové správcovské spoločnosti	44
Tabuľka 12 Zoznam dôchodkových fondov	47
Tabuľka 13 Ročná priemerná nominálna výnosnosť dôchodkových fondov	48
Tabuľka 14 Aktuálne pôsobiace doplnkové dôchodkové spoločnosti	51
Tabuľka 15 Prínosy a riziká dôchodkovej reformy na Slovensku	67

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 Populačná pyramída EÚ, 2008-2060	27
Obrázok 2 Pôrodnosť a úmrtnosť v EÚ	28
Obrázok 3 Hodnotenie dlhodobej udržateľnosti verejných financií.....	29
Obrázok 4 Schéma dôchodkového systému na Slovensku.....	33
Obrázok 5 Štruktúra dôchodkového systému v ČR.....	61